ARGEȘ

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

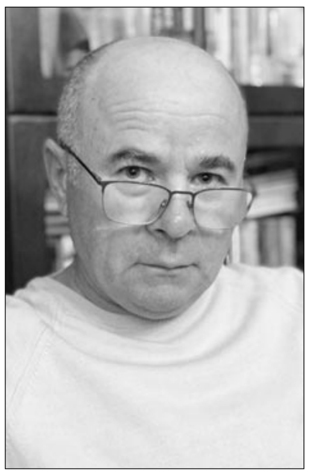
Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XXIII (LVII) ■ Nr. 7 (493) ■ Iulie 2023 ■ 5 lei ■

ZOE VIDA PORUMB - *Tapiserie*

Leonid Dragomir

Solilocvii

■ Teama de singurătate, se zice, ar fi astăzi mai puternică decât teama de moarte. Eu cred că i s-a substituit cu totul, că e chiar consecința obnubilării morții practicată de societate prin diverse mijloace, inclusiv exibând-o, adică banalizând-o în mass-media. Privită în față, moartea ne apropie de ceilalți – a se vedea comportamentul solidar al oamenilor în ceasul dezastrelor individuale sau colective – iar de singurătate ne temem tocmai fiindcă deja i-am îndepărtat pe semeni, interpunând între ei și noi un zid protector construit din avuțiile noastre materiale și “spirituale”, un soi de garanții de nemurire, cum sunt percepute în inconștientul nostru unde, precum știm din psihanaliză, nu există timp, deci nici moarte.

Rostul ascezei, al dăruirii, al faptelor bune, al întâlnirii cu marile creații unde moartea este o temă constantă, fie și de fundal, toate implicând o retragere în singurătate, este, paradoxal, chiar acela al regăsirii comuniunii cu semenii. Că ea nu poate dura decât întărită de credința în Dumnezeu cred că știm cu toții din experiență. Doar încrederea în Dumnezeu și în oameni (aproapele) ne poate scoate din închisoarea pe care ne-am zidit-o singuri; doar ea depășește dialectic, deci conservând-o, și teama de moarte. Îmi amintesc vorba Părintelui Cleopa: “Cine are frica de moarte în stânga și frica de Dumnezeu (adică credința) în dreapta, merge drept înaintea Domnului”. Așadar și frica de moarte susține încrederea (credința) în Celălalt, Dumnezeu și semenii, ce alungă sterila, nevrotica teamă de singurătate.

■ Teama de ratare: n-am avea-o dacă nu ne-am compara mereu cu ceilalți. Față de Dumnezeu nu ne este teamă de ratare, deși tocmai ratarea – păcatul acceptat și mărturisit, ar fi calea reală a apropierii de El. Dar noi vrem să merităm mântuirea, aducându-i succesele noastre, adică nu pe noi, ci imaginea noastră, pe când El ne vrea așa cum suntem, cum ne-a creat.

■ “Fericirea înseamnă să continui să îți dorești ceea ce ai deja”. Spusa Sfântului Augustin pare o contradicție, un nonsens, căci dorința urmărește mereu altceva decât ai și orice posesie cheamă, cum se știe, altele; iar goana după avuții n-a fost niciodată o sursă de fericire. Nu este vorba nici de o împăcare resemnat-înțeleaptă cu ceea ce ai acumulat deoarece dorința nu este anihilată, dimpotrivă. Ar fi atunci vorba de o conversie paradoxală a dorinței, care nu mai vizează altceva “ci ceea ce ai deja”. Dar iarăși, cum să dorești ceea ce ai? Această aparentă imposibilitate logică și psihologică traduce de fapt experiența iubirii, care e totuna cu esența vieții: a continua să dorești mereu și mereu ceea ce ai – viața întrupată în persoana iubită. “Să-i spui cuiva te iubesc, spune Gabriel Marcel, înseamnă să-i spui, tu nu vei muri niciodată”. Suntem nefericiți pentru că prin dorințele noastre de putere, posesie, glorie etc. ne îndepărtăm de viață, adică nu trăim. Dorința pură, ca dorință de viață, vrea eternitatea, ceea ce spune, de altfel, și “ateul” Nietzsche.

■ “Frumosul e ceea ce vine din interiorul tău”(Kandinsky). Problema este să-l lași să iasă la iveală, să nu-i blochezi țâșnirea sau curgerea prin: prejudecăți, frustrări, conformisme, sentimentalisme, invidii, lașități, resentimente... O mulțime de condiționări de ordin etic sunt, precum se vede, necesare pentru ca esteticul să se manifeste atât în creator, cât și în receptor.

■ “Nu poți iubi o altă făptură până nu-L iubești pe Dumnezeu”. Și nu-L iubești cu adevărat pe Dumnezeu, putem completa în spiritul Evangheliei afirmația lui C.S. Lewis, decât iubind ca pe tine însuți o altă făptură (aproapele). Un cerc perfect, nevicios fiindcă se întemeiază în iubirea mai dinainte a lui Dumnezeu pentru amândoi.

■ “Rugăciunile noastre sunt Dumnezeu vorbind cu El însuși”. (Evrei, 8, 26-27). Nu doar că astfel nu suntem desființați cum îi poate părea unei cunoașteri de sine superficiale, ci înființați la maximum, cum intuiește orice îndrăgostit.

■ “Dumnezeu a murit – și atunci de ce mai există somnifere?”, se întreabă retoric-ironic Ernst Jünger. Fără credință (încredere) nu se poate nici măcar dormi.

“Nu poți iubi o altă făptură până nu-L iubești pe Dumnezeu”. Și nu-L iubești cu adevărat pe Dumnezeu, putem completa în spiritul Evangheliei afirmația lui C.S. Lewis, decât iubind ca pe tine însuți o altă făptură (aproapele). Un cerc perfect, nevicios fiindcă se întemeiază în iubirea mai dinainte a lui Dumnezeu pentru amândoi.

Premiul Național EMINESCU - 2023

Într-o nouă formulă organizatorică sub egida Primăriei municipiului Botoșani, amânată din 15 ianuarie, festivitatea de acordare a Premiului Național “Mihai Eminescu”, *Opera Omnia,* s-a desfășurat în ziua de 15 iunie 2023.

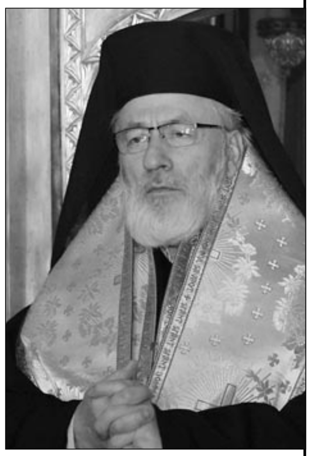
Juriul condus de președintele Uniunii Scriitorilor din România *Nicolae Manolescu* a fost alcătuit din criticii literari: *Dan Cristea, Ioan Holban, Angelo Mitchievici, Nicolae Oprea, Marta Petreu, Vasile Spiridon.*

În urma sondajului de opinie realizat de Fundația “Hyperion” condusă de Gellu Dorian au fost nominalizați nouă poeți: *Nichita Danilov, Ioan Moldovan, Ion Pop, Ioan Es. Pop, Cassian Maria Spiridon, Arcadie Suceveanu, Lucian Vasiliu, Doina Uricariu, Magda Cârneci.* Prin vot majoritar, laureatul din acest an a fost declarat poetul clujean ***Ion Pop***. Pe lângă Cununa de lauri înmânată de fosta premiantă a ediției trecute Marta Petreu, lui Ion Pop i-a fost acordat titlul de Cetățean de Onoare al municipiului Botoșani.

După un pertinent Laudatio prezentat de V. Spiridon, și-a spus cuvântul organizatorul din partea U.S.R. Varujan Vosganian și, finalmente, a vorbit laureatul despre concepția sa poetică, vizibil emoționat. **(N. OPREA)**

actualitate

Calinic Argeșeanul

Din frumusețea lumii văzute

Gândurile - stăpânii noștri

Teama și toate simțămintele noastre sunt preluate de un organ numit hipotalamus, de glanda hipofiză. Toate se transmit către creier. Fie că gândim frumos, fie că gândim rău, totul se înregistrează acolo și ne influențează sănătatea trupească și sufletească.

Este vital ca noi să nu creăm traume celorlalți prin rostire, prin atitudine, prin comportament, prin gândire. Este vital mai mult pentru noi, dar este important și pentru ei.

De ce să vedem doar chipul altora strâmb în oglinda noastră stricată? De ce nu ne vedem, mai întâi, chipul nostru stricat de înșelăciunea celui rău și negrija noastră de zi cu zi? Să ne uităm fiecare la viața proprie!

Pentru a ajunge la adevărata smerenie în cuget, este nevoie nu numai de un anumit timp, ci și de o adevărată luptă.

Iertarea păcatelor, starea la care este chemat să ajungă orice om zidit de Dumnezeu, este cea mai mare bucurie ce ar trebui să cuprindă orice inimă.

Gândurile sunt stăpânii noștri. Gândurile cele rele sunt ca un fel de otravă. Ele lucrează în timp și distrug echilibrul. Întregul nostru metabolism intră în alertă.

De câte ori ne culcăm, somnul este o moarte, căci organismul nostru încetează 80 la sută din procesele sale. Trebuie să fim conștienți și recunoscători că în fiecare dimineață, când ne trezim, Dumnezeu ne dăruiește o nouă înviere.

Prețuirea omului: binețe dată lui Dumnezeu!

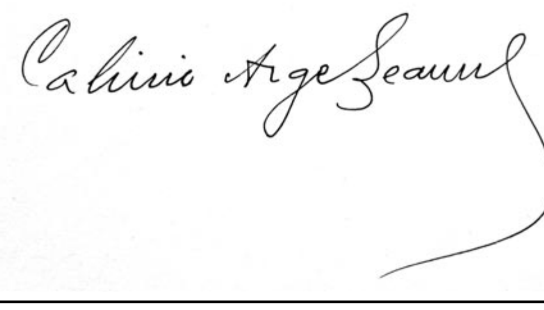
Cine-și stăpânește limba este un viteaz!

N-o să intrăm niciunul în Împărăția lui Dumnezeu dacă suntem mofluzi și supărați și dacă toată ziua criticăm.

Dumnezeu nu se arată ignoranților!

Regulile lăsate de Dumnezeu sunt cântărite la miligram. Nimic nu este întâmplător. De unde să fi știut călugării dintotdeauna, dacă nu erau inspirați de Domnul Dumnezeu, să aleagă alimentele vii și să lase deoparte carnea, care este aliment mort?

Întreaga fire a suferit consecințele păcatului, ale căderii omului: munca istovitoare, bolile nemiloase cu întreaga gamă de suferințe, distrugerea florei și a faunei.

Gheorghe Grigurcu

„Azi-dimineață pe stradă”

■ Pericolul grav al originalității, oboseala de sine. Locul comun e infatigabil.

■ A.E.: „X e prea subtil pentru a nu fi și ironic, e prea ironic pentru a nu fi și rău. Asta e”.

■ Senectute. A te despărți de lucrurile mărunte, obiecte sau tabieturi, e adesea mai dificil decât a te despărți de cele „importante”, oarecum pregătite din vreme abandonului. În cazul ultimelor intră în joc rațiunea, în cazul celor dintâi sensibilitatea tot mai incorigibilă. Revanșa bagatelelor.

■ „Decizia CCR conform căreia titlul academic de doctor nu poate fi retras pe motiv de plagiat după ce ministrul Educației a apucat să semneze ordinul de conferire a acestui titlu este scandaloasă. Această decizie este atât de eronată și prin ea însăși, atât de flagrant anticonstituțională, încât nu poate exista altă explicație pentru emiterea ei în afara aceleia că judecătorii au fost forțați să decidă astfel – nu cred că un jurist ar putea gândi că, în spiritul ei, Constituția interzice retragerea titlului de doctor unui plagiator indiferent de momentul în care plagiatul e dovedit. (...) Terenul se pregătește pentru un anume candidat la prezidențiale, susținut de o bună parte a «armatei» de deruțați dâmbovițeni care iau drept deștept pe-un prost și despre care se știe că are această vulnerabilitate: un doctorat plagiat” (*Dilema veche*, 2022).

■ Senectute. Obsedat de lucruri simple, dorindu-le și mai simple (să fie o evitare a misterului sau o provocare a sa?).

■ Scriptor. Efectul axiomatic al clarității. Efectul unei clarități contactate emoțional. Diluarea sa vitală astfel obținută.

■ Senectute. Amânări tot mai frecvente. O parte forme economice ale unei discipline, altele, ne dăm seama, elegante proiecții ale neputinței în Neant.

■ „Secretul marii opere este să dai pacientului lanțuri invizibile; iar dacă sunt vizibile, valorează mai nimic. Studierea și căutarea acestor lanțuri, acestor legături *artificial implicite*, conduce la studiul fenomenelor psihice laterale. Viețuitoarele, om sau cal, sunt așa de frumoase în mișcările lor pentru că scheletele, încheieturile, mușchii sunt ascunși și contopiți” (Valéry).

■ „Un spectacol, în lumea literară avem actori (unii protagoniști) și figuranți”.

■ Se petrece un lucru straniu. Seara, cu vreun sfert de oră înainte de culcare, în locul obișnuitei somnolențe, apare un neașteptat reviriment al lucidității. O deplină trezire melodioasă. Chiar o dispoziție de-a scrie. Oare așa se va întâmpla și în ultimele ceasuri ale vieții? Un soi de cântec de lebădă astfel prevestit?

■ Ferește-te în egală măsură de cel care vorbește în exces și de cel prea tăcut. Ambii ascund ceva. Uneori nici ei nu realizează ce anume. O astuție fără obiect.

■ „Într-adevăr, ceea ce îngăduia identificarea chipului ducesei de Luxembourg, a doamnei de Morienval, a doamnei de Saint-Euverte și a atâtor altora, era legătura strânsă dintre un nas mare și roșu și un bot de iepure, sau cea a doi obraji zbârciți cu o mustață subțire. Aceste trăsături erau, de altminteri, îndestulătoare ca să încânte, căci, neavând decât valoarea convențională a unui scris, îți îngăduiau să citești un nume vestit și care se impunea; dar sfârșeau de asemenea prin a trezi ideea că urâțenia are ceva aristocratic și că nu e necesar ca figura unei doamne mari să fie frumoasă, dacă este distinsă” (Proust).

■ În primul rând interesată, în al doilea rând interesată, în al treilea rând interesată prin însăși fibra caracterului, cum ai mai putea să-i faci față acestei autoare multsolicitate decât cu o politețe care să evite cu strictețe a da în vileag... adevărul?

■ Individul introspectiv dispus a suporta întreaga greutate a condiției umane. Solitudinea nu-l despovărează, ci dimpotrivă.

■ „Dorința secretă a oricărei societăți civilizate nu e aceea de-a aboli inegalitatea, ci de-a o educa” (Nicolás Gomez Dávila).

■ Îmi e din ce în ce mai greu să mă recitesc pe mine însumi (nu mă refer la textele recente sau în lucru). Sunt pagini pe care le-am „uitat”, aparținând unui trecut care se cuvine să aparțină acelui trecut. Noua lor lectură cu inevitabilele sale impresii relativizante ar fi ca o încercare de a-l reforma nu prin el însuși, ci printr-o imixtiune a prezentului în lumea sa. A-i substitui factorul unui trecut improvizat acum.

■ „Moby Dick, varianta pisică de mare. Pescarii din Cambodgia au capturat pe fluviul Mekong o pisică de mare gigantică, cu o lungime de patru metri și cântărind 180 de kilograme. Peștele a fost eliberat înapoi în apă după ce a fost măsurat și cântărit. Mekong, cel mai lung fluviu din Asia (4.350 de kilometri), adăpostește cea mai importantă biodiversitate acvatică din lume după Amazon, fiind habitatul a peste 1000 de specii de pești” (*Dilema veche*, 2022).

■ Zi „bună”. Te pregătești lăuntric pentru final, cu o emoție rezonabilă, aproape calm precum în vederea unei aniversări așteptate. Cine vor fi oaspeții? Fiori festivi în locul spaimei.

■ Uneori tăcerea cum o rușine care te face să roșești.

■ Poezie. Trăirea se cuvine „înțepată” în fibra sa intimă spre a deveni o durere fantasmatică.

■ Dezamăgiri vechi, de mai multe decenii, reapărând într-o versiune nouă. Le retrăiești cu resignarea ireparabilului, întrucât durerea de odinioară îți apare acum drept fatalitate.

■ „Ca sistem al imitării Kitsch-ul este obligat să copieze arta în toate trăsăturile sale specifice. Însă nu se poate imita metodologic actul creator din care ia naștere o operă de artă: se pot imita numai formele mai simple. Este deosebit de semnificativ și de specific faptul că, din cauza lipsei unei imaginații proprii, Kitsch-ul trebuie să apeleze în mod constant la metodele cele mai primitive (ceea ce se vede cu mare limpezime în poezie, dar, în parte, și în muzică). Pornografia, în care cuvinte din realitate constau în acte sexuale, este mai degrabă o simplă clasificare serială a acestor acte; romanul polițist păstrează numai sechele ale victoriilor identice asupra criminalilor; romanul de dragoste siropos aliniază unul după celălalt acte mereu la fel de bunătate răsplătită și de răutate pedepsită (metoda care stă la baza acestei articulări monotone a cuvintelor realității este sintaxa primitivă, în ritmul constant al tobei).” (Hermann Broch).

■ „Adăpat la înțelepciune”, gândirea fiind fluidă, materie simbolică nutrind spiritul.

■ Senectutea, o vârstă a infinitului retrospectiv.

■ Senectute. Din ce în ce mai puțin te atrag datele istorice sau biografice după care te dădeai în vânt mai demult. Materia existenței a devenit proximitatea, carapace cu care te aperi de tine însuți. Mai precis de așteptările, proiectele, elanurile, ba chiar și de curiozitățile tale ce nu se mai pot satisface, dar care n-au încetat să te bântuie măcar în clipe nocturne.

■ „Mă întreb dacă nu cumva războiul izbucnește doar pentru a-i permite adultului să se poarte ca un copil, să regreseze ușurat până la vârsta panopliilor și a soldaților de plumb” (Michel Tournier).

■ „Surpriză de proporții! O echipă medicală mobilă din Brazilia care făcea analize persoanelor aflate în cele mai izolate localități a descoperit șocată că pacienta Maria Gomes da Reis are 121 de ani și este cea mai bătrână femeie din lume. Doctorii au cerut actul de identitate și apoi certificatul de naștere al femeii când au vrut să îi facă analizele. Așa au descoperit că bunicuța Maria s-a născut la 16 iunie 1900. Femeia trăiește în aceeași casă cu nepoata ei Celia Gomes și cu 13 strănepoți. Cea mai bătrână femeie din lume este atestată de Guiness ca fiind măicuța Lucile Randon, care are 118 ani” (*Click*, 2022).

■ Senectute. Consolare optimă: se putea și mai rău...

■ Un vis ca un foc de artificii, un vis ca o cometă.

■ O dramă în subsidiar a vieții. Atâtea lucruri pe care le pierzi fără a-ți da seama, fiindcă n-ai ajuns să cunoști că ele există.

■ Revelația reliefului muntos: abisul.

■ „Secretul universului meu: să mi-l imaginez pe Dumnezeu fără nemurirea umană” (Camus).

■ Micile obiecte cu care te-ai obișnuit mânuindu-le cotidian, aidoma unor ascunzișuri ale ființei.

■ „Fără discuție ideile științifice au exercitat o oarecare influență asupra teologiei moderne. După Galileo și Newton spre exemplu, teologii au început să-L conceapă pe Dumnezeu sub forma unui mecanic supranatural care stabilește fizic desfășurarea evenimentelor cosmice pentru eternitate. În schimb, biologia evoluționistă a îngreunat tot mai mult detectarea semnelor existenței unei creativități divine speciale și a unui proiect providențial în mijlocul tuturor meandrelor vieții, evoluției și istoriei umane. Astfel, în căutarea unui cadru mai sigur, teologia a pornit în căutarea lui Dumnezeu în interiorul vieții, științific inaccesibile, a subiecților umani. Spiritualitatea creștină rămâne în continuare concentrată mai puțin asupra celor ce se desfășoară în univers decât asupra dramei ascunse pe care o presupune lucrarea spre mântuire personală în prezența unei divinități decuplate de la timp și istorie” (John F. Haught).

■ În fața lui Dumnezeu nu te poți lăuda, te poți doar plânge. Ori pur și simplu plânge.

■ Scriptor. Ficțiunea pe care o pune în joc e însăși naturalețea re-creată, operație anevoioasă la extrem, oarecum în analogie cu ceea ce face un actor înzestrat.

■ A.E.: „Îți dau un sfat eudemonic: ia toate lucrurile pe partea lor bună”. Și dacă nu o au? „Ticluiește-o”.

■ „Forma unui oraș se va schimba, vai, mai repede decât inima unui muritor” (Baudelaire).

■ Azi-dimineață, pe stradă, o femeie „trecută” bine, dar cu un păr răsfirat sălbatic, de bună seamă pentru o impresie juvenilă, cu un rictus al conștiinței frumuseții conservat pe obraz, cu o încordare în făptura sa pășind ca un cocostârc, atrăgând oricum atenția. O ofilire patetică.

■ Din spusele lui Blaga, către finele anilor ‘50: „Interesant. În poeziile din *Contemporanul* ale lui Miron Radu Paraschivescu, cutezanța de a relua ceva din maniera Ion Barbu”.

■ „«Nici un om chibzuit nu poate să spere» (Taine). Ceea ce este prea adevărat în ordinea naturală. Dar ne putem gândi și la faptul că toate motivele de disperare care ne asaltează și de care numai o stupidă «voință de a trăi» ne împiedică să le acceptăm, nu există decât pentru a fi recunoscute și *traversate* de o speranță supremă, atrasă și copleșită totodată de lumina invizibilului. Și în acest sens, cuvintele lui Taine se întâlnesc cu *contra spem in spe* al Apostolului” (Gustave Thibon).

■ Scriptor. Se trezește pentru a scrie, adoarme pentru a continua să scrie, imperturbabil, în vis.

■ Te interesează masca, nu de-mascarea.

■ În poezie se impun lucrurile care-ți dau senzația că nu le poți exprima integral, că emană un mister, putând continua astfel și în transcendență.

■ Există o poezie a vieții care e propria sa manifestare. Poezia unui autor e și ea propria sa manifestare, nu una a vieții.

■ „Record mondial! Cățelul Zeus a fost confirmat recent de Cartea Recordurilor drept cel mai înalt câine din lume. Cine îl vede de la depărtare crede că e mai degrabă un cal. Locuiește împreună cu stăpânii lui în Bedford, Texas, SUA. Experți de la Cartea Recordurilor l-au măsurat și au determinat că are înălțimea de 1, 046 metri. (...) Zeus este inteligent ca un om, fiind considerat un important membru de familie. Cu toții sunt triști de când au aflat că marii danezi au o longevitate mai scăzută din cauza faptului că sunt atât de înalți. Câinii din rasa marele danez, sau dog german, sunt unii dintre cei mai înalți din lume. Au înălțimi între 71-86 de centimetri, greutatea între 45-90 kilograme și trăiesc între 8-10 ani” (*Click*, 2022).

■ X prea inteligent pentru a fi vanitos, prea inteligent pentru a fi modest.

■ Dezamăgiri vechi, de mai multe decenii, reapărând într-o versiune nouă. Le retrăiești cu resignarea ireparabilului, întrucât durerea de odinioară îți apare acum drept fatalitate.

■ Profunzimea unui text echivalentă cu gradul de profunzime al cititorului ideal.

Ferește-te în egală măsură de cel care vorbește în exces și de cel prea tăcut. Ambii ascund ceva. Uneori nici ei nu realizează ce anume. O astuție fără obiect.

Mircea Bârsilă

Poezia lui Ilie Vodăian

În cartea lui Ilie Vodăian, care are statutul unui *jurnal de campanie*, succesivele scenarii de factură războinică, pigmentate atât cât trebuie cu anumite aluzii istorice şi biblice, urmează toate etapele pe care le presupune un conflict armat de proporţii, de la pregătirile pentru plecarea de acasă în urma primirii ordinului de mobilizare...

studii

Ilie Vodăian (pseudonimul lui Ilie Dănălache) a debutat târziu, pentru că s-a legat târziu de catargul poeziei. ***Schimbul de Noapte*** (Editura Paralela 45, Piteşti, 2002), volumul său de debut, a fost întru totul surprinzător, într-un context în care, sub semnul postmodernismului, poeţii se deosebesc tot mai puţin unii de alţii. O binevenită prospeţime lirică susţine freamătul existenţial din poemele sale, în care aliajul dintre expresia aproape nudă, cerută de opţiunea pentru poezia concretului, şi percepţia vizuală a realităţii conferă discursului poetic o dinamică modernă şi o tonalitate încordată, gravă: ,,Stau la fereastra alergărilor şi privesc cum toate trec/cernite în spate fugind sau din dreapta spre stânga/urmărit de noapte sunt încă treaz distanţa e lungă şederea/mă poartă pe roţi trec toate ca nişte dricuri trase de fauni/pe lângă ziduri de piatră trece o poartă cu un bătrân/culcat pe iarbă un autobuz cu geamurile sparte într-o/ curte cu meri şi mere necoapte un pod peste un lac plin/cu pietriş o secure înfiptă într-un butuc pieziş un câmp/ arat şi lângă el o turmă de oi păzite doar de-o umbră de/cioban plecat la nuntă un cimitir cu cruci răsărite din ştir/o cale ferată o gară cu peron fără nici un om un râu o/vale cu apa mocirlită un munte o candelă pe grindă o/casă netencuită... şi câte şi mai câte pe dreapta şi/pe stânga alungate parcă de ronţăitul şobolanilor/nevăzuţi sau de hodorogitul zgomot al benelor imaginare umplute la refuz cu struguri" (*Călătoria*).

În anumite texte, interesul pentru lumea măruntă a gâzelor şi a ierburilor este susţinut de o frumoasă fervoare lexicală cu substrat melancolic (în genul lui *Nikolai Rubţov*): ,,Vorbeşti pătimaş cu bruma din ţărână/şi îmi scrii despre iarba care se veştejeşte,/cu cerneală violetă pe o coajă de prună,/să îmi testezi vederea în ce te priveşte./Aud aerul cum vibrează prin preajma/ultimului greier molatic, cântând/pe fire umezite de mohor tomnatic/precum un arcuş răguşit. O ceaţă de pluş – jucăuş/îmbibată cu semne de întrebare aleargă/printre răzoare după cele din urmă furnici./Citind mesajul tău, parcă mă ispiteşte incertitudinea.../Aştept prima zăpadă să mă contrazici" (*Incert...)*

În următorul volum, ***Triunghi de vară*** *(*Editura Paralela 45, Piteşti, 2003*)*, Ilie Vodăian continuă experienţa lirică din ***Schimbul de Noapte*,** volum a cărui originalitate a atras atenţia celor interesaţi de noutăţile ivite în peisajul poeziei noi. Şi în poeziile din acest volum discursul poetic este dependent de împletirea liricului cu epicul, de apetenţa pentru descriptivism şi de surprinzătoarele alunecări din planul obiectiv în cel fantezist: ,,Negreşit după ierni lungi şi grele ca şi aceasta care a trecut / ies inorogi din peştera tapetată cu desene rupestre / coarnele lor mai dure ca oţelul şi mai ascuţite ca o spadă / capcanele întinse prin râpe şi lacuri de ochi de şarpe sau ácvile triste / se retrag fără tăgadă şi peste fânul înflorit răsuflarea lor se-ntinde / vreme de o zi plăcută şi toropitoare de aţipeşte soarele / cum toate vitele de pe islazuri şi mirişti se retrag sub propria lor umbră/ şi îngenunchează în semn de binevenită ocrotire în timp ce ei pasc / tot pasc cu gândul la peştera din care au plecat ademeniţi / de verdele nestrivit de copite" (*Verdele nestrivit*).

Voluptatea de a fabula şi chiar de a teatraliza pe tărâmul poeziei evocatoare şi, în acelaşi timp, reconstitutive, latenta dispoziţie ludică şi deschiderea simultană a discursului spre inocenţa simulată şi, respectiv, spre sinceritatea autentică facilitează integrarea elementului biografic în poezie, aşa cum se întâmplă, de pildă, în acest text care se încheie cu un vers deosebit de frumos: ,,Ce m-aş fi făcut fără tine Tată şi fără tine Mamă aş fi / contemplat pietrele piatră fiind şi fără tine femeie din / femeie sigur aş fi ars într-un cuptor de calcar fără nici o / scânteie iar fără voi fiice şi fiu pustiul din oul ouat de / pustiu şi fiindcă tot nu pot de tot să înţeleg cum de oricare / piatră a venit pe lumea asta şi fără mamă şi fără tată spun:/ a afla este totuna cu a tăia luna – cu fierăstrăul – în două" *(A afla este totuna).*

Înrădăcinat într-un ascuţit simţ al observaţiei şi într-un energic fond emoţional, vitalismul acestui poet se concretizează liric în nenumărate imagini sclipitoare. Chiar şi poeziile din volumul ***Frontiera de inox*** (Editura Universităţii din Piteşti, 2006) sunt marcate, în pofida tematicii lor, de un vitalism bine temperat. Respectiva tematică se circumscrie înţelesului pe care îl are ,,frontiera de inox": o frontieră ,,aflată la jumătatea distanţei dintre realitate şi închipuirea ei"! – şi de care sunt conştienţi doar ,,aceia ce deschid ochii dis-de-dimineaţă şi-l întreabă pe somnorosul înger – care a stat de planton – dacă mai sunt în viaţă" (*Trafic de frontieră*).

Substanţa de bază a acestei cărţi o constituie stările de nelinişte lăuntrică şi întrebările cu un miez crepuscular. Imaginarul din volumele precedente orientat spre valorificarea unor aspecte rural-arhaice a fost înnoit de prezenţa unor motive cu sarcini existenţiale şi nuanţe uşor religioase: ,,Mai sunt îndrăgostiţi de vânt, mai sunt cărări/nedescifrate prin podurile palmelor, mai sunt şi/vulturi care se rotesc în jurul înaltelor piscuri ale munţilor plutitori prin sângele lor./Şi tu câmp de la marginea fiecărei case mai eşti/frate de cruce cu cei patru-cinci stejari plecaţi, cu/ cele rădăcini cu tot, după vânat umbre de iepuri, ouă/de dropii sau coarnele vreunui căprior?/O vale, un platou cu parapet şi cu troiţă, şi iar o/vale pe unde iarna lupii fac instrucţie: bătrânii îi/învaţă pe cei tineri cum să dea ocol pe lângă/paturile unde alţi bătrâni uită, voit, sub perne dulciuri să nu fie amară ziua în care n-au vânat./Mai sunt cuvinte care nu mi-au spus tot înţelesul,/mai sunt şi înţelesuri care nu au cuvinte cum/dincolo de ele nu se află nici lucruri fără niciun/ Dumnezeu, nici lucruri sfinte" (,,*Mai sunt"*).

Vitalismul dobândeşte conotaţii noi în volumul ***Starea de necesitate*** (Editura Paralela 45, 2013), o stare ce implică ,,mobilizarea" urgentă a energiilor fiinţiale defensive în scopul înfrângerii unei dramatice încercări. Organizarea mesajului din această carte îmi aminteşte de celebra poezie *Libertatea de trage cu puşca*, de Geo Dumitrescu, în care ,,inamicul" împotriva căruia luptă ,,soldaţii" este, de fapt, timpul.

În cartea lui Ilie Vodăian, care are statutul unui *jurnal de campanie*, succesivele scenarii de factură războinică, pigmentate atât cât trebuie cu anumite aluzii istorice şi biblice, urmează toate etapele pe care le presupune un conflict armat de proporţii, de la pregătirile pentru plecarea de acasă în urma primirii ordinului de mobilizare (,,Am primit ordinul de mobilizare./Azi o să plec pe front/prin ploile acestea care nu se mai opresc/de parcă iar s-a abătut potopul peste noi" - *Ordin de mobilizare*), la încartiruirea în cazarmă unde doar cântecul şi vinul ar mai putea domoli dorul de casă şi de cei dragi rămaşi în spatele frontului (,,Suntem cu toţii în cantonament sub dealurile/de la Canna. Pe coardele de viţă de la scafă mai sunt/câteva frunze. De la o vreme nu mai pot să lupt,/nici nu mai ştiu să cânt şi stau din ce în ce mai mult/la umbră sau prin încăperile ceţoase./Toţi camarazii mă îndeamnă să încerc refrene noi./Aş bea o amforă cu vin pentru ca norii/să îmi recunoască dorinţa de a intona un cântec/despre tine. De la un timp, îmi este frig./Mereu m-apasă frigul. Aş bea o amforă/să mă-ncălzesc precum aracii dogoriţi de soare/pe coline – aracii: sprijin de nădejde pentru vii./Aduceţi vinul tainic!/Ce vă uitaţi nedumeriţi, în zare?!/ De două mii de ani aştept să beau pelin/din viile culese de pe dealurile însorite ale Galileii."- *De la Canna*), la rezistenţa în tranşee şi la încleştarea victorioasă cu inamicul. Pe durata întregului ,,război", subiectul liric este stăpânit de o ardentă încredere în mila protectoare a Divinităţii.

În semn de mulţumire pentru izbânda deloc uşoară, omul războinic din ***Starea de necesitate*** a fost înlocuit, în volumul următor (***Pe muntele Tabor***, Editura ,,Ecou Transilvan", 2015), de omul cucernic trăind întru zilnica slăvire a lui Dumnezeu, Care l-a ajutat să depăşească încrâncenata criză. Acum, poeziile se desfăşoară în linia imnurilor religioase (psalmii biblici), a discursurilor lirice promovate în cadrul tradiţionalismului spiritualizat al *Gândiriştilor* şi a rugăciunilor cu un veşmânt elegiac, cum este poezia *Ar fi atâta de frumos,* în care evlavia apare ca un aliaj între căinţă şi speranţă - speranţa iertării ,,nevinovatelor" greşeli şi a utopicei aşezări, fie şi în chip de chiparos, în Grădina de Apoi: ,,Preadreptule Judecător, atâtor păcate le-am oferit/găzduire şi le-am îndeplinit câte o rugăminte.../În timpul acela credeam că sunt nevinovate/şi au, desigur, o purtare demnă de luat aminte.//Ca orice muritor, am greşit. Recunosc,/sunt mult prea vinovat. Şi totuşi, mai am o dorinţă:/Preamilostivule, mai lasă-mi vreme/ pentru ispăşire şi pentru căinţă!//La vremea Învierii, toate vor sta la vedere/aşa cum stau, la mânăstire, raclele cu moaşte./De-ar fi să crăp şi de ruşine, de-ar fi să intru/iarăşi în pământ, tot le voi recunoaşte.//Doamne, Tu decizi ce rânduială mă aşteaptă./Eu, de pe acuma-Ţi, spun: ar fi atâta de frumos/dacă mi-ai îngădui să stau în grădina Ta/ Fie şi în chip de chiparos !"

În volumul ***Tratate de alianţă*** (Ed. Tracus Arte, 2018), „poetul contemplativ şi melancolic prin structura sa devine – în opinia criticului literar Nicolae Oprea – mai apăsat meditativ, pe fondul unor reprezentări crepusculare (ploaia/potopul, frontul/ războiul) care tensionează confesiunea lirică. Confruntarea dintre întuneric şi lumină alcătuieşte axa ordonatoare a discursului, cum sugerează poemul (cel mai expresiv) care dă titlul volumului, *Tratate de alianţă cu norii*: <<Până în această clipă din care curge/ ţărână/ n-am spus nimănui/ că nu m-am înţeles cu întunericul.// De niciun fel nu am putut/ să-l înţeleg şi – ca măsuri de apărare -/ am încheiat tratate de alianţă/ cu norii şi candela,/ cu lumânări, cu lămpi şi felinare.// Am cumpărat destulă ceară de albine/ şi uleiuri volatile de finic,/ şi petrol lampant, şi seu:/ toate să fie pregătite, absolut toate,/ pentru a răspândi lumină:// singura însoţitoare a sufletului meu/ în lungul pelerinaj de noapte>>.

Mai accentuat decât în celelalte volume, Ilie Vodăian consacră în lirica sa un climat al armoniei şi seninătăţii, uzând de reverii melancolice pentru a estompa tonalitatea pesimistă a fiinţării în prezentul efemer. În ***Tratate de alianţă*** poetul îşi decantează nostalgia cu inflexiuni paseiste pe fondul unui melanj de imagini realiste cu contur expresionist, viziuni onirice şi referinţe biblico-mitologice" (Nicolae Oprea, *Poetul „dependent de lumină"*, revista „Argeş").

Poezia lui Ilie Vodăian beneficiază, în oricare dintre manifestări, de necesarul echilibru între vibraţia afectivă (mai ales de tip ,,retro") şi o binevenită luciditate auctorială .

Octavian Soviany

Istoria literaturii

Dublul tenebros al lui Heliade

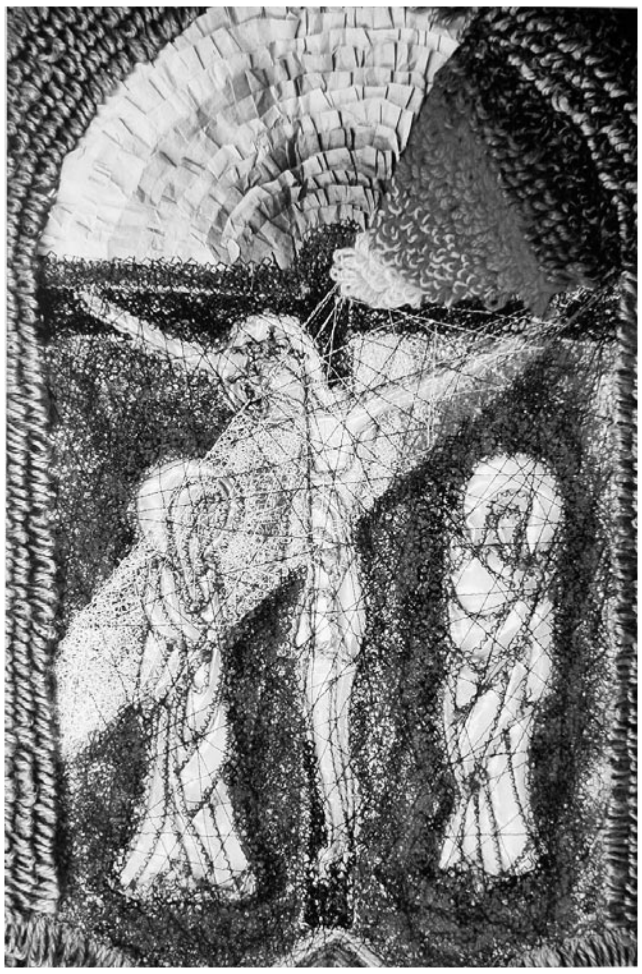
Una dintre cele mai stranii scrieri a lui Ion Heliade Rădulescu este *Echilibrul dintre antiteze sau Spiritul şi Materia*, în care se amestecă idei voltairiene şi masonice, cabala şi numerologia. Este o lucrare cu pretenţii filosofice, în care autorul dezvoltă a teorie a triadelor (una superioară: Elohim sau Dumnezeu - Spiritul - Materia), alta inferioară (Spiritul - Materia - Universul) considerând că *"binele, cu un cuvânt, stă în echilibrul antitezilor şi răul - în ruperea echilibrului antitezilor."* Spiritul reprezintă principiul activ, materia - principiul pasiv, iar echilibrul se realizează prin unirea lor. Căci *"n-a existat şi nu poate exista luptă între spirit şi materie, ci nuntă"*, iar *"Verbul vieţii sau al existenţei este A FI, care este existenţa materială şi spirituală totodată."* Transpus în planul uman, sistemul triadelor se referă la echilibrarea unor termeni antitetici, după modelul mire - mireasă - familie, om spiritual - om fizic - om moral, guvern - popor - stat, progres - conservaţie - perfectibilitate.

Liniile de forţă ale acestei filosofii se regăsesc şi în poezia lui Heliade Rădulescu, în momentele sale de graţie, se ridică deasupra celei a contemporanilor săi şi poate avea accente genialoide, autorul ei fiind singurul paşoptist la care se face prezentă dimensiunea vizionară a marelui romantism.

Intenţia sa a fost să-şi organizeze opera poetică în patru cicluri: *Biblice*, *Evanghelice*, *Omul social* şi *Omul individual*, un proiect care a rămas nefinalizat, căci, la fel ca mulţi dintre contemporanii săi, prinşi mereu în febra evenimentelor, oscilând mereu între politică şi literatură, Heliade a lăsat în urma lui destule proiecte neduse la bun sfârşit şi câteva opere neterminate.

Poemul alegoric *Serafimul şi Heruvimul* ar putea facilita înţelegerea personalităţii complexe şi contradictorii a scriitorului. Poezia evocă două ipostaze angelice. Mai întâi serafimul, duios, consolator, feminoid: *"Blând serafim! o, înger! ce este-a ta solie?/Care îţi este slujba? Ce vrei aicea jos?/Pacea vesteşti tu lumii? Pacea aduci tu mie?/Ce flăcări pui în sânu-mi, o, serafim frumos?!// (...) Şi-n somnu-mi, şi aievea fiinţa-ţi mă-nsoţeşte;/Chipu-ţi mi-e faţ-oriunde, în preajma mea el zboară/Din soare se repede, din lună străluceşte,/După pământ se naltă, din ceruri se coboară./Pe la fântâni m-aşteaptă, cu unda se răsfrânge,/Cu frunza îmi şopteşte, cu zefirul suspină,/Cu valea îmi răspunde, cu patima mea plânge,/Cu dealul se înaltă, cu câmpul se alină.//Cu floarea se dă-n leagăn, cu iarba undoiază;/Livedea îl arată, dumbrava-l subascunde;/În ziuă şi în noapte, la umbră şi în rază/Nu e nălucă,-mi spune, mă mângâie oriunde./Durerea mi-o adoarme, lacrima el mi-o şterge,/Şi pe pământ, şi-n ceruri nădejdea mi-o arată./Cu glasul conştiinţei el înainte-mi merge,/Blând, dulce, vesel; ş-aspru nu l-am văzut vrodată."* Apoi heruvimul teribil, războinic, viril: *"Războinice, viteze, heruvim înfocate,/Împlinitor prea straşnic urgiilor cereşti!// (...) Când viforul se scoală, când cerul se mânie,/Când negura se-ntinde, când norii se-mpletesc,/Când focul şerpuieşte d-a lungul în tărie/Cu fulgerul, atuncea cu groază te privesc.//Când marea se răscoală, volbură-ntărâtată,/Când undele-i muginde se naltă spumegând,/Fiinţa-mi ca o barcă de cuget spulberată/Pe fieşcare stâncă te vede ameninţând./Şi când fumegă munţii, vulcanul când turbează,/Când flăcări rotitoare până la ceruri zbor,/Când tremură pământul, văzduhul scânteiază,/Al meu suflet te vede în orice meteor./Pe orice spăimântează ş-ameninţă viaţa,/În orice loc de groază, acolo te zăresc:/Ca tunetul ţi-e glasul, ca fulgerul ţi-e faţa!/Fulger în mine trece când ochii-mi te-ntâlnesc!"* Cele două personaje angelice întruchipează aspectele contradictorii ale personalităţii poetului: contemplativ şi activ, elegiac şi satiric, sentimental şi vindicativ, spiritual şi materialist, prins între poezie şi politică, aflat într-un permanent conflict cu el însuşi, un conflict căruia (sugerează finalului poemului) îi poate pune capăt doar moartea: *"Însă când grozavul al meu ceas va bate/Şi când vei da semnul, o, drept heruvim,/Atunci ţi-adu-aminte că tu eşti un frate/Cu-al meu blând şi dulce, frumos serafim."* Iar prin această creaţie a lui Heliade pătrundea în poezia românească tema romantică a dublului, care va fi valorificată în epoca următoare de Eminescu şi Macedonski. E mai mult aici decât acea trăire duală, care se manifestă prin aspiraţii contradictorii şi pe care o întâlnim şi la autorii mai vechi; Heliade are efectiv sentimentul că e un om "cu două suflete", că are propriul său "zburător", un soi de dublu tenebros, evocat în ciudatul poem *Visul*. Dacă renunţăm să interpretăm poezia doar referindu-ne strict la viaţa de toate zilele a poetului şi la conflictul său cu Grigore Alexandrescu şi încercăm să pătrundem mai adânc în arcanele sufleteşti ale personalităţii lui Heliade, vom vedea că personajul odios evocat aici e o imagine deformată a heruvimului, sever şi justiţiar, asociabil cu autojudecata morală şi cu remuşcarea. Acum acesta capătă trăsături diabolice, e un dublu malefic, care inspiră repulsie şi oroare, iar autorul îşi dovedeşte încă o dată marele talent de caricaturist, care face din el unul dintre maeştrii grotescului din literatura română: *"Dar visu-şi schimbă faţa. Cu cruda a mea soartă/Pare că mă-mpăcasem ş-odată iar văzui/Pe heruvimu-acela l-a fericirii poartă,/Schimbat în negru înger, şi nu-l mai cunoscui.//Ce spaimă de-ntuneric! ce iazmă-ngrozitoare!/Viclean ascuns, făţarnic, împeliţat Satan./Un duh semeţ de vrajbă, turbat de războunare!/Şarpe îi era limba, pe cinstea mea duşman!//În faptele-i spurcate era însuşi păcatul,/Sub mască de virtute vedeai pe vinovatul;/În veci dup-ale sale şi umbra-i bănuia./Ardea să-l crează lumea de cinste, curăţie,/Şi lumea-l vedea-ntocmai ocară, viclenie;Şi când afla că-l ştie, atuncea se-ndrăcea.//Parcă era femeie... trăsuri amestecate/Se gâlcevea pe faţa-i de nevoiaş bărbat:/Lungă, lungă, subţire şi oase înşirate,/O sprintenă momâie forma grozavu-i stat.//Ochii îi erau negri ş-un foc în ei de sânge,/Sub ei un nas lung, groaznic umfla fatale nări;/Gura-i, un iad de largă, voia cochet a strânge;/Scălâmbu era-n faţa-i, în trupu-i, în mişcări.//Galbenă şi uscată faţa-i cea lunguiată,/Până la urechi buza-i d-ocară-nveninată,/Un rumen de strigoaică în veci se-mprumuta./Picioare de insectă ce foametea vesteşte,/În veci nesăţioasă cu cinstea se hrăneşte/De la străin şi rude, făr-a putea-o da."*

Zburătorul este cea mai cunoscută dintre poeziile lui Heliade şi totodată una dintre piesele de referinţă din istoria baladei fantastice româneşti. Ea se deschide cu o confesiune a fetei tulburate de prezenţa nevăzută a zburătorului, un demon lăuntric (similar oarecum cu cel al Heliade!) care-i provoacă stări sufleteşti şi fiziologice contradictorii: *"- Vezi, mamă, ce mă doare! şi pieptul mi se bate,/Mulţimi de vineţele pe sân mi se ivesc;/Un foc s-aprinde-n mine, răcori mă iau la spate,/Îmi ard buzele, mamă, obrajii-mi se pălesc!/Ah! inima-mi zvâcneşte!... şi zboară de la mine!/Îmi cere... nu-ş' ce-mi cere! şi nu ştiu ce i-aş da:/Şi cald, şi rece, uite, că-mi furnică prin vine,/În braţe n-am nimica şi parcă am ceva;".* Urmează un tablou al înserării realizat în tonalităţi de pictură flamandă: *"Era în murgul serii şi soarele sfinţise;/A puţurilor cumpeni ţipând parcă chemau/A satului cireadă, ce greu, mereu sosise,/Şi vitele muginde la jgheab întins păşeau.//Dar altele-adăpate trăgeau în bătătură,/În gemete de mumă viţeii lor strigau;/Vibra al serii aer de tauri grea murmură;/Zglobii sărind viţeii la uger alergau.//S-astâmpără ast zgomot, ş-a laptelui fântână/Începe să s-audă ca şoaptă în susur,/Când ugerul se lasă sub fecioreasca mână/Şi prunca viţeluşă tot tremură-mprejur."* Lăsarea nopţii este înfăţişată cu mijloacele unui mare poet şi cu un fior de fantastic:

"Încep a luci stele rând una câte una/Şi focuri în tot satul încep a se vedea;/Târzie astă-seară răsare-acum şi luna,/Şi, cobe, câteodată tot cade câte-o stea./Dar câmpul şi argeaua câmpeanul osteneşte/

Şi dup-o cină scurtă şi somnul a sosit./Tăcere pretutindeni acuma stăpâneşte,/Şi lătrătorii numai s-aud necontenit./E noapte naltă, naltă; din mijlocul tăriei/

Veşmântul său cel negru, de stele semănat,/

Destins cuprinde lumea, ce-n braţele somniei/Visează câte-aievea deşteaptă n-a visat.//Tăcere este totul şi nemişcare plină://Încântec sau descântec pe lume s-a lăsat;/Nici frunza nu se mişcă, nici vântul nu suspină,/Şi apele dorm duse, şi morile au stat." Finalul poemului aduce materializarea zburătorului, care ia înfăţişarea unui "flăcăiandru", sub ale cărui trăsături de "mort viu" se poate recunoaşte ceva din fizionomia demonului feminoid evocat în *Visul*: *"Pândeşte, bată-l crucea! şi-n somn colea mi-ţi vine/Ca brad un flăcăiandru, şi tras ca prin inel,/Bălai, cu părul d-aur! dar slabele lui vine/N-au nici un pic de sânge, ş-un nas --ca vai de el!".* Iar în spatele scenariului baladesc se ascunde poate ceva din zbuciumul "dedublatului" Heliade, care caută cu înverşunare să realizeze în propria-i fiinţă obsedantul "echilibru dintre antiteze"

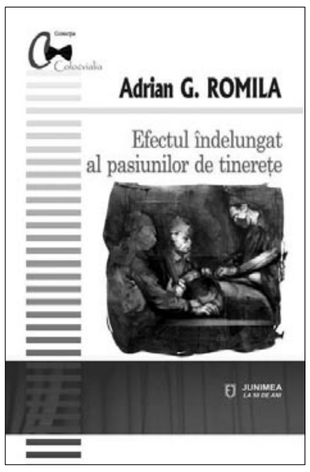
Voi reveni.

studii

Sorin Lavric

Vagabondul ţine jurnal de ani de zile, iar travaliul regulat îi înlesneşte prilejul de a publica aproape an de an cîte un volum. Aş simplifica nefiresc dacă aş reduce volumul la pasiunile de corăbier şi pistolar. Romila e un vagabond cult, care şi-a convertit dorul de ducă în pelerinaj prin lumea cărţilor.

Cronica ideilor

Un vagabond livresc

ADRIAN G. ROMILA, *Efectul îndelungat al pasiunilor de tinereţe*,
Editura Junimea, Iaşi, 2020, 302 pag.

În vremuri mai agitate, Adrian G. Romila ar fi fost un vagabond sadea, adică un om de acţiune căruia neastîmpărul din vene i-ar fi smucit paşii spre coclauri spinoase. Mi-e greu să mi-l închipui în condiţie sedentară, pritocind cu grijă un goblen sau meşterind o machetă de corabie medievală. E în el o fierbere de jinduri bătînd spre zări îndepărtate, un dor de ducă ce-l rupe de fixaţii menite a-l înţepeni în ţarcuri de loc, de timp sau de cutumă bătrînească. Prin temperament, Romila e un apucat dornic de plutiri aventuroase, un spirit căruia rătăcirea îi este imperativ categoric. Dacă vrei să-l schingiuieşti, e îndeajuns să-l ţii o lună între patru pereţi. Se va stinge ca un uliu prins în gratiile unei colivii prea strîmte pentru tînjirea pe care o resimte faţă de spaţiile largi. Tocmai de aceea în Romila dospeşte o fire de vagabond impenitent.

Doar o prejudecată nefastă ne face să credem că „vagabondajul" este un cusur trădînd o lipsă de busolă viageră. În realitate, din categoria marilor vagabonzi se aleg pelerinii, exploratorii, marinarii, aviatorii sau descoperitorii de comori pierdute. Heinrich Schliemann, Cristofor Columb, Hans-Ulrich Rudel sau Roald Amundsen au fost vagabonzi cronici: spirite neaşezate cărora impulsul de a sparge orizonturi ilicite le-a întipărit pecetea unui destin aparte. Ce-i definea era spiritul vagant, demonul cercetător, imboldul de a străbate întinderi în vederea atingerii unui ţinte imposibile. Rupţi de realitate în numele unui ideal vag, postura itinerantă le-a definit efigia.

Din aceeaşi fibră de rătăcitor morbid e croit Adrian G. Romila. După ce i-am citit volumul *Efectul îndelungat al pasiunilor de tinereţe*, imaginea unui goliard modern, bătînd drumurile spre a-şi cînta pasiunea, mi s-a înfipt în minte. E o uimire cum un ins cu atîta ţîfnă activă a ajuns să fie un scriitor aşezat, cu casă, soţie şi copii. Mult mai bine i-ar fi stat în pielea unui marinar, a unui pirat sau a unui văcar din stirpea americanilor cu pistol la brîu. Numai că în cazul lui Romila pornirile de *sailor* şi de *cowboy* s-au închegat în conturul unui poftangiu de buchii estetice. E cum l-aş pune pe un alpinist să se închidă într-o chilie, sau cum i-aş cere unui pilot să lucreze într-o mină de huilă. Căci asta e marea uimire contemplînd biografia lui Romila: că pofta de „ducă-se pe pustii" s-a preschimbat în opusul ipostazei rătăcitoare: din *vagus animis*, suflet rătăcitor, a devenit un *vir sedentarius*, un bărbat cu ancoră în familie.

Cu toate că s-a născut în coasta Ceahlăului, la Piatra Neamţ, Adrian Romila a suferit de timpuriu de ahtierea mării, drept care a fugit la Constanţa spre a se face ofiţer de marină. Dar, îndurînd palestra aspră a vieţii cazone de la Liceul de profil din Constanţa, şi-a dat seama că supliciul de a pluti pe oceane nu i se potriveşte. În consecinţă, a dat examen la Literele din Iaşi spre a-şi încheia periplul universitar cu un doctorat în antropologie. Astăzi e profesor la un liceu din Piatra Neamţ, împărţindu-şi timpul între dăscălie, familie, scris şi prieteni. Numai că renunţarea la marinărie nu a însemnat lepădarea de patima apelor, pasiunea pentru corăbii fiind pînă într-atît de adîncă încît „tema imaginarului marin a rămas o mandală a sinelui." (p. 113)

Altfel spus, în umorile tainice îi dospeşte pasiunea de a privi lumea „de pe puntea unei corăbii." (p. 118) De prisos să spun că a citit toată literatura de inspiraţie pelagică, piraterească, aventuroasă sau subacvatică, dar pe deasupra are casa ticsită cu micromachete de corăbii pe care le asamblează cu migală. Iată cum moftul din adolescenţă s-a preschimbat în damblaua unui colecţionar în ochii căruia cine nu poate deosebi între caravelă, galion, goeletă, brigantină, bric sau fregată nu merită să facă umbră pămîntului.

Şi pentru că nu a putut sta la prora unei nave, Romila şi-a convertit regretul în ardoare livrescă: nu doar că a citit cu nesaţ tot ce ţine de universul oceanic, dar pe deasupra a debutat cu o parabolă încărcată cu referinţe autobiografice: *În drum spre Sud. Roman de aventură*. Au urmat alte cărţi, gravitînd, mai mult sau mai puţin, în jurul obsesiei din adolescenţă. Bizareria e că la marota plutirii pe mare s-a adăugat una la antipod: pasiunea pentru filme *western*, pe care le-a vizionat pînă la epuizarea genului, ajungînd un expert în comentarea peliculelor cu văcari. Şi astfel hachiţa de *sailor* s-a convertit în fandacsia de *cowboy*. De la vîntul suflîndu-i în pînze, Romila a nimerit pe şaua unor pistolari nărăvaşi.

Abia acum putem înţelege titlul *Efectul îndelungat al pasiunilor din tinereţe*. Autorul nu numai că îşi asumă cele două pasiuni, dar pe deasupra le închină o apologie încinsă. A le numi *hobby*-uri înseamnă a le terfeli: noţiunea superficial-ludică de *hobby* şterge gradul de devoţiune cu care Romila s-a adîncit în trăirea lor. „Nu cred în omul care nu are pasiuni, mi se pare plat, rece, o piesă informă a uriaşului sistem social care uniformizează orice solitudine." (p. 97)

Foarte adevărat. Rămîne detaliul bizar că, printr-un ricoşeu al predispoziţiilor latente, cele două pasiuni au culminat în a treia: patima scrisului. Vagabondul ţine jurnal de ani de zile, iar travaliul regulat îi înlesneşte prilejul de a publica aproape an de an cîte un volum. Aş simplifica nefiresc dacă aş reduce volumul la pasiunile de corăbier şi pistolar. Romila e un vagabond cult, care şi-a convertit dorul de ducă în pelerinaj prin lumea cărţilor. În plus, e un înzestrat critic literar, chiar dacă prea indulgent în uşurinţa cu care îi laudă pe scriitori, şi totodată un talentat scriitor, poate prea pliat pe calapodul naraţiunii aventuriere. Volumul e o antologie de texte pe care autorul le-a selectat după un singur criteriu: „am încercat să strîng în acest volum doar eseurile care mă reprezintă cel mai bine, doar pe cele care mi s-au părut că au rezistat în ultimii ani." (p. 5)

Cele mai reuşite pagini sunt cele privitoare la pîlpîirea spiritului, cu cele două valenţe pe care Romila le surprinde: înstrăinarea de sine prin mijlocirea internetului (în eseul „Despre fuga de sine, cu pesimism") şi dospirea inefabilă în cutele credinţei (în textele „Cum am ratat întîlnirea cu sinele" şi „Cei ce sunt curajoşi şi ridicoli"). În ultimele două bucăţi, autorul e virtuos pînă la a atinge un vîrf estetic al nuanţelor fine. Felul cum îngenunchează lîngă călugărul ucrainian, în biserica lavrei Poceaev de lîngă Kiev, aşteptînd cu nelinişte binecuvîntarea care nu mai vine, umple o pagină de literatură înaltă, la fel cum trezirea din somn sub îndemnul de a merge la spovedanie, în mînăstirea Hadîmbu, îi dă ocazia unei bijuterii literare.

Adrian G. Romila e un foarte bun nuvelist, păcat că e un critic prea milos în judecăţile cu care îi tămîiază pe scriitori. Îl îndrăgesc mai mult în partea memorialistică (ca în „Raiul, la 25 km de comunism") şi în cea mărturisitoare (ca în „Lucid", „O dependenţă" sau „De ce ţin un jurnal"), dar nu-l gust în comentariile cinefile (volumul conţine nu mai puţin de zece cronici de film, pe care numai Angelo Mitchievici le poate înţelege), cum nu-l agreez în incursiunile teoretice despre teme fatal bătătorite, precum cele religioase („O întîmplare din Betania") sau exegetice („Eliade-Culianu: aventura modelului").

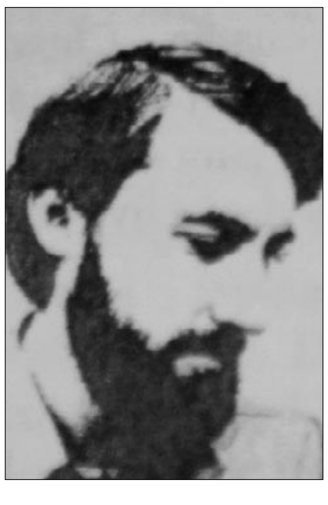
În fine, un paragraf, cel despre memorialistica de carceră, se repetă aproape identic în două pagini: 134 şi 171. Mi-a sărit în ochi ca un refren pe care îl auzi de două ori la un interval scurt.

Chiar dacă nu-i împărtăşesc pasiunile (a fi marinar mi se pare o damnare iremediabilă, iar filmele cu vedete în rol de văcari mi se par pelicule cu totul desuete), i-am admirat sinceritatea cu care îşi dezveleşte sufletul. Dar mai ales i-am savurat cele două mărturisiri despre Hadîmbu şi Poceaev. Ratat ca marinar şi neîmplinit ca văcar, Adrian G. Romila e un vagabond livresc de certă valoare nuvelistică.

Ioan Milea

Fulguraţii

cronici

***

Pe geamu-ngheţat,
spice de grâu.
Chiar şi un mac.

***

Ştiri. Te răsfaţă
azi cu flori de cireş
prinse în gheaţă.

***

Iarnă. Copacii
se-ncrustează
a stoluri.

***

Cade-o zăpadă
ca o candoare
înfuriată. Şchioapătă
uşor
între-not şi zbor
fluturele.

***

Ninge vreodată
în glumă? Poate
numai în joacă

***

Se joacă, pare,
cu gravitaţia
prima ninsoare.

***

Nu afli cărare?
Te uită
la flutur!

***

O clipă-şi înnoadă
zborul doi fluturi.
Apoi îl deznoadă.

***

Tu cu ce scrii?
Cu tăcerea din vorbe,
îi şoptii.

***

Un fluture:
oare
înşiră, deşiră?

***

Toamnă. Pier fluturi.
Rămân
fulguraţii. →

Daniel Cristea-Enache

Cronica literară

„Prăpastia Melancolia”

Un volum intitulat *Cele mai frumoase poezii* și purtând semnătura regretatului Corneliu Antoniu reunește (fără o Notă asupra ediției care să prezinte criteriile antologării) poeme din creația unui autor care, debutând editorial în 1978 (cu *Ascunsa ninsoare*), s-a suprapus emergenței noii generații „optzeciste”. Sincron cu tinerii „optzeciști”, „lunediști” sau nu, Antoniu, care avea aproape 40 de ani atunci, nu împarte cu ei altceva decât atmosfera literară de la finele anilor ‘70, în care neomodernismul generației lui Nichita Stănescu nu avea încă un rival poetic și nici măcar un competitor. „Șaptezecismul”, de care poezia lui Antoniu a fost pe bună dreptate legată, era o prelungire cu rafinament a „șaizecismului”, iar „optzecismul” se găsea încă în *underground*. Folosesc toate aceste -*isme* fiindcă și autorul acestor poezii s-a confruntat cu ele: lirica este o experiență personală, dar ea se încadrează într-un anumit moment literar-cultural, de care nu poate face întotdeauna abstracție. Citind textele din carte prin prisma neomodernismului abstract de tip stănescian, ele vor părea lectorului „întârziate”; dacă, dimpotrivă, le parcurgem din perspectiva poeticii postmoderniste, a generației următoare, ele pot părea „defazate”, rămase „în urmă”.

Dar dacă le citim, așa zicând, în ele însele, fără să ne uităm nici la dreapta, nici la stânga, nici înapoi, nici înainte, vom remarca fără pre-concepții că aparțin unui poet în toată puterea cuvântului, nu întâmplător întâmpinat binevoitor de un Virgil Mazilescu. Chiar și Marian Popa, în *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, după ce face câteva ironii caracteristice, dă drumul unei adevărate cascade de citate din versurile poetului ironizat. Un articol scurt, dar pertinent, îi este dedicat lui Antoniu în *Dicționarul General al Literaturii Române*, unde A.G. (Anca Goția) observă că e vorba despre „un elegiac modern” și remarcă poemul *Drumul miriapodului*, cuprins în volumul de față, și care mi-a plăcut și mie.

În acest poem ceva mai lung, începutul și continuarea sunt asumat stănesciene, Antoniu pornind cu pași apăsați pe urmele lui Nichita Stănescu cel din volumul *În dulcele stil clasic* și preluând ca atare elementele și chiar termenii verbali din *N-ai să vii* și *Dulce cupa mea de piele*. La poetul „necuvintelor” aveam, în primul text menționat: „N-ai să vii și n-ai să morți/ N-ai să șapte între sorți/ N-ai să iarnă, primăvară/ N-ai să doamnă, domnișoară.”. Și în al doilea: „căci vă stau covor sub talpe/ și la mânuri stau inel,/ vâna mea vă e cercel”. Iar la „urmașul” Antoniu citim în prima strofă din *Drumul miriapodului*: „O parte-s vii, o parte-s morți/ Depinde doamna mea, de sorți —/ Copacului îi e lumină/ Cercelul tău când o să-i vină/ Și mai ales între lumini/ La dezgolite rădăcini.”. După care autorul „șaptezecist” își va urma și „rula” propriile obsesii lirice, catalizate de cele stănesciene, dar neconfundându-se cu ele. Acolo unde magistrul se joacă, senin, cu limbajul poetic, Antoniu e serios și tot mai grav, una dintre strofele lui finale fiind edificatoare asupra tonalității dramatice: „Că încă rupt și încă singur/ Sub cerul răsturnat — ci eu/ Eram ca o lumină vie/ Prin lacrima lui Dumnezeu/ O piatră înfruntând câmpia/ De sticlă spartă și de seu.”.

Titlul volumului, identic cu cel al unei serii editoriale (antologiile din creația unor autori), poate fi citit și în acord cu lirismul caligrafic al lui Antoniu. Textele lui lirice sunt nu numai „cele mai frumoase” în sensul de „valoroase”, pregnante artistic, ci și *frumoase* prin stilistica unui poet foarte atent la expresie. Autorul își literaturizează și poetizează fiecare vers, lucrând mult asupra textelor și fiind aproape de o calofilie împotriva căreia se vor ridica (s-au ridicat deja) tinerii „optzeciști”. Scriind *frumos* poezie, estetizând enunțurile lirice, dând o expresie elevată tensiunilor existențiale și rupturilor Ființei, Antoniu ajunge să-și „încurce” lectorul mai puțin atent, acesta fiind narcotizat de eleganța discursivă și ratând temele grave de dincolo de cortină.

E ceea ce i s-a întâmplat și criticului și istoricului literar mai sus citat, Marian Popa, care a înțeles următoarele din poezia dramatic-elegantă a lui Antoniu: „Poemele trăiesc cu nuferi, argint, păsări, lumină, rouă, heruvimi, spații panice, mănăstirești, serafice, crinul guvernează”. Iată două poeme din carte, foarte diferite între ele, dar infirmând ambele „caracterizarea” lui Marian Popa. Acest *Ceas de lemn*, cu versuri scurte și percutante, amintind de Bacovia și prin frazare, și prin imagistică: „Și rămân, rămân/ Undeva în cui/ Cu pendula-n sân —/ Noapte încă nu-i.// O, atât de greu/ Te aștept în tot —/ Pe la geamul meu/ Ai trecut înot.// Mi-ai făcut un semn?/ Sau mi s-a părut?/ Ceasul ca de lemn/ Putred, m-a durut.”. Și acum acest *Basorelief* cu o compoziție narativ-expozitivă, cu versuri lungi și descriptive, în care regăsim tot o viziune poetică dominată de tema morții. Textul merită citat integral ca să vedem și cum citește Popa un poet, și cât de bun poet este de fapt Antoniu: „Despre autorul acelui mormânt/ Se știe că a fost elevul silitor/ Al multor dascăli și profeți —/ Se mai știe/ Că ar fi călătorit la Veneția/ Și că ar fi luptat acolo și dincolo/ Și că de fiecare dată/ Se întorcea teafăr și nevătămat. Acum// Leagă frânghia în jurul coșciugului/ În care șade întins/ Trupul tatălui său, mort/ Nu pe câmpul de luptă/ Ci în cârciumă, alături de masa mâncată de spirt.// Gândul lui refuză această imagine/ În folosul alteia de lungă, lungă durată: multe/ Facturi și polițe plătise acest/ Cadavru. Lucruri aduse înaintea lui:/ Haine și bucate și așternuturi/ Aurării și suluri de stofă, bani grei.// Și acum viața. Stă înnodând o frânghie groasă/ În jurul coșciugului, ca un brâu de mătănii,/ Înghițindu-și rar una câte una// Lacrimile mari și amare/ Ca niște cranii la oblâncul norilor.”. Poemul este remarcabil, puțin „făcut” în finalul cu „oblâncul norilor”, din aceeași predispoziție a autorului de a estetiza și caligrafia *blestematele chestiuni insolubile*.

Autorul își literaturizează și poetizează fiecare vers, lucrând mult asupra textelor și fiind aproape de o calofilie împotriva căreia se vor ridica (s-au ridicat deja) tinerii „optzeciști”.

Chiar titlul cronicii mele, desprins dintr-un vers al lui Antoniu, este sugestiv pentru acest discurs poetic retro, deși modernist. Poetul e mai mereu lângă „prăpastia Melancolia” ori chiar căzut de-a binelea în ea, fără a da impresia că regretă. El caută și găsește simboluri prin care această contemplație a vieții și a morții, și totodată meditația asupra lor, să poată fi exprimate nu numai la persoana I singular, într-un sens propriu și particular, ci și la pluralul unei experiențe fundamentale, general-umane. În *Supunerea*, de exemplu, unde apare și un vers emfatic, rău scris („Inima mea e o grindină de liliac”), e plin de simboluri pe care Antoniu le utilizează cu naturalețea unei exersări sistematice. Pământul și luna, cornul și urmele, iarba și sângele, noaptea, pânza și cerul, centrul pământului, oglinzile, ciclonul, șarpele, soarele și timpul, bulgărele de seu și ceara, toate sunt elemente imagistice și în același timp simbolice, poetul evitând de cele mai multe ori o lectură în cheie strict realistă. Singurul poem mai prozaic din carte este *Baraca*: o excepție de la „regula” unor compoziții lirice în registru și regim simbolic. Și personajele din poemele lui Antoniu urmează aceeași linie a estompării trăsăturilor reale și realiste, a „blurării” portretului, în favoarea unui profil vag, simbolic firește, și elegant conturat. Descoperim în carte „croitorul de flăcări”, „fierarul de lumânări” sau „trecătorul” care nu e nici pe departe un trecător oarecare, ca mine și ca tine, ci un simbol al experiențelor umane contemplate în chiar cursul lor, interpretate și decodate.

Cele mai frumoase poezii: iată volumul unui poet adevărat, mai puțin cunoscut și prețuit decât ar fi meritat.

Corneliu Antoniu, *Cele mai frumoase poezii*, Editura Hertzog, Corunca, jud. Mureș, 2020, 96 p.

***

Sălcii după ploaie.
Și lichenii
li-s fragezi.

***

Șchioapătă ușor
între-not și zbor
fluturele.

***

Dă steaua în spic
de-o privești
printre gene.

***

Treci printre flori.
Ochii nu dau
din umeri.

***

Își pune pecetea
pe vânt o zambilă.
Și parfumul.

***

O, cât de limpede
mustră
un șipot!

***

N-are petale
trandafirul, are
valuri răsfrânte.

***

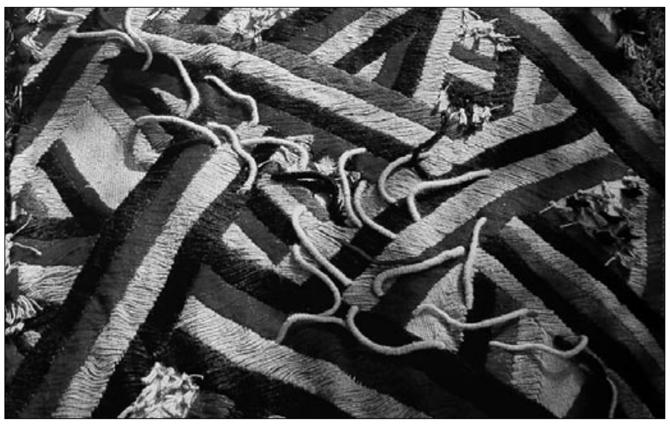
Până și-n nume
înălțare-i în lume
plopul.

***

Da, orice carte-i
până la urmă
de identitate.

***

Pe scurt: războaie
fac oamenii. Restul
rezolvă iarba.

Dumitru Ungureanu

Confortabil și cu detașare privind cele două tabere, le-am povestit ce aflasem la telefon de la prietenul ziarist Constantin Stan: în București se trăgea într-o nebunie, acum începuse lupta adevărată! Nu sunt sigur că vreunul din sala de consiliu a Primăriei noastre a auzit sau a crezut ce spun, dar asta le-a destupat inhibițiile. Fiecare s-a simțit obligat să toarne ce știe, ce-a auzit, difuzat, dispus, interceptat etc.

litere

Chibițoteca

Ratarea istoriei

În noaptea de 22 spre 23 decembrie 1989 am fost de serviciu la stația electrică de 110kV, obiectiv de importanță – hai să nu exagerez zicând „majoră" sau „strategică", cu toate că de acolo „se dădea curent" (și „se lua", firește!) pe platforma industrială, în tot orașul și-n satele din jur. Era suficientă o singură avarie, provocată intenționat de vreun terorist bine pregătit, să reducă la tăcere populația pe câteva zeci de kilometri pătrați. Cum nu se depistase locul regrupării de forțe loiale Ceaușeștilor (unii bănuiau eronat c-ar fi la Petrești, baștina Elenei), obiectivul deservit de mine și de încă trei colegi (câte unul pe tură) n-a fost atacat nici măcar cu pietre. Aveam un televizor tip sport, cu antena orientată spre bulgari, ce „prindea" și românii. Toată noaptea am căscat ochii la ecranul alb-negru, cu diagonala de-o palmă, și m-am conversat telefonic – discontinuu, însă liber – cu diverși amici de prin țară.

Dimineața, pe 23, m-am oprit la Primărie, dornic să aflu ce se mai petrecuse la noi. O liniște suspectă m-a întâmpinat la poartă, unde gardienii mi-au atras atenția să nu fac gălăgie, deoarece „Armata e cu noi!", iar în sala de consiliu, situată la parter, cu ușă de intrare direct din curte, s-a întrunit **Frontul**. Imaginația m-a dus la ceva militar. Greșeam: nici urmă de uniforme kaki înăuntru. La masa de prezidiu ședeau câțiva dintre cei care cuvântaseră din balcon în seara dinainte. Ei erau **Frontul**: solemni, parcă ușor stânjeniți de postura în care îi adusese întâmplarea sau voința, cu niscai licăriri în ochi ce traduceau trepidația dată de sentimentul victoriei. În mijloc strălucea mustața profesorului de istorie Boștinaru, omul bănuit că poate fi primar memorabil. Dar (s-)a ajuns parlamentar. European.

Scaunele din sală erau ocupate de șefii instituțiilor locale: cele trei fabrici, licee, școli generale, Miliție, Protoierie, Pușcărie, Judecătorie, Procuratură, PECO, IGO, ICSM, CEC, Bancă, Ocol Silvic și alte divizi(un)i statale. (Lipsea, cred, șeful poștei, despre care s-a aflat mai târziu că se îmbătase atât de rău, încât abia putuse fi cărat acasă de doi subalterni. Ăștia, însă, fiind la fel de beți, îl scăpaseră din mâini pe scările blocului, căderea producându-i răni de-o asemenea gravitate că n-au fost probleme să obțină certificat de rănit în revoluție, plus pensie aferentă.) Aproape toți cei ghemuiți pe rânduri aveau fețele – nu zic speriate, ci mai degrabă îngrijorate. Se putea citi în ochii lor neliniștea viitorului necunoscut, ce fojgăia să vină în (a)salturi tot mai turbulente. Și parcă adăstau o ultimă clipă în calmul unei picături de chihlimbar, ca ouăle de dinozaur din nu știu ce film SF...

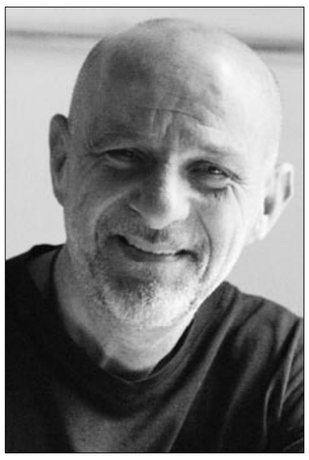
Locurile fiind toate ocupate, n-am avut unde să mă așez normal. Deși primit cu semne de prietenie călduroasă din partea câtorva *frontiști,* niciunul dintre noii înscăunați nu m-a invitat alături, chit că peste doi-trei ani trăgeau să mă legitimeze cu *„ceferticat dă rivuluționar"*, cum rânjeau niște vecini puțin atenți la limba română. Am găsit o băncuță între prezidiu și sală, sub un cuier gol. Confortabil și cu detașare privind cele două tabere, le-am povestit ce aflasem la telefon de la prietenul ziarist Constantin Stan: în București se trăgea într-o nebunie, acum începuse lupta adevărată! Nu sunt sigur că vreunul din sala de consiliu a Primăriei noastre a auzit sau a crezut ce spun, dar asta le-a destupat inhibițiile. Fiecare s-a simțit obligat să toarne ce știe, ce-a auzit, difuzat, dispus, interceptat etc.

Spre binele psihicului meu, am uitat rapid pălăvrăgeala de atunci și de acolo. Mai țin minte doar atitudinea celor două tabere: învingătorii și învinșii (între aceștia, erau vreo trei oameni de „calibru greu", care ulterior, sub câteva guverne, au primit roluri importante în administrarea țării). Dacă în acea perioadă au fost momente astrale (zic așa, metaforic), al meu s-a nimerit în dimineața când am văzut trecutul și viitorul în lumina cenușie a zilei de iarnă, fără zăpadă. Și când, ușor melancolic, am constatat că nu fac parte din nicio tabără: nici a trecutului infestat de scârbă retroactivă, nici a viitorului întrezărit în bogăție. Nici nu figuram pe lista „membrilor" **Frontului**. Aia se (în)tocmise după miezul nopții, când somnolam în slujba mea, considerată fără însemnătate de mulți actori ai clipei, dar de care nu-mi era rușine: electrician exploatare stații, în Sistemul Energetic Național.

Cineva, totuși, a vrut să îndrepte omisiunea. O „frontistă" frumoasă, brunetă și trupeșă, încă nemăritată, m-a trecut cu creionul în coada listei depuse pe masa prezidiului. Era juristă, cred. N-o văzusem niciodată până atunci, însă e posibil ca ea să-mi fi remarcat mutra înșelătoare (soiul intelectual bărbos), confundată de niște pițipoance vesele cu a rockerului Iuliu Merca. Pe urmă va fi aflat, biata fată, că sunt om însurat, la casa lui, cu doi copii de școală etc. etc. Și m-a șters de pe listă.

Uite-așa am ratat intrarea în istorie!

Radu Aldulescu

Rădăcini

Viața are altă logică decât poezia și literatura, în general. Ele derivă, însă, dintr-o rădăcină comună care poate fi intuită sau valorificată prin actul artistic... A fost primul gând-impresie indus de lecturarea celui mai recent volum de poezie al lui Aurel Udeanu: *Un trup. Doar lumina*, apărut la Editura *Neuma*. Pe lângă faptul că acoperă și justifică deplin vocația mistico-existențială a autorului, titlul pare să facă trimitere la tărâmul tainic din care vine și în care se întoarce ființa noastră trupească.

Aflat la al cincilea volum al său, Aurel Udeanu are vârsta așa-zișilor poeți optzeciști, din norma cărora îl văd sărind, prin originalitatea formulei poetice. În mod doar aparent paradoxal, această formulă îl marginalizează în peisajul poeziei contemporane, divers și efervescent și, totodată, lipsit de impact asupra unui public cititor ca și inexistent, altminteri, în momentul de față. Erau niște vremuri bune acelea când poeții se citeau ei între ei, asistați de o pleiadă de critici care emiteau analize aplicate, judecăți de valoare și verdicte mai mult sau mai puțin dezinteresate, aflate, totuși, deasupra politicilor literare de cumetrie care fac legea astăzi. Și totuși, îmi vine să parafrazez: poeți au fost, poeți sunt încă, cu gândul la cei care, în aceste vremuri, mai cred în poezia adevărată. Aurel Udeanu, de loc din comuna Uda (sună rizibil și, deopotrivă, profund-înduioșător), este unul din puținii care cred încă; un poet de raftul întâi, în ce mă privește, și s-ar mai găsi critici și poeți care să confirme acest lucru.

În poemul din deschiderea volumului, poetul își povestește rădăcinile care par impregnate de haloul rădăcinii comune a vieții și poeziei, pomenită la începutul acestor rânduri.

„Mama mea n-a avut copii (eu nu sunt cel ce sunt. Sunt doar o idee izgonită din carne!) / și-a revărsat întreaga afecțiune mama asupra celor verzi / din grădină crescând în pântecele / ochiului ei cald, protector. // A ținut la toate legumele din grădină / dar cartofii nimic nu i-a egalat. Pregătea terenul primăvara, mergea în pivniță, / îi alegea pe cei mai piperniciți, le făcea casă în grădină, îi învelea grijulie în pământ, să nu le fie frig, dar nici să se sufoce. / La sfârșit, își făcea semnul crucii, să vină pe lume zdraveni, sănătoși."

Povestea eternă a țăranii muncite-iubite-fecundate pentru a rodi, născând pâinea noastră cea de toate zilele, capătă conotațiile unei mistici răstălmăcite amar: *eu nu sunt cel ce sunt, sunt o idee izgonită din carne...* Este vorba despre un presupus fiu al unei femei care a iubit roadele țăranii până într-atât, încât le-a văzut ieșind din propriul trup, ca pe niște copii ai ei.

În aceeași notă amar-resemnată și, deopotrivă lucidă, se deapănă întregul ciclu, încropind o istorie personală exemplară, extinzându-se în istoria universală a condiției umane, prizonieră a propriilor limite.

„Nu am avut grijă de steaua mea norocoasă", pare să se căiască poetul, resemnându-se, în cele din urmă: „d-aia sunt astăzi o lumânare aprinsă scurgându-se între degetele unui mort. Pe stradă, un cal bătrân și orb se târăște singur la abator. Sub pământ, însă, mama va găsi ceva pentru lăstarul ei, / altfel, Dumnezeu n-ar fi îngăduit să fie îmbrăcată în costum de lemn de brad. Guri hulpave, nevăzute, în aer / se reped din toate părțile asupra mea. Mi-e frică, mamă – am îngropat (în cer) toate tainele / ascunde-mă în tine!".

Imaginile se înlănțuie și curg, elaborând povestea trupului trecător, purtând în ele instinctul morții care reflectă, în permanență, instinctul nașterii. „Viața mea va fi doar un fum pe coș iarna. / Voi fi peste tot, fără a fi undeva".

În răstimpuri, fără niciun fel de premeditare, parcă, poemele sunt fragmentate de pagini de proză oniric-fantastică. Același personaj poetic devine personaj narator, surprinzându-și, bunăoară, tatăl, care se trezește noaptea și iese în curte, să cosească un lan de lumânări aprinse. În alt loc, el mărturisește că are în șifonier doi boi moșteniți de la tatăl lui, la care ține ca la ochii din cap și pe care îi hrănește cu grăunțe, amintiri alese și raze de soare proaspete. Îi adapă cu lacrimi, îi înjugă la singurătate și încarcă căruța pe care o trag cu propriile-i oase. În ochii acelor boi, el își privește viitorul și moartea...

Proza poematică din finalul ciclului este un soi de ritual de trecere la cele veșnice, pus în pagină printr-o formulă extrem de ingenioasă, în absurdul și grotescul ei, de un efect deconcertant.

„Și era de parcă toți și toate mă așteptau dintotdeauna, de dinainte de Facere după o nesfâșită, memorială călătorie, Fiul Țăranii se întorcea în cer vindecat (...) se înșera, soarele pășea cu capul în pământ fusese scos din temnița ochiului meu și era împins acum la ghilotină. Propria moarte nu mi-o mai aminteam deloc, dar cenușa din căruțele încărcate vorbea singură despre asta! (...) Cu ultimele puteri, m-am luat în brațe și cu infinită milă mi-am bătut palmele și gleznele în cuie pe peretele de la răsărit. Să nu mai plec niciodată de Acasă. Să rămân, pentru totdeauna neîmpărțit și neschimbat, unit cu lumina neînserată, nenăscută. Abis pe abis, nemărginire pe (ne)mărginire cheamă."

Sunt constrâns să revin la primul gând indus de lectura ciclului *Un trup. Doar lumina:* literatura are altă logică decât viața, dar ambele au o rădăcină comună. Tot astfel, viața și moartea au fiecare altă logică și altă înfățișare, extrem de diferite, care derivă, iată, tot dintr-o rădăcină comună, pe care un poet de o carismă aparte, precum Aurel Udeanu, reușește să o valorifice magistral.

Referințele livrești care ar putea alcătui bibliografia aferentă volumului s-ar putea extinde spre autori din cei mai diverși: Cioran, Ionesco, Blaga, Urmuz, Kafka, Dostoievski... Dat fiind însă faptul că aceste referințe sunt asimilate, concentrate fără rest în corpusul celor șaptezeci de pagini, contabilizarea lor nu mai pare necesară. Rămâne doar și trebuie reținut un volum de poezie de excepție: *Un trup. Doar lumina,* pe care îl recomand din toată inima iubitorilor de poezie.

Arthur Suciu

Povești de la marginea lumii

Experiența incompatibilului

Lucrez de vreo două ore la un articol. Fereastra e deschisă și, tot de-atâta timp, din fața blocului se aud monoton zarurile de la jocul de table, atentat la adresa ambițiilor mele, persiflare pe față, simbol auditiv al zădărniciei oricărei acțiuni "serioase".

Prietenii sau dușmanii au obiceiul să conteste autenticitatea deciziilor noastre și interpretarea pe care o dăm trecutului, propriului trecut. Uneori, ba chiar de multe ori au dreptate: decidem nu numai în funcție de ceea ce suntem, ci și de ceea ce vrem să fim. Decizia noastră e însă corectă, chiar dacă vine să contrazică lucruri pe care le-am făcut în trecut, lansându-ne și într-o luptă cu propria noastră inconsistență. Această încercare de a progresa, pe care dușmanii o consideră nelegitimă, ocultează o parte din trecut, ne obligă să uităm acele lucruri care nu sunt deloc în avantajul a ceea ce vrem să fim. Tocmai aceste amintiri neavenite ne sunt puse pe tapet de dușmani cu orice ocazie. Însă, odată decizia luată, odată ce reușim să progresăm, avem prilejul să revenim la aceste amintiri și să le oferim o altă interpretare, să le integrăm în experiența noastră. Nu putem fi autentici mereu și, de obicei, nu suntem autentici decât *post factum*, atunci când viața ne arată că am făcut bine ce-am făcut. Dușmanii noștri se tem de progresele noastre; ele ne ajută să ne reconsiderăm trecutul într-o lumină care vine *mai de sus*, în timp ce ei nu-și doresc decât să rămânem înglodați într-o mocirlă fără sens. Și, într-adevăr, pentru cel care nu progresează, trecutul sau părți din el ajunge să fie o mocirlă fără sens, exact așa cum vor dușmanii.

Experiența incompatibilului. Eram în camera unei prietene și ne uitam la un album de Archimboldo. Natură moartă, fructe pe platouri. Am spus că aceste fructe sunt vii și formează niște portrete. Ea a spus că nu, că sunt doar niște platouri. Eu, că sunt niște platouri, dar formează niște portrete. După această scenă, s-a lăsat tăcerea între noi. Astăzi, nu mai țin minte dacă a fost chiar așa. Povestea îmi satisface prea mult orgoliul ca să fie adevărată. Așa mi-o amintesc, dar oare așa au stat lucrurile? Nu sunt sigur, dar rețin incomptibilitatea interpretărilor. În acele picturi, fiecare vedea *cu totul altceva*.

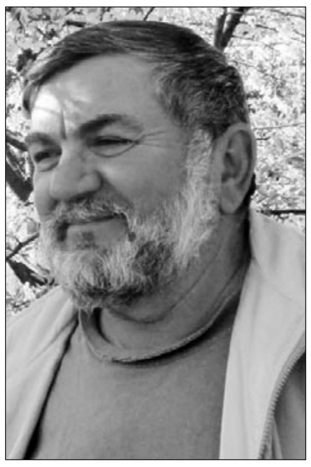
Pe lângă principiile corectitudinii politice, industria americană de film promovează și modul de viață sănătos și viața activă. Personajele din filme nu mai fumează, ci fac sport. În noile filme, se îmbată mai mult femeile, care au cam început să tragă la măsea. Însă își revin rapid. Sportul a devenit o parte a vieții, la fel ca micul dejun. Viața sexuală la vârste mai înaintate e ceva universal întâlnit. Femeile, care au devenit mai ofensive decât bărbații, își găsesc marea iubire la 50 de ani, iar dacă nu, au parte de un amant la orice colț de stradă. Discuțiile despre ciclul menstrual, candidoză și celelalte au devenit curente. Nu mai există subiecte tabu. Numai din când în când, câte un adolescent care-și vede părinții sărutându-se spune deja clasica replică: "*Disgusting*!"

În tren, la 4 dimineața. Alături de mine, o măicuță care... sforăie. Sforăitul e un act involuntar, nu cred că e un păcat. Probabil că adormiții pe lumea cealaltă sforăie și ei. Eternitatea ca un vacarm de sforăituri.

Un motiv să trăiești - pensia. După ce cotizezi o viață la stat, trebuie să fie o plăcere sadică și o datorie să trăiești pentru a încasa pensia și astfel a le face în ciudă tuturor celor care te vor mort. Să nu mori de-al naibii - ce idee bună! Să trăiești pentru pensie, pentru a arăta în fiecare lună degetul din mijloc fluturașului de pensie - iată un motiv de a trăi, un rezervor de optimism.

(continuare în p. 13)

Dumitru Augustin Doman

Flash fiction

Șapte proze ultrascurte fără două, pierdute prin deșertul narațiunii

Client politic

Clasa întâi de la Școala "Dumitru Popescu Dumnezeu" din cartierul Ion Dodu cel Bălan.

Învățătoarea: - Candid, ce vrei să te faci tu când vei fi mare?

- Când o să fiu mare, eu vreau să mă fac client politic!

- De ce?

- Păi, sâmbătă am fost la bunica la țară. Și pe drum erau niște mașinării mari și galbene și frumoase care reparau drumul cu asfalt. Iar mașina noastră sărea în sus, de ajungeam cu capu-n cer. A fost o distracție!... Și tata a zis: „Drum făcut de un nenorocit de client politic care așa a ajuns miliardar!"... Eu vreau să mă fac client politic.

Câinele – uimitul orașului

Ziua de Sânziene, week-end, 6,00 dimineața. Pe bulevard, un tânăr de 19 ani, plimbându-se aiurit doar într-un maieu chinezesc cu găurele și-n niște chiloți mici, rozalii. Un bătrân însoțit de ciobănescul german îi zice: „Ce umbli, mă, pe stradă-n p...da goală?!" Câinele are o figură de uimitul orașului.

Moartea lui Ivan cel Groaznic

La Orșova, pe malul Golfului Cerna, era un om numit Ivan cel Blând. El avea o vilă uriașă și un câine ciobănesc german, Ivan cel Groaznic: suplu, frumos și deștept, sigur mai deștept decât stăpânul lui. Ivan cel Groaznic, cel suplu, cel frumos și cel mai deștept decât stăpânul lui, a murit de tristețe și de singurătate. (Sfârșit)

Interviu cu un miliardar

- Stimate și iubite domnule Gigi B., cum o mai duc miliardarii români în ziua de azi?

- Duduie, ce să spun, tocmai vin de la Muntele Athos unde am mai dat un milion și o sută de mii de euro, ca să refac relația dintre miliardarii români și Dumnezeu.

- Asta e între miliardari și Dumnezeu. Dar, între dvs. și ceilalți miliardari români?

- A! Am vorbit chiar zilele trecute cu mai mulți parteneri de afaceri miliardari. Oameni serioși, din lumea interlopă.

- Asta, în general. Dar, mai aveți conflicte cu unii dintre miliardarii români?

- Am relații normale, normal! M-am certat cu Mitică D., dar fără jigniri. El m-a făcut oligofren, eu l-am făcut zdreanță, dar nu ne-am insultat. În schimb, Marian I. e obraznic și umblă cu tot felul de jargoane care nu e bine să le dai la presă."

- Ziceați cândva că aveți o relație specială cu Balada Miorița? Puteți explica?

- Da, păi, pe tata, cioban de-o viață, nu putea să-l atingă nici o femeie, că-i zicea: "Ia mâna de pe mine, că-mi moare o oaie". Asta e.

- Dar, cu politicienii cum vă înțelegeți?

- Știi cât de mult scuip eu televizorul la mine acasă? Cum văd un nenorocit și o zdreanță de politician care vorbește de binele public, cum îi trag un scuipat.

- Dar, în relațiile dvs. interumane cum stau treburile?

- Dacă mă respecți o dată, te respect și eu tot o dată. Dacă nu mă respecți o dată, eu nu te respect de cinci ori.

- Ca miliardar ce sunteți, mai aveți timp și de lecturi?

- Da. Am citit "Manualul războinicului luminii" cu două markere. Cu galben am subliniat pasajele care mi-au plăcut și unde m-am identificat cu eroul cărții, iar cu verde pe cele care nu mi-au plăcut și nu le-am citit.

- Dar, de Nichita Stănescu ce părere aveți?

- Cine e dom'ne Nichita Stănescu ăsta? A adus mai mulți bani decât mine în România?

- Vă mulțumesc pentru interviu! La revedere!

- Duduie, la revedere. Treci pe la casierie, e la etajul doi. Stai să dau un telefon: Fă Nineto, viața mea, vezi că vine o fătucă blondă, dă-i o mie de euro!

Adevărata șefă a Pieței Achimoaia din orașul regal

- novelă contemporană -

Tanți Achimoiu este femeia de serviciu din Piața Achimoaia. Ea are 50 de ani, două codițe pe spate, o mustăcioară blondă, pantaloni roșii mulați pe fundu-i zglobiu, o mătură și un făraș cu coadă albastră reglabilă. Cu 30 de ani în urmă, ea și-a abandonat bărbatul și fetița Camelia de câteva luni și s-a măritat cu un tip șchiop, în sensul că are un picior răsucit în așa fel încât merge cu călcâiul înainte. Între timp, fetița lui Tanți s-a mărit și s-a măritat cu viceprimarul orașului care a numit-o prin ordin de Consiliu Local șefă peste Piața Achimoaia. Cele două, mamă și Camelia fiică, n-au vorbit niciodată. Nu-și vorbesc nici acum. De altfel, Camelia vizitează piața destul de rar, ocupată fiind în primărie cu ocrotirea soțului de bârfe și lucrături din partea oamenilor primarului cu care coabitează.

În schimb, Tanți Achimoiu este prezentă în piață șapte zile pe săptămână, 12 ore pe zi. Ea merge la cârciuma de vizavi după mititei cu muștar și o bere pentru soțul ei care vinde ca producător agricol mandarine, portocale, ananas, lămâi, kiwi, măsline și rodii. Tanți, între două mături, merge după mititei cu muștar și pentru celelalte doamne producătoare agricole. Dar ea face rost și de țigări de contrabandă, de cașcaval afumat, de organe de miel, de țuică slabă și acră, de lapte de bivoliță și le transmite de la unii la alții în toată piața, la fiecare tranzacție rămânând cu un leu curat pe care-l pune la saltea. Însă din tranzacțiile cu bârfe din cartier până-n piață și înapoi și de la o vânzătoare de la societățile comerciale și de la cele trei cârciumi până la producătoarele agricole agricole și înapoi, rămâne cu o pâine, o plasă de roșii, doi pești, o bucată de parizer. Nimic nu mișcă în Piața Achimoaia fără Tanți Achimoiu. Nu apucă unul să zică: „Pe unde-o fi Tanți?" că Tanți e la o jumătate de metru de el și-i satisface serviciul solicitat la un preț reciproc avantajos. Tanți Achimoiu e argintul viu al Pieței Achimoaia, argintul viu cu mustăcioară blondă. „Pe unde-o umbla Tanți?" Păi, Tanți e peste tot în Piața Achimoaia și-n cartierul Achimoaia. E adevărata șefă a pieței, fără ordin al Consiliului Local.

Eram în camera unei prietene și ne uitam la un album de Archimboldo. Natură moartă, fructe pe platouri. Am spus că aceste fructe sunt vii și formează niște portrete. Ea a spus că nu, că sunt doar niște platouri. Eu, că sunt niște platouri, dar formează niște portrete. După această scenă, s-a lăsat tăcerea între noi.

(A.S.)

litere

Dan Ciachir

A plouat toată noaptea, uneori destul de puternic, iar de câteva minute fulguieşte. În vestul şi centrul Europei – cum ar fi în Slovenia – s-au produs inundaţii. Mă îngrijorează ninsorile şi viscolele din Statele Unite, întrucât peste zece zile sau două săptămâni ne vom trezi şi noi cu unele asemănătoare. Deocamdată, în Bucureşti sunt temperaturi onorabile. În consecinţă, a fost destul de cald şi în casă. E zi de lucru, însă oraşul pare amorţit.

Pagini de jurnal

2009

5 noiembrie

Nu ştiu dacă mâine temperatura va ajunge până la 19 grade în Bucureşti, aşa cum promiteau meteorologii. Nu cred, întrucât atunci când am ieşit, pe la 16.30, era frig şi sufla vântul. Voi ieşi din nou peste două ceasuri pentru a merge la Radio, la o emisiune de 40 de minute care începe la 22.30, având ca subiect *Derusificarea*...

Astăzi se împlinesc zece ani de la moartea lui Ţeposu. S-a prăpădit într-un mod năprasnic la vârsta de 45 de ani. Mi se strânge inima amintindu-mi de lucrul acesta. Iar peste trei luni se împlinesc 20 de ani de când a început să apară, sub direcţia sa, „Cuvântul”.

14 noiembrie

Am făcut astăzi o plimbare până în Parcul Carol, ducându-mă pe lângă fostul restaurant „Bucur”, devenit, vai!, berărie, şi prin strada Apolodor, locuri prin care nu mai trecusem de ani de zile. Am recunoscut cu greu „blocul scriitorilor”, ieşind apoi, pe lângă Mânăstirea Antim, în strada Justiţiei şi de acolo la 11 Iunie, unde au mai rămas câteva enclave de Bucureşti interbelic. Pe 11 Iunie am recunoscut locul în care funcţiona odată restaurantul „Prietenia”, notoriu pentru ciorba de burtă. Într-o latură a Pieţei Parcului Carol – fostul restaurant „La Vapor”, care şi-a păstrat denumirea, complet renovat.

Întors acasă, după această plimbare de circa cinci kilometri, am dormit aproape trei ore. Abia trezit, a sunat telefonul: Mirel Bănică îmi spunea că citeşte *Derusificarea*... şi este entuziasmat, adăugând că i se pare cea mai bună carte scrisă de mine.

17 noiembrie

Aceeaşi vreme apăsătoare, închisă... Am dormit puţin şi prost. La 10.30 a trecut pe aici părintele Băzăvan, cu care m-am înţeles să reeditez volumul despre Nae Ionescu. Am vorbit la telefon, succesiv, cu Dinu Ianculescu şi cu Pavel Chihaia.

8 decembrie

În urmă cu 40 de ani, pe vremea asta, eram elev în clasa a XII-a la Liceul „G. Călinescu” din Ferentari şi pe la 7.20 dimineaţa luam tramvaiul 8 din staţia Mihai Vodă, după ce treceam podul, de pe malul drept al Dâmboviţei. În 1969, în decembrie, până la Crăciun, nu a nins. Erau dimineţi spelbe. Între 7.30 şi 8 se lumina şi de la Chirigiu în sus priveam prin fereastra vagonului locuri neschimbate şi bine cunoscute, întrucât până în 1960 locuiserăm în Calea Rahovei. De la Sebastian, unde tramvaiul o lua la stânga pe Calea Ferentari, era mai puţin de un kilometru până la fostul domiciliu. În intersecţie se găsea Şcoala nr. 131, unde urmasem primele două clase, iar la vreo două sute de metri mai sus de ea, pe Calea Rahovei, subzista restaurantul „Strugurel”. În decurs de un deceniu de când ne mutaserăm, până la Piaţa Rahova nu se schimbase nimic.

28 decembrie

Am mai dormit încă opt ore – de la 3 la 11 dimineaţa, după ce încercasem în zadar să găsesc ceva cât de cât interesant la televizor. Numai idioţenii şi inepţii, inclusiv la TV5. Şi filme, filme, filme... Bineînţeles, proaste.

A plouat toată noaptea, uneori destul de puternic, iar de câteva minute fulguieşte. În vestul şi centrul Europei – cum ar fi în Slovenia – s-au produs inundaţii. Mă îngrijorează ninsorile şi viscolele din Statele Unite, întrucât peste zece zile sau două săptămâni ne vom trezi şi noi cu unele asemănătoare. Deocamdată, în Bucureşti sunt temperaturi onorabile. În consecinţă, a fost destul de cald şi în casă. E zi de lucru, însă oraşul pare amorţit.

Am scris astăzi prefaţa de care nu reuşeam să mă apuc de două săptămâni. Nu mai am nimic de făcut. Aşa cum spuneam şi ieri, „evocările” aparţin trecutului. Nu mai am ce stoarce. Ieşind în oraş, în urmă cu două ceasuri, m-am întâlnit la Librăria „Eminescu” cu profesorul Eugen Negrici, care mă îndemna să mai scriu...

2010

3 ianuarie

Am citit aseară, pe blogul „Cinabru”, recenzia lui Adrian Lepădatu la *Când moare o epocă*. Este elogioasă şi frumos scrisă. La portrete, preferinţele sale încep cu Ţuţea, continuă cu Taşcu Gheorghiu, Barbu, Paleologu, Iosif Sava... Menţionează 2 Mai-ul, anii '60 şi Calea Rahovei. Mi-a făcut plăcere acest comentariu, pe care Mihai mi-l va printa deopotrivă cu recenzia la *Derusificarea*...

15 ianuarie

Câteva articole interesante în numărul pe ianuarie din „Magazin istoric”, între care unul adevereşte afirmaţia lui Cristian Troncotă că Maria Tănase a făcut şi puţin spionaj pentru două sau trei servicii secrete.

20 ianuarie

A nins mult noaptea trecută, zăpada atingând o înălţime de peste 40 de centimetri în Bucureşti. În sudul şi în estul ţării a nins încă şi mai mult, astfel încât au fost închise câteva drumuri. Până acum, temperaturile au fost tolerabile, de la minus 7 grade dis-de-dimineaţă în Bucureşti, însă la noapte gerul se va accentua. Deja se atinseseră minus 14 grade la Suceava, în timp ce în Ardeal era relativ cald pentru ianuarie. Apogeul gerului va fi sâmbătă, răspoimâine, când meteorologii au prognozat minus 25 de grade în nordul Moldovei, consecinţă a unei mase de aer rece pornită dinspre Rusia. Abia peste o săptămână temperaturile se vor îndulci.

29 ianuarie

Mi-a telefonat un domn, Ilie Rad, de la Cluj, preşedinte al unei asociaţii de ziarişti, ca să mă invite la un colocviu la Piteşti, în aprilie, unde se va discuta despre *În lumea presei interbelice*. M-am scuzat că nu pot participa, însă m-am bucurat că volumul nu a trecut neobservat.

30 ianuarie (Sfinţii Trei Ierarhi)

Şi noaptea trecută temperatura a scăzut până la minus 12 grade în Bucureşti (minus 19 grade în nordul Moldovei), însă caloriferele au funcţionat bine şi l-am folosit tot timpul şi pe cel electric. Ieri pe la ora 16, când am ieşit în oraş, era un aer rece. Mâine se împlinesc două săptămâni de când au început ninsorile, viscolul şi apoi gerul năprasnic. Este cea mai grea iarnă din ultimii 25 de ani. Am suportat-o până acum destul de bine. Nu se compară cu frigul cumplit de acum 20 de ani din casă.

31 ianuarie

Aseară – a zecea emisiune la Vox, cu profesorul Cristian Troncotă, care mi-a spus la sfârşit că tata le ţinea studenţilor lecţii captivante. Mi-a făcut plăcere să aud lucrul acesta.

Ar mai fi trebuit să merg astăzi – mă invitase Arachelian – la comemorarea a 20 de ani de la moartea lui Leon Kalustian, la Biserica Armenească, la ora 12...

*

Se împlinesc astăzi 20 de ani de când a început să apară „Cuvântul”. Primul număr conţinea *Cronica ortodoxă*, pe care vreme de patru ani am susţinut-o săptămânal, iar apoi, între 1995 şi 2001, lunar.

6 februarie

Am cumpărat ieri volumul X din *Însemnări zilnice* de Argetoianu, abia apărut, şi am citit din el, cu intermitenţe, până la 5 dimineaţa, reluând lectura după câteva ore de somn. 600 de pagini din carte conţin note din 1942. Argetoianu descrie cu multe amănunte teribila iarnă din acel an, când în România s-a înregistrat minima termică absolută, minus 38,4 grade, la Bod, lângă Braşov, temperatură neegalată până în ziua de azi. În 1985 s-a înregistrat tot o temperatură de minus 38 de grade, parcă la Miercurea-Ciuc, cu două sau trei zecimi de grad inferioară celei din 1942. De notat că în anul respectiv Paştele cădea pe 5 aprilie, aşadar cu o zi mai târziu decât acum.

Începută timpuriu, atingând în câteva rânduri temperaturi de minus 25 de grade în Bucureşti, teribila iarnă din '42, urmărită zilnic de Argetoianu, s-a prelungit până la sfârşitul lui martie, urmată de un început de primăvară cu temperaturi sub zero grade în Bucureşti. Cantităţile de zăpadă au fost enorme, au murit mulţi oameni degeraţi, alţii au dârdâit de frig, au plesnit sute de calorifere, însuşi Argetoianu n-a avut căldură vreo trei zile, întrucât cisterna cu păcură care-i alimenta caloriferele nu a putut pătrunde pe strada sa din cauza zăpezii. În ianuarie 1942, pe când soldaţii români luptau pe frontul de Răsărit, la Moscova temperatura era de minus 45 de grade.

9 februarie

Am văzut aseară la televizor ravagiile făcute de ninsori în sudul ţării, inclusiv în Bucureşti. Sunt convins că o să ningă până mâine, apoi va veni gerul; desigur, unul mai slab decât ce a fost până acum. Iarna aceasta va fi lungă şi grea. Întotdeauna în jurul zilei de 15 februarie temperaturile sunt scăzute.

În urmă cu câteva minute am terminat de citit ultimul volum, al zecelea, din *Însemnări zilnice*. Argetoianu e un mare scriitor, deşi *Dicţionarul General al Literaturii Române*, editat de Academie, nu-i acordă decât puţin spaţiu.

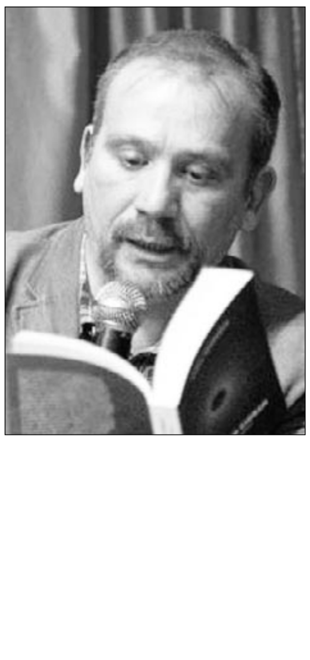
Ştiam că marile bombardamente anglo-americane din 4 aprilie 1944 au avut loc în prima zi de Paşti. În realitate, aşa cum reiese din jurnalul lui Argetoianu, în 1944 Paştele a căzut pe 16 aprilie. Cu o zi înaintea Învierii, sâmbătă, 15 aprilie, la amiază, au avut loc alte bombardamente foarte puternice. De aici şi confuzia.

10 februarie

Am citit memoriile lui Dan Grigorescu până la pagina 200, apoi pe sărite. Sunt interesante, însă mediile descrise sunt cele universitare şi academice. Din amplul capitol despre ESPLA am reţinut paginile – prea puţine – despre Petru Dumitriu. Acesta a fost numit director acolo în primăvara anului 1956. Înaintaşul său fusese A. Toma, la moartea căruia Arghezi a spus: „Am auzit că v-a murit cadavrul”.

În capitolul consacrat plasticienilor şi criticilor de artă, Dan Grigorescu aminteşte tabloul pictat de Andreescu dăruit de Gheorghiu-Dej lui Tito şi aşezat de acesta în reşedinţa sa de vară de pe insula Brioni.

Horia Vicențiu Pătrașcu

A nu vedea copacii din cauza pădurii

ION CORDONEANU, LIVIU IULIAN COCEI (editori), ***Despre fericire,***
Editura Universității de Vest, Timișoara, 2022, 241 p., colecția *Filosofia în viață*

Sâmbătă, 24 iunie, a avut loc la Galați lansarea volumului *Despre fericire*, o carte despre care am afirmat într-o altă recenzie că, dacă ar fi tradusă, ar deveni un best seller mondial. Ea este deja best seller în România pe bună dreptate întrucât e una din puținele cărți pe teme morale. Căci da, fericirea este o problemă care aparține, de drept, eticii - și nu psihologiei, așa cum, din nefericire, lumea s-a obișnuit să creadă. De aceea gestul editorilor cărții, Liviu Iulian Cocei și Ion Cordoneanu, este unul de o importanță națională, cu atât mai mult cu cât el se înscrie într-un demers mai amplu început acum doi ani cu un volum intitulat *Filosofia prieteniei*, coordonat de Laurențiu Staicu. Colecția din care ambele volume fac parte se numește „Filosofia în viață" și este coordonată de profesorul Claudiu Mesaros.

De ce e important acest lucru pentru evoluția minții noastre naționale? Pentru că stăm foarte prost la capitolul morală. Filosofii români s-au ținut departe de această zonă, nu avem după știința mea, nici un tratat de morală scris de vreunul din marii filosofi români, oricât de sistematici ar fi ei. Aș dori să reiau foarte pe scurt explicația pe care am oferit-o în cadrul lansării de la Galați la care am fost prezent online.

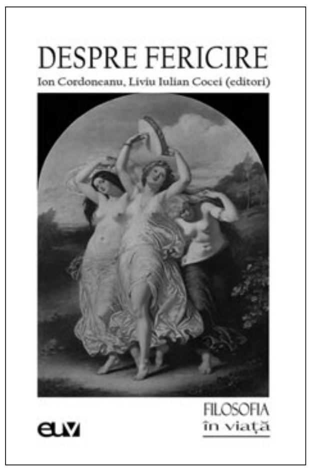
Trăim într-o zonă intermediară, de frontieră, cum s-a spus. Un spațiu care te obligă la compromisuri de tot felul, la o adaptabilitate continuă, ceea ce contravine stipulării unor principii și norme clare. De aceea avem un reflex național ermetic când vine vorba de valori morale precum binele, virtutea și toate cele derivate, printre care fericirea, prietenia, buna conviețuire, amabilitatea, solidaritatea etc.

Noi trăim sub semnul provizoratului continuu, al lui „văzând și făcând", al „omului sub vremi", ceea ce ne obligă să avem o conștiință laxă nu doar pentru a putea dormi bine, dar și pentru a ne menține într-o stare de veghe comatoasă, nesupravegheată de nici o instanță interioară. Iar dacă originea conștiinței este dedublarea permanent interșanjabilă între un eu gânditor și un eu gândit, obiect al gândirii, rezultă că o conștiință monolitică este o conștiință... inconștientă, vegetativă, soporiferă. Pentru a nu ne sâcâi tribunalul conștiinței morale cu acuzații de trădare sau de neimplicare, sau de indiferență - am preferat să dăm foc codului de principii și valori în baza căruia un asemenea tribunal ar putea funcționa. Dacă lumea este constituită în jurul anumitor valori... morale, atunci absența moralei și a preocupării pentru morală e simptomul unei lumi neașezate, versatile, aflată mereu la cheremul neprevăzutului.

Or, fericirea ca problemă morală implică în sensul cel mai profund raportul individului cu socialul, cu valorile morale acceptate de societatea în care individul trăiește, deci implică noțiunea de virtute, dacă concedem că nu poți fi fericit ciopârțind alți semeni sau fiind indiferent la suferința semenului tău.

De aceea, școlile de filosofie practică de la Timișoara, Cluj, București, Iași, Galați reprezintă un moment esențial în evoluția morală a poporului român!

Ca să exemplific cu propriul meu text publicat în volumul de față, intitulat: „Și ne iartă nouă fericirile noastre. O problemă dostoievksiană și câteva posibile soluții", voi chestiona și aici presupoziția prezentă în toate teoriile fericirii, aceea că fericirea reprezintă un bine, ba chiar binele suprem. Este ea într-adevăr un bine? Și dacă da, pentru cine: pentru individ, pentru ceilalți, pentru societate, pentru ambele entități în egală măsură și în mod reciproc sau, dimpotrivă, un termen îl contrazice pe celălalt. Dostoievski pune această problemă atunci când îl imaginează pe Ippolit, tânărul bolnav de tuberculoză, întrebând: cum pot muri demn? Întrebare la care prințul Mîșkin, înțelegând că e vorba despre un resentiment față de ceilalți oameni sănătoși și care urmau să-i supraviețuiască, îi răspunde: „urmează-ți calea ta, și iartă-ne nouă fericirea." Așadar fericirea – presupusă de Ippolit – la ceilalți era pentru el un rău, îi producea un rău imens, care nu-l lăsa să moară liniștit și cu demnitate. O problemă colosală și pe care o întâlnim, în variante mult mai puțin dramatice, în viața noastră cotidiană, căci de câte ori nu ne-am simțit nefericiți doar la gândul că alții au sau sunt mai mult decât avem sau suntem noi înșine?

Aceeași problemă poate fi privită și de la celălalt capăt: căci și cel nefericit poate face obiectul iertării... întrucât judecata noastră este deseori neîndurătoare atunci când ne confruntăm cu cazul suferinței semenilor, al sărăciei lor, al bolilor de care suntem loviți. Suntem atunci tentați să presupunem că există un motiv în miezul acelor situații limită în care au ajuns. Rațiunea noastră sau poate gândirea magică presupune în spatele oricărui efect o anumită cauză, iar într-un efect de ordin moral, cauza trebuie că ține tot de domeniul moralei: un păcat, o vină, o greșeală, un blestem. Cea mai deplină ilustrare a acestei situații este *Cartea lui Iov*, în

(continuare în p. 21)

C. Voinescu

DIN VORBĂ-N VORBĂ

PÂLC

Păstrându-i tâlcul învechit de unitate militară formată dintr-un număr redus de ostași, căreia i se mai zicea și ceată, steag, stol, Duiliu Zamfirescu îl rânduiește în trilogia *Viața la țară* astfel: *Un pâlc de soldați trecu pe sub ferestre, mergând drept prin băltoacele de apă.* **PÂLCUL**, așadar, ne explică lingviștii, are obârșii vechi slave, *plŭkŭ*, devenit în ucraineană, rusă, *polc*, de unde a ajuns și la noi, precum la Delavrancea, în scrierile sale: *Un polc de călăreți s-arătă în capul Măgurei.* Comandantul unui *polc* era *polcovnicul*, grad militar corespunzător colonelului, voroavă la care recurge Bălcescu: *Niște boieri moldoveni, ce erau emigrați în Polonia... luară vreo câteva regimente de polonezi cu polcovnicii Dimidinski și Kunecki și se pogorâră în Moldova*, pentru ca la Nicolae Filimon să poarte noima de comandant al unei formațiuni militare de ordine publică: *Ciocoiul deschise ușa și luă ștafeta din mâna lui Năstase Arnăutul, care devenise acum polcovnic de județ.* La Rebreanu, **PÂLC** își extinde sensul la oameni: *Pe uliță, dinspre Ruginoasa, se văzu venind un pâlc de oameni, fluierând de zor..*, la Eminescu – la păsări: *Un pâlc întreg de pasări pierzându-se-n apus*, iar la Sadoveanu – la copaci: *Calul mă aștepta la scară, lângă pâlcul de salcâmi care străjuia casa.* Zice Arghezi: *Pe pietrișul roșu-n parc/ Zboară pâlcuri frunze roșii.*

A VINDE PIELEA URSULUI DIN PĂDURE

În jurul verbului **A VINDE** (latinescul *vendere*) s-au rânduit alte voroave, întru alcătuirea de ziceri care mai de care mai expresive: *vindem pielea ursului din pădure, vindem pepeni la grădinar* și *apă la sacagiu, vindem gogoși* sau *ne vindem scump pielea.* Despre prezentarea programului de guvernare, opoziția zice că premierul ne vinde pielea ursului din pădure, altfel zis ne amăgește cu promisiuni, contând pe unele fapte înainte ca acestea să fie îndeplinite. Vorba vine dintr-o fabulă a lui La Fontaine, *Ursul și cei doi negustori*, care vând unui blănar pielea ursului ce aveau să-l împuște a doua zi. Speriați însă de întâlnirea cu animalul, cei doi tovarăși dau bir cu fugiții: unul se cațără în copac, iar celălalt face pe mortul, îndepărtând astfel ursul, care doar îl miroase. Întrebat de cel din pom ce i-a șoptit ursul la ureche, cel de jos răspunde: *Niciunui urs să nu-i vinzi pielea cât timp nu l-ai doborât!* Zice Negruzzi: *Dacă vreunul apuca vreo sabie, își vindea scump viața.*

PAȚACHINĂ

Invitatul permanent al unei emisiuni tv vorbea, deunăzi, despre o **PAȚACHINĂ** care se crede moralista neamului. Argotic, vorba poartă noima peiorativă de femeie îmbrăcată ridicol, fardată excesiv, dar și vulgară, trivială. Unele dicționare dau ca necunoscut etimonul voroavei, altele, precum *MDA2*, preiau supoziția lui Scriban de la 1939 privind obârșia ei: *sârbescul pasjakovina, din pasjak, scîrnă de cîne, din cauza mirosuluĭ acestuĭ copăcel.* Oricum, **PAȚACHINA**, de-i mai zice poporul vorbitor, prin unele părți, și *verigar, crușân, roibă* sau *tulichină* este *un arbust cu bobițe negre, întrebuințate în medicină și în boiangerie*, după cum ne dumirește Șăineanu. Dacă plecăm de la boiangerie, atelier de vopsit textilele, putem ajunge cu ușurință la femeie intens fardată, strident îmbrăcată, cu purtări necuviincioase, de moravuri ușoare, cum definesc azi dicționarele termenul. Zice Creangă: *Pe ist cu capra știu încaltea că bine l-am boit.*

ȘUȘANEA

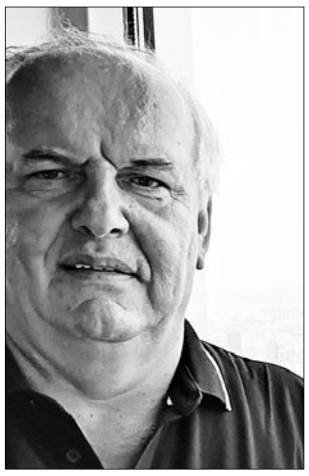
Din același etimon turcesc, *șișâne* (*șeș-hane*), vin, în limba română, cele două noime ale termenului **ȘUȘANEA** – cea învechită, de pușcă lungă arnăuțească, pe care o descoperim la Camil Petrescu: *Ia-ți șușaneaua și pistoalele și hai prin pădure să-l căutăm pe Miai* – și cea în uz, de spectacol (de varietăți) cu numere improvizate, de calitate discutabilă, atât în privința programului, cât și a interpretării, după cum citează distinsa lingvistă Rodica Zafiu, din *ziare.com*: *...organizatorii au transformat-o dintr-o manifestare națională într-o șușanea de doi bani. Cațavencii* au pus termenul în titlul unei rubrici de succes: *Bârfe, șmenuri, șușanele*, iar *Furnica* din 14 august 1908, citată tot de Rodica Zafiu, zice: *Brezeanu, Kneazu ș-alți cumetri/ C-o șușanea calibru-nalt/ De patru'ș'două santimetri/ Bodegei Mircea-au dat asalt (...)/ Căzură sughițând sub mese/ Cu șușanelele în mână.*

MANĂ CEREASCĂ

Se știe din Biblie că în răstimpul de patruzeci de ani ai Exodului din Egipt spre Canaan, evreii au traversat deșertul, un ținut lipsit de hrană. În foarte buna lor relație cu Dumnezeu, acesta i-a salvat de la inaniție, făcând să cadă, conform unor surse teologice, de unde altundeva decât din cer, *o hrană... asemănătoare cu grăunțele, măruntă, ca sămânța de coriandru, la gust ca turta cu miere, de culoare albă, asemenea cristalului sau gheții curate*, pe care, pisând-o, o transformau în turte coapte în spuză. Dinspre această noimă de cadou neașteptat de la Dumnezeu, vorba, venind din îmbinarea ebraică *(man, hu – Ce-i asta?)*, a evoluat spre ceea ce definește azi: *surpriză plăcută care aduce belșug, când cu înțelesul de hrană bogată, când cu înțelesul de sursă inepuizabilă de câștig, când cu înțelesul de pricopseală.* Altminteri, **MANĂ**, cu obârșii grecești *mánna*, venind spre noi prin filieră slavă – *mana*, are accepțiile: *1. Lichen comestibil care crește pe stânci în forma unor mici gheme cenușii. 2. Numele mai multor boli ale plantelor cultivate, cauzate de anumite ciuperci parazite. 3. Rouă sau ploaie de vară pe vreme însorită, cu efect dăunător asupra dezvoltării plantelor.* Dându-i tâlcul de rod, fruct, zice Creangă: *Poate c-au luat strigoaicele mana de la vaci.*

litere

Adrian Alui Gheorghe - 65

nu mai scriem poezii nici povești nici drame și asta fiindcă

ne-am decorporalizat cu bună știință

ca să ne scufundăm la nesfârșit în aceeași apă

pe care materialitatea ne-o refuza...

Alfabetul cu o singură literă

Civilizațiile se ciocnesc
dar iarba nu știe asta
nici căprioarele moarte
pe autostrada spre Middeltown

în general lucrurile sunt foarte simple
viața se cheltuie pe dolari
iar dolarii se cheltuie pe viață

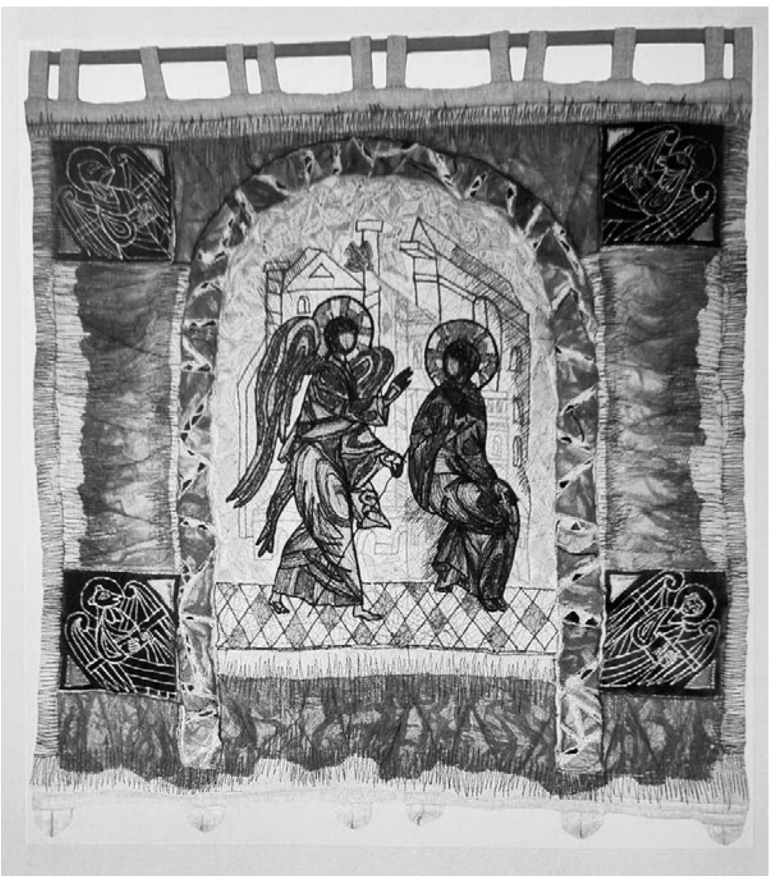
viața se traduce în vise
iar visele se dau la schimb pe lucruri

e posibil să nu fie cel mai bun târg
dar este prea scurtă viața
ca să reînvățăm alfabetul
cu o singură literă;

civilizațiile se ciocnesc
dar iarba nu știe asta.

Comunitatea virtuală

Suntem parte din comunitatea virtuală universală
viața noastră este virtualitatea supremă
ne alimentăm de la energiile increate
am pășit pe Planeta Internet ca primul om pe Lună
cu pași nesiguri
am căpătat între timp încredere
zeul cel bun ne-a încurajat dând like fiecărui gest mai hotărât
zeul cel rău a făcut comentarii răutăcioase oricărei inițiative
nu mai scriem poezii nici povești nici drame și asta fiindcă

ne-am decorporalizat cu bună știință
ca să ne scufundăm la nesfârșit în aceeași apă
pe care materialitatea ne-o refuza;
virtualitatea, ne este clar acum, anulează toate politicile incorecte
care au făcut prăpăd într-o lume care s-a agățat destul de penibil
cu simțurile de materie, ca niște tentacule însângerate continuu –
dar adevărul a ieșit la suprafață:
ah, câtă ură
a fost promovată prin literatură!

Între timp toate zborurile au fost anulate
nici cocorii, nici rândunelele, nici graurii
nici papagalii din cușcă nu mai rătăcesc
spre orizonturi topite definitiv în virtualitate

mai dau un ochi peste ținuturile
care sunt rodul exclusiv al imaginației
pe Internetul–Tuturor-Lucrurilor
au început lucrările de primăvară;

văd lumea din piața Times Square din New York
sunt mii de oameni
care știu că vor muri cândva
și în ciuda acestui lucru
sunt îngrijorător de liniștiți

sub ei un incendiu continuu
își trăiește apogeul,
un vulcan intră în durerile facerii
nu îl putem opri
fericirea lui a șters toate barierele dintre lumi -
și după cum zboară pterodactilii cu gâtul întors
e clar că pământul nostru va face implozie
la următoarea înflorire.

Mic dejun în Las Vegas

Păcat că nu ne mai scriem scrisori,
păcat că nu ne mai telefonăm cu taxă inversă,
păcat că ne topim instantaneu
unul în celălalt fără să mai avem timp
să regretăm că timpul se scurge pe perete
ca untul întins pe pâinea scoasă din prăjitor

La mormântul unui înstrăinat

Sunt la mormântul
părintelui Roman Braga,
într-un cimitir din Detroit:
ascult glasul unei lumânări.

Diferența de fus orar

Când mă trezesc parcă nu m-aș trezi
când mă culc parcă nu m-aș culca
când beau parcă nu aș bea
când plec parcă nu aș pleca
Doamne, cred că se întâmplă ceva cu mine
și nimeni, nimeni nu-mi spune ce

Efect de lectură

Cu vreo patruzeci de ani în urmă
citind un roman al unui autor american,
apărut la noi în colecția globus,
am făcut o pasiune greu de descris
pentru o femeie din negritudine
care se mișca natural
prin acel peisaj de cuvinte,
ce ar fi dacă, îi spuneam,
ce ar fi dacă, îmi spunea

ne-am dat întâlnire la un hotel din Detroit
după acele nopți de lectură,
a avut o mulțime de nume
a avut o mulțime de destine,
e posibil să fi îmbătrânit între timp
deși în vis nimeni nu îmbătrânește,
așa au concluzionat cercetătorii americani
care au studiat fenomenul

acum văd că am uitat numele hotelului
am uitat numele femeii
am uitat anul în care ar fi trebuit să ne întâlnim
am uitat titlul cărții,
am uitat cine era autorul
pe o piatră din fața unui anticariat
am lăsat o piatră verde
smulsă de la Marele Canion
gândindu-mă că poate și ea o să treacă
în viața asta sau în altă viață
pe aici,
e posibil să o vadă,
dar e posibil să nu o vadă

O întâlnire la Detroit

Am pregătit îndelung întâlnirea la Detroit
cu prietenul din copilărie,
am vorbit pe telefon, pe whatsapp, pe e-mail
au fost zile și nopți de efuziuni, de emoții

ne-am imaginat, am construit împreună
un loc pentru întâlnire
ne-am încurajat: lumea nu-i așa de ostilă

am ajuns amândoi la locul fixat
cu zece minute mai devreme

eram destul de fâstâciți
ne consumasem toată combustia
ca atleții care pregătiseră cursa de o sută de metri
dar care se termină în câteva secunde

și după cursă, dacă o câștigi, dacă o pierzi,
ce mai e de făcut?

aproape că nu am avut ce ne spune
după douăzeci de minute ne-am despărțit
îmbrățișarea a fost plină de cuvinte;

acum, la câteva zile de la întâlnire,
vorbim pe telefon,
pe whatsapp, pe e-mail,
Doamne, câte avem a ne spune,
pregătim întâlnirea următoare
în America sau în oricare loc din lume:

planuri, efuziuni, emoții.

Poezie la Chicago

E festival, lumea ascultă poeziile domnilor poeți
toți mimează inspirația, unii au venit de departe
sunt poeți care au văzut lumea
sunt și poeți care nu au văzut-o
dar își imaginează diverse lucruri
din ce ar fi putut să se întâmple,
mulți îi imită pe cei care au văzut-o
și dau sentimentul că tocmai i-au pus un preț
corect, o vând, o cumpără,
o transformă

este o oarecare încărcătură emoțională
deși publicul spectator încă plutește
în cyberspațiul din telefoane

la sfârșit/ ca într-un ritual
cele mai multe femei se lăsau cucerite de poeți
fără talent, păcălite de fluxul obscur
de cuvinte,
da, de la iarba uscată ia foc și iarba verde,
cum spun americanii

și am avut sentimentul
acela tâmpit
că frumusețea este dată
pe mâna trișorilor
sau chiar că asistam la un act grav
de lezmajestate.

Din ciclul "Poeme americane"/
New York – Detroit – Chicago –
San Francisco/ mai – iunie 2023

Gh. Cîrstoiu

Purificare

Poetul nu a strivit corola de minuni a lumii,
Conviețuia cu muze printre trandafiri
și dormea sub acoperiș de stele,
Papura se mișcă în treacăt de zefiri,
M-accept în format sclipitor,
înainte, infinitul,
de o parte, mirajul luminii,
iar la mijloc, eu, purificatul,
și, după cum se vede, și străduitor
să nu strivesc corola de minuni a lumii.

Idilă

Nu întrevăd nicio interdicție
de a nu mi te apropia, femeie,
în astă dimineață de adevăr,
sau de iluzii, cu iz de măr.
Tu, deja, urmai un traseu,
mai jos de Dumnezeu,
și, ca să poți să te aliniezi,
cu soarele, te căutai în amiezi.
Pe tine, cea cu existență de nimfă,
te recunosc și după excesul de limfă
și -ți cânt ceva de inimă,
iar tu să mă încânți, sublimă!

Domnul Shaskepeare

venise domnul Wiliam înhămat la patru veacuri
și ca să nu fie recunoscut de fiecine își pusese o pelerină
și neobosit căuta tâlcul fatidicului a fi sau a nu fi.
îl întâmpin cu majestate, el nu reacționează
fiind actor filofozând cu Hamlet,
trebuie să fii și apoi să nu mai fii,
eu îl susțin pe a fi chiar dacă-i pentru o zi.
sosise domnul Shakespeare să-l încoronez în curtea sufletului meu.

Preumblare

Târgul respiră prin biserici și enoriași,
toată noaptea ierburile au râvnit la rouă,
timpu-i rapid dus în cârcă de uriași
sau cu diligența, invizibilă, nouă.
Să ne regăsim în pădurea știută, iubito,
să-ți simt mâna fină odihnindu-mi ochii,
și nimeni să nu ne întrebe, încotro;
culoarele pădurii sunt oarbe și pustii.

Iată locuri cu frumuseți regale,
brazii-s falnici cu cetini argintii,
largi ferestre se deschid din vale,
să ne limpezim plămânii fumurii.
Să nu uităm nici rucsacul cu merinde,
lăsat la umbra tufișurilor mici;
privirea-ți de a mea se aprinde,
în urmă rămâne târgul cu amici.

Nicolae Turcan

Filosofie și credință

Angoase, rumori, abisuri

■ Ușurința de a proclama lipsa unui sens al vieții este legată de scandalul disprețului față de lume care, fără a ajunge la detașarea înțelepciunii sau la cea a retragerii monahale, rămâne totuși o înțelepciune *în intenție.* Rod al deznădejdii și dezamăgirii, această față întunecată a unei înțelepciuni anticipate, însă niciodată realizată, face figură de ultimă soluție pentru omul de astăzi căruia nu i-a mai rămas decât disperarea fără cauză, angoasa existențială.

■ Am uitat o idee despre care îmi amintesc doar că părea esențială pentru explicarea propriei mele vieți. Cum a fost posibil să pierd *decisivul*? În ce chip să trăiesc după ce voi fi irosit, poate, o formă vitală de adevăr? Hotărât lucru, viața se desfășoară fără prea mari probleme *la suprafață*, în imperiul multiplului și al insignifianțelor, ignorând adâncimile sufletului – ce rămân, în cea mai mare parte, inaccesibile. Dar este doar o uitare provizorie, fiindcă revenirea la suprafață are loc pe neașteptate, ca o răzbunare, ca un simptom. Fie că o surprinzi în cuvinte, fie că o uiți din nou, *întoarcerea adâncului* rămâne un eveniment episodic și splendid, ce trasează calea formării noastre de sine: o pendulare între uitările esențiale și fulgurantele reamintiri cathartice.

■ Credința în Dumnezeu ne adună laolaltă toate suferințele pentru a celebra o bucurie pe care acestea, fără să o înțeleagă, o alcătuiesc *parțial* – ca loc de trecere doar, ca parte *văzută*.

■ Există un loc lăuntric în care, absorbiți, simțim că ne-am îndepărtat de *neimportantul* vieții noastre, cu toate că niciun semn exterior nu atestă această pierdere. Un sentiment adânc, fermecător, aducător de liniște se ivește atunci, ca și cum viața – în ce avea mai superficial și mai obositor – a avut deja loc, *pierzându-se în trecut*, eliberându-ne în sfârșit pentru o biografie *rescrisă*, cu mult mai înaltă.

■ Inteligența nu este o garanție împotriva totalitarismelor, după cum ne-o arată din plin istoria secolului trecut. Oare nu dovedește acest lucru că ea este insuficientă pentru a decide corect? Rațiunea decizională – ce se impune adesea ca decisivă – rămâne insuficientă pentru a elimina pericolul totalitarismului, iar pasiunile inimii nu sunt nici ele mai prejos. Doar Dumnezeu, acolo unde i se acceptă dragostea – deci nu întotdeauna și nu în mod necesar – poate tempera excesele, atât ale inteligenței, cât și ale inimii. Însă un Dumnezeu *ca soluție* este, evident, mult prea puțin pentru cel ce crede.

■ Când creștinii actuali vorbesc la fel de prost ca politicienii, nu e de mirare că devin insuportabili în scurtă vreme. Măcar credința avea avantajul de a fi fost mai durabilă decât succesul unui partid aflat la putere.

■ Un om de talent spune întotdeauna mai mult decât cuvintele pe care le rostește, poate chiar mai mult decât i-ar permite limitele propriilor experiențe. De aici orgoliul creatorilor de a interpreta inspirația prin ideea *religioasă* că Altcineva se rostește prin ei.

■ „Mă zbat între viață și moarte." Propoziția aceasta care nu-mi aparține, ci doar îmi trece prin minte, mă cheamă să particip la adevărul pe care îl enunță. În cele din urmă, îmi câștigă adeziunea și, făcându-mă prizonierul ei, ridică aceeași veche întrebare: de ce ne par cuvintele mari, chiar banale și patetice, atât de *proprii*?

■ Nu există zi în care să nu regret ceea ce spun. Straniu este că nici tăcerea nu mă mulțumește, de parcă n-aș fi învățat încă nici să vorbesc, nici să tac...

■ Omul este un exces, da, Cioran avea dreptate... Absolutul este de găsit aici, la o întorsătură de frază, la umbra unei dorință banale, aici, în noi înșine. Dumnezeu rămâne o necesitate și evoluția, oricare ar fi ea, va trebui să se construiască în jurul acestei *rumori abisale*.

■ Iubirea – sentimentul în care celălalt devine mai important decât propria persoană – seamănă, deopotrivă, cu o sinucidere și cu o înviere. Iubirea este *sinuciderea vie*, jertfa ce ne smulge din banalitatea noastră cotidiană pentru a ne reda, prin celălalt, nouă înșine (Jean-Luc Marion).

■ Prin anvergura căutărilor sale, omul este un exces al creației. Pozițiile pe care le ocupă, într-o dezbatere, ajung în cele din urmă să satureze toate posibilitățile. Zeii fără infinit ar trebui să fie invidioși: oamenii sunt cu mult mai abili în a-și depăși condiția, decât oricare dintre ei. Ce paradox mai elocvent decât cel care arată cum omul, definindu-se ca finitudine, se ocupă cu infinitul – sau crede măcar că o face –uneori de dimineața până seara?

■ Iubim oamenii, dar ne amintim *prea târziu* de această dragoste. Îi iubim cu o iubire *uitată*.

■ „Caut omul" îmi pare o infatuare de vreme ce aleargă doar după omul de excepție, iubitorul de înțelepciune. Iată de ce Diogene apare mai degrabă ca un începător, ca un carierist în filosofie: incapabil să înțeleagă că a fi om înseamnă, printre altele, a experimenta abisul în toată amplitudinea lui, el nu poate vedea că oamenii sunt de întâlnit în orice suferință, în orice absolut, fie el patetic, în orice jertfă cotidiană, fie ea inautentică. O, dacă am putea vedea măcar din când în când că, prin adâncimile sale însetate de divin, omul este *aproapele* nostru, cel pe care-l întâlnim la tot pasul, cel de care ar trebui să ne fie milă – adică să-l iubim – ca pe noi înșine!

■ În absența revelației propriului sfârșit, rămânem doar niște marionete ridicole, cu infatuarea pe post de realitate. Luând cunoștință de moartea care ne amenință, nu e sigur că ne vom schimba, dar măcar dobândim unica șansă reală de a o face.

■ Epitaf: Am părăsit viața, după ce am încercat fără succes să o înțeleg. Mă suspectez că nici n-am izbutit să intru cu adevărat în ea – constatare ce deține *greutatea* ostensivă a unui oftat de *ușurare*.

■ Cum vom căuta învierea dacă nu vom recunoaște mai întâi moartea care ne locuiește ca o definiție, ca o boală?

Când creștinii actuali vorbesc la fel de prost ca politicienii, nu e de mirare că devin insuportabili în scurtă vreme. Măcar credința avea avantajul de a fi fost mai durabilă decât succesul unui partid aflat la putere.

Experiența incompatibilului

(urmare din p. 9)

Model cultural. Mi-am format un model cultural propriu din umila activitate a jurnalisticii și comunicării. În tinerețea mea, am fost mistic, dar la un moment dat am aterizat în prezent și prezentul nu m-a mai părăsit niciodată. Așa se face că am devenit un fel de universalist al prezentului, formație și misiune deloc ușoare și care presupun interpretarea unui amalgam de informații și teorii, diletantismul de principiu. Asta și înseamnă să fii comunicator. În jurnalism și comunicare, azi trebuia să mă ocup de ceva, mâine de altceva, și trebuia să găsesc elementul comun, sentimentul care leagă totul. Încet, încet, am găsit formula care conduce la poziționarea în prezent, singura relevantă - căci toți trăim în prezent. Și totuși, în acest prezent încă mă încearcă din când în când *elementul mistic*. De fapt, prezentul nu e prezent decât în perspectiva eternității. În prezent există ceva etern, ceva care ia contact cu eternitatea. Este ceea ce eu numesc *prezență*. Toată viața mea am căutat prezența, care e întâlnirea dintre ceea ce durează și ceea ce trece. Acesta e motivul pentru care citesc în același timp cărți de publicitate și cărți religioase.

Sorin Antohi

Idei și zile

Am mai publicat extrase din același șantier, Idei și zile, *în* Trivium *(iul.-sept. 2017, pp. 446-463; iul.-sept. 2022, pp. 431-450). Toate, note disparate de pe vechi caiete și fișe sau din computere, de la câteva cuvinte la câteva pagini.*

Stigmatul dublu: rom-ân. Era destul de rău cu un singur stigmat etnic, acela de român. Dar co-prezența de secole pe teritoriul României a românilor și țiganilor a complicat lucrurile încă de la începuturile ei. O știm și de la călătorii străini, care adesea distingeau cu greu între unii și ceilalți, în special în zonele gri dintre cele două populații, domeniul feudal și apoi mahalaua. În aceste spații inferioare simbolic și legal (cît conta la noi legea, adică foarte puțin), românii și țiganii puteau fi deopotrivă robi (cu un avantaj pentru țigani, mai mult *famuli* – meșteșugari, lăutari, servitori la curte, parteneri sexuali permanent la dispoziție etc. - decît sclavi muncind din greu) sau vagabonzi (nomazi sau semi-nomazi, promiscui în interiorul și în afara grupului etnic, cerșetori etc.). Acest *continuum* români-țigani este valabil și azi, atît în țară, cît și în diaspora, iar tropul său preeminent a devenit cîmpul semantic recent *român-rom*, pe care l-aș sintetiza astfel: *rom-ân*. Micile viclenii românești, *rrom* și *ROU* – de la actele de identitate interne la abrevierile recomandate oficial instituțiilor și organizațiilor internaționale, au desigur efectul contrar, fiindcă semnalează o obsesie, deci conștiința stigmatizării prin contaminare, confuzie, amalgamare, precum și fragilitatea, insecuritatea, interiorizarea identității naționale și sentimentul iminenței (chiar imanenței) *primului* stigmat. Municipiul Roma, Imperiul Roman, romanii de azi etc. ar fi avut o problemă și mai mare (italienii de azi le spun țiganilor *rom* și la plural, și la feminin – nu există *una roma* -, deci Roma scapă neatinsă de stigmatul acestor noi barbari răsfățați de ONG-uri, de media și de propaganda politică ipocrită, de la UE în jos, trecînd prin universități. Dar identitățile mai tari și mai prestigioase rezistă mai bine la dinamica stigmatizării, în cazul lor preponderent internă. Cum stigmatul este o co-producție simultan endogenă și exogenă, proporțiile respective ale dinamicilor sinergice care compun procesul apariției, impunerii și reproducerii sale contează. De pildă, dacă germanii Luminilor și Romantismului n-ar fi avut un asemenea complex de inferioritate față de francezi, nu se ajungea poate la diatribele delirante ale lui Nietzsche contra germanității și culturii sale. În orice caz, din exterior merge greu să-i consideri pe germani inferiori cultural, civilizațional etc. Îi poți detesta pentru accesele lor de demență istorică, îi poți ironiza pentru diverse elemente ale stereotipului lor identitar, dar nu-i poți privi de sus în mod consecvent și credibil. Ironia istoriei face ca *ROU* să reapară pe plan mondial după ce franceza a cam dispărut ca *lingua franca* (atunci cînd persistă, ca în dubletele de tip NATO-OTAN, toată lumea e jenată și suprimă în uzajul obișnuit jumătatea francofonă), iar campania românească începută sub Ceaușescu reușise să impună anglofonilor britanici, apoi nord-americani, deci astfel întregii lumi, grafia *ROMANIA* (în loc de ROUMANIA, creată sub influență franceză, și cea care se încetățenise apoi, RUMANIA). Dacă mai dura puțin, efortul acesta putea impune ROMANIA în Italia (unde se spune și *rumeni*) și în lumea hispanofonă-lusofonă, eventual ROMANIE la francofoni și ROMÄNIEN la germanofoni etc. Dar poate factorul decisiv al impunerii conceptului de *rom-ân* (un *concept implicit*, dacă pot spune astfel, dar unul aflat foarte aproape de actualizare, rostire, mai mult decît un *pre-cuvînt* – în sensul Nichita Stănescu-Mihai Șora) este experiența Occidentului de după 1989, cînd românii și țiganii din România au ajuns *împreună* acolo. Imediat după 1989, țiganii de aici, ca mulți țigani balcanici, se prezentau ca venind din România, fiindcă pseudo-revoluția română produsese o breșă în imaginarul european. Războaiele și atrocitățile din fosta Iugoslavie au înlocuit pe pancartele și în îngăimările (para-poliglote, dacă nu glosolalice) plîngărețe (străveche tehnică de *captatio benevolentiae*, epuizată la noi, dar relansată o vreme în Occident cu oarecare succes) ale cerșetorilor *România* cu *Bosnia*. Se poate spune că imaginea României căpăta astfel o dimensiune centrală nouă, *imaginea Rom-âniei*. Prin urmare, nu trebuie să cerem altora competențe istorico-antropologice greu de însușit, care să ducă la o distincție instantanee și netă între *români* și *romi*. Sigur că românii (chiar cei de proastă calitate, greu de separat de țigani cam din toate punctele de vedere) sînt indignați atunci cînd sînt considerați romi, dar nu prea au cum să se plîngă fără a fi acuzați de rasism (și chiar pedepsiți penal): nu mai există un discurs public acceptabil al distincției român-rom, chiar dacă și cînd toată lumea implicată înțelege exact cum stau lucrurile. În consecință, românii au ajuns să poarte în Occident atît stigmatul de român, cît și pe acela de rom. Primul, la vedere, din toate considerentele (începînd cu acela că îți poți permite să vorbești despre români așa cum nu poți vorbi despre romi); al doilea, tacit și oarecum clandestin. Deci stigmatul dublu de rom-ân se pretează unor interpretări și utilizări complexe, aflate între adevărul privat și minciuna publică. Ca alte libertăți (nominale și mai mult filozofice), adevărul se ascunde treptat în sfera privată - chiar în democrațiile cu ambiții normative și pedagogice globale -, pentru a nu fi reprimat de corectitudinile politice de tot soiul. Iar minciuna publică include, pe lîngă minciuna de stat și toate formele de neadevăr ipocrite și oportuniste, minciuna transmutată cultural-ideologic în adevăr, tot mai adînc interiorizată de generațiile tinere, nucleul noii false conștiințe globale, în special occidentale. În această alchimie a minciunii și adevărului, stigmatul de rom-ân pare să aibă viitorul asigurat. Oricum, nici românii generici nu se simt prea bine, fiindcă, așa cum s-a întîmplat și în țara lor de baștină, dar într-un mod amplificat de diversitatea țărilor-gazdă, ei nu formează o *comunitate*, ci aparțin unor fragmente temporare, nomade, fluide și flotante ale unei societăți globale aflate în criză, grupări instabile, eterogene aleatorii, parțial oportuniste, cu dinamici mai ales divergente. Cum spuneam cu alte prilejuri, migrația nu duce întotdeauna la o *diaspora* în sens clasic. Manelele și chiar folclorul considerat autentic, sărbătorile religioase (chiar în grupurile fundamentaliste sprijinite de bisericile fără frontiere, de la BOR la neoprotestanți), gustemele bucătăriei considerate naționale ori amintirile mai mult sau mai puțin comune ale primei generații de pribegi (în funcție de schimbările de pe piața muncii și alte evoluții, unii nu se opresc într-o țară anume, ci își continuă căutarea, eventual pendulează între două sau mai multe țări, socotind sau nu țara natală – a lor, a unuia din membrii cuplurilor bi-naționale, ori a părinților unuia/ambilor) nu sînt suficient de puternice pentru a construi și susține pe termen mediu și lung conștiința unei identități comune tari. Nu ca la elini, nu ca la greci, desigur. Dar nici ca la armeni.

31.01.2022

...nu mai există un discurs public acceptabil al distincției român-rom, chiar dacă și cînd toată lumea implicată înțelege exact cum stau lucrurile. În consecință, românii au ajuns să poarte în Occident atît stigmatul de român, cît și pe acela de rom.

Aurel Udeanu

Nu mai încăpea în Sine acolo, în Înalt

Risca să se risipească peste tot și să nu mai
rămână nimic din *El*, chit că-n ce-*L* privea
nu se punea problema unei închisori. Fie ea
și imaterială, în care să-*I* putrezească oasele.
(Subtile! Inefabile!)

Atunci, am descins eu aici, jos, de nicăieri,
din netimp, din *nenăscut* să-*L* ajut să se
păstreze între hotare. Am început să mușc
din *El*. Cu gura, cu ochii și cu mintea. Mai
ales cu mintea, mușcam din *El*. Este bine
să faci bine, dar, ca să fiu onest până la capăt,
și mie mi-era grozav de foame! (Era foarte
fraged, pe atunci.)

Cu frică mușcau la-nceput ochii mei din *El* -
ascuns în femeile-piersici de pe stradă. Mai
târziu, odată răsturnate în pat, gura mea
de țărână n-a mai ținut cont de opreliști,
a devenit lacomă. Au urmat alcoolul și toate
celelalte. Oriunde se ascundea, dădeam de *El*
și-mi potoleam foamea/ setea adamică. Nu
dădea niciun semn că-*L* doare când mă
înfruptam din făptura lui nepipăibilă sau, poate,
nu-*L* auzeam eu cum plângea. La sfârșit,
mi se făcea milă de mine. (O milă cosmică,
de dincolo de cuvinte!)

Iarna simțurilor mele! Mai încoace, numai
cu mintea mușcam din *El*. Hălci întregi
smulgea, pioasă, disperarea mea din carnea
Lui abstractă. Într-o noapte definitivă, de foc,
am văzut în mine: aproape *Îi* mâncasem trupul
nelumesc și *El*, în cerul intelectului meu, nu
se împuținase deloc, dimpotrivă se făcuse
și mai mare. Tocmai ieșea

din *Sine*, spărsese zidurile inexistente. Nu
am mai putut privi, am luat pistolul ascuns
în Biblia de pe noptieră, l-am sărutat tandru,
l-am înghițit. (Mândria *nu știe*!)

litere

Mariana Al-Saleh

Blestemul Svetlanei

Povestea fiicei lui Stalin - volum apărut în 2016, la Éditions Albin Michel, din Paris, cu titlul în limba franceză, *La malédiction de Svetlana: L'histoire de la fille de Staline*, și premiat cu "Charles Oulmont" sous l'égide de la Fondation de France, iar în 2018, la București, la Editura Humanitas.

Despre *Blestemul Svetlanei,* Claire Julliard, de la Le Nouvel Observateur, afirma: „Beata de Robien spune povestea unui destin de excepție. Această remarcabilă biografie se citește ca un roman rusesc.”

Folosind pentru documentare o varietate de surse, de la mărturiile și scrierile Svetlanei, ale rudelor, prietenilor și cunoscuților, la fotografii și documente de arhivă, inclusiv documente recent declasificate ale serviciilor secrete americane, scriitoarea reconstituie destinul tragic al unicei fiice a lui Iosif Vissarionovici Stalin.

Cartea începe cu un *Prolog* și este structurată în cinci părți: Anii petrecuți la Kremlin (1926-1941); Anii de război (1941-1945); După război (1946-1953), Eliberarea (1953-1967); Vremea deziluziilor (1967-2011).

Prologul o prezintă pe Svetlana la ambasada sovietică din New Delhi, pe 6 martie 1967, unde se pregătea o petrecere cu ocazia Zilei internaționale a femeii. Pentru a nu trezi suspiciuni, acceptă invitația ambasadorului Ivan Benediktov, la prânz, și îi cere acestuia pașaportul confiscat la sosire, iar el, convins că a doua zi se va întoarce în Rusia, i-l restituie, deși, conform procedurii, ar fi trebuit să-l primească la aeroport, înainte de plecare.

Întoarsă la hotel, își lasă valiza și cadourile cumpărate pentru familie pe pat, luându-și, într-o geantă mică, doar strictul necesar, și îi cere unui taximetrist s-o ducă la ambasada americană, unde cere azil politic.

Partea întâi a romanului prezintă evenimentele în desfășurarea lor cronologică, începând cu momentul nașterii Svetlanei, la 28 februarie 1926, într-o duminică, fiind al doilea copil al Nadejdei Sergheevna Allilueva, după băiețelul Vasili, născut cu cinci ani în urmă. Aceasta nu-și dorise niciunul din cei doi copii, relația cu Iosif nefiind tocmai armonioasă, dar căutase un nume deosebit de cele comune, rusești, pentru fetița lor, sperând că soțul ei o să-l accepte.

Svetlana provine din mitologia slavă, iar în rusă înseamnă luminiță. E un nume prezent în poezia romantică, potrivit pentru o persoană cultivată, cum își dorea să devină fiica ei și îi place tatălui. În scurt timp, prenumele fetiței ajunge la modă, fiind împrumutat și de industria parfumurilor, care creează *Duhi de Svetlana*, un parfum rar, destinat elitelor.

Iosif este încântat nu doar de nume, ci și de micuța în care vede deja „o eroină - scopul existenței sale, creația sa, pasiunea sa exclusivă, ființa sa”, gânduri și sentimente pe care nu le avusese nici pentru Vasili, nici pentru băiatul din prima căsătorie.

În timp, viața Nadejdei alături de un bărbat aflat în fruntea țării, care îi cere supunere totală, devine tot mai complicată și iubirea care o legase de el, în ciuda diferenței de douăzeci și doi de ani, se estompează pe fondul nenumăratelor certuri, iar Svetlana crește asistând la scene violente. Din primii ani observă că nimeni nu îndrăznește să-l contrazică pe tatăl ei și că toți tovarășii săi i se adresează cu slugărnicie, singura ființă capabilă să-l liniștească în stările de furie fiind ea, fetița care i se cățăra pe genunchi și îi mângâia obrajii, făcându-l să zâmbească.

Nadia, cum o alintase Iosif la începutul căsătoriei pe soția sa, amenință cu divorțul, pleacă la părinții ei, însă fără a găsi înțelegere. Într-o seară, în apartamentul lor de la Kremlin, fetița aude că mama îi strigă tatălui, în camera alăturată: Ești un călău. Îți torturezi fiul, îți torturezi soția, torturezi tot poporul rus!

În astfel de momente, Svetlana și-ar fi dorit să se refugieze în brațele mamei, dar aceasta o respinge, de fiecare dată, cu răceală, trimițând-o la doică și izolându-se zile întregi, pe motiv că e bolnavă.

Doica, niania, o alintă, o hrănește, doarme cu ea, o îmbracă, îi împletește părul și-i spune povești, suplinind afecțiunea pe care trebuia s-o primească de la mamă.

Nadejda se odihnește o vreme la Karlsbad, apoi călătorește la Berlin să-l întâlnească pe fratele ei Pavel, care lucra la ambasadă ca atașat comercial. La întoarcere, e o femeie schimbată, cu dorință de emancipare, și se înscrie la Academia comercială, ceea ce îl nemulțumește profund pe Iosif.

Fotografiile Svetlanei din vremea aceea arată o fetiță dolofană și bucălată, pe genunchii tatălui său, deși în țară milioane de oameni mureau de foame. Și camera ei era plină de păpuși aduse din toată lumea, dar un loc aparte îl aveau păpușile rusești cu păr auriu și ochi albaștri, provenite din republicile care compuneau URSS.

Chiar dacă basmele citite seara de niania o învățau să aibă răbdare pentru orice, de mică, Svetlana era impulsivă, posesivă și pasională, suferind că mama îi rămâne inaccesibilă.

Nadejda se simte ca într-o închisoare la Kremlin, fiind nevoită să folosească zilnic permisul de liberă trecere, iar apartamentul devine insuficient, pentru că personalului de serviciu i se adaugă garda de corp, perceptorii și guvernanta fetiței. Deși Iosif petrece foarte puțin timp acasă, lucrând noaptea și dormind ziua, o acuză adesea că își neglijează familia, pentru Academie.

La un moment dat, Nadejda cedează psihic și se sinucide, dar Svetlana află abia după ani, dintr-un articol publicat într-una dintre revistele englezești pe care tatăl ei i le recomandase pentru a-și îmbunătăți engleza. Între timp, o mulțime de rude și prieteni fuseseră deportați în lagăre, iar alții uciși. Svetlana înțelege că Iosif este autorul moral al tuturor acestor fapte.

După moartea lui, Hrusciov o cheamă și-i arată raportul care urma să fie prezentat la Congresul al XX-lea al partidului. Citindu-l, își dă seama că e un atac frontal la adresa lui Stalin, prin faptul că denunță paranoia falselor comploturi, represiunea, metodele ilegale de anchetare, tortura, deportările masive și, nu în ultimul rând, cultul personalității. Totodată, raportul îl face vinovat pentru înfrângerile armatei sovietice din anii 1941 – 1942, dar și pentru că a introdus termenul de *dușman al poporului*, ordonând arestarea și încarcerarea a mii de nevinovați. „Uneori mergeai la Stalin, unde erai invitat ca prieten. Dar nu știai unde aveai să fii dus după aceea: acasă sau la închisoare”, povestește Hrusciov la un moment dat. Această frază îi revelează teroarea pe care au trăit-o nu doar simplii cetățeni, ci și colaboratorii lui, ceea ce explică slugărnicia și lingușeala lor, dar și faptul că acești colaboratori erau la fel de vinovați.

Cel mai trist lucru pentru Svetlana este acela că tot ce scrie în raport e adevărat și începe să se teamă că ar putea fi considerată responsabilă pentru faptele tatălui ei.

Rând pe rând, lectura cărții dezvăluie un personaj complex, plin de contraste. Din fetița care-și admiră tatăl, protejată de zidurile Kremlinului și departe de lumea reală, Svetlana devine o tânără răzvrătită, atrasă de iubiri complicate și încercând să scape de stigmatul familiei, apoi o femeie matură, care hotărăște să-și schimbe numele și să fugă din URSS, când avea 41 de ani, cu prețul abandonării celor doi copii, Osia (Iosif Morozov) și Katia (Jdanov), din căsătorii diferite. Mai mult de atât, ea denunță ororile comunismului.

Viața în lumea liberă, pentru care nu era pregătită, e un exercițiu de supraviețuire. Alte legături amoroase, altă căsnicie ratată și o fiică americană, Olga (Peters), pe care o crește singură. Un lung șir de peregrinări însoțite de necazuri, după ce obținuse cu greu permisiunea de a ieși din URSS, pentru a merge în India, în contextul morții lui Andrei Siniavski, iubitul ei indian.

Drumul spre Statele Unite implică o trecere prin Elveția, iar azilul politic obținut, o supraveghere permanentă, de către KGB și CIA, dar are posibilitatea să scrie patru cărți de memorii, primele două (*Douăzeci de scrisori către un prieten; Un singur an*) bucurându-se de succes și asigurându-i traiul. Cu toate acestea, își gestionează prost veniturile. O duce pe Olga în Anglia, pentru studii, însă la scurt timp, un telefon al fiului său îi trezește remușcări și cere permisiunea de a reveni în Rusia. Revenirea, împreună cu Olga, este o mare dezamăgire. Katia refuză orice contact cu ea, întâlnirea cu Osia îi lasă un gust amar, iar autoritățile încearcă s-o folosească pentru a realiza o comparație cu Occidentul, în favoarea Rusiei, mai ales că URSS-ul începuse reabilitarea parțială a lui Stalin, în contextul apropierii celei de-a 40-a aniversări a victoriei asupra Germaniei naziste. Ambele primesc cetățenia rusă, o alocație lunară, un apartament spațios și o mașină cu șofer, dar școlile internaționale care existau în timpul lui Hrusciov fuseseră desființate de Brejnev și Olga învață limba rusă în particular.

La conferința de presă din 16 noiembrie 1984, Svetlana le spune jurnaliștilor că plecarea ei, în 1967, din URSS, nu a fost premeditată, că a cedat în fața „așa-zisului miraj al lumii libere”, despre care nu știa nimic, dar că nu s-a putut adapta niciodată și că a fost marioneta CIA-ului. Vorbește despre suferințele și mizeria lumii anglo-saxone, concluzionând: „N-am avut nici măcar o zi de libertate în Occident.” Americanii nu-i iartă această declarație, chiar dacă încearcă, mai târziu, să susțină că interpretul i-a tradus greșit spusele.

Săptămânile petrecute la Moscova și apoi în Gruzia, pentru a-i prezenta Olgăi ținuturile natale ale bunicului său, sunt epuizante. Își dă seama că rușii n-o înțeleg și că nici ea nu-i înțelege pe ei, că anii au trecut, dar imperiul e la fel de irespirabil.

În decembrie 1985, îi cere permisiunea lui Gorbaciov, venit de curând la conducere, cu reforme noi, să părăsească Uniunea Sovietică. Olga se întoarce, la studii, în Anglia, iar ea, la Chicago. La aterizare, jură să nu mai revină niciodată în Rusia, exclamând: „Dumnezeule, America e magnifică!”

Odată întoarsă, încearcă, fără succes, să vândă *The Faraway Music* și e nevoită să se descurce din traduceri, hotărând să scrie *Carte pentru nepoțele,* însă nici de această a patra carte editurile americane nu sunt interesate. Manuscrisul va fi publicat, datorită unei prietene, la sfârșitul lui 1991, într-o revistă rusească, dându-le celor doi copii ai săi posibilitatea de a o înțelege, în sfârșit, pe mama lor.

Svetlana Alilueva moare, pe 22 noiembrie 2011, la un azil de bătrâni din Wisconsin, după ce, diagnosticată cu un cancer la colon, refuză să se trateze. Ea cere să-i fie împrăștiată cenușa în Pacific, rugăminte pe care Olga i-o îndeplinește, și se stinge păstrându-și demnitatea: “Cel mai rău lucru din lume e să te plângi... Poate am o cruce de dus, dar nu sufăr. Știi, în tradiția creștină se spune că trei generații trebuie să plătească pentru păcatele tatălui.”

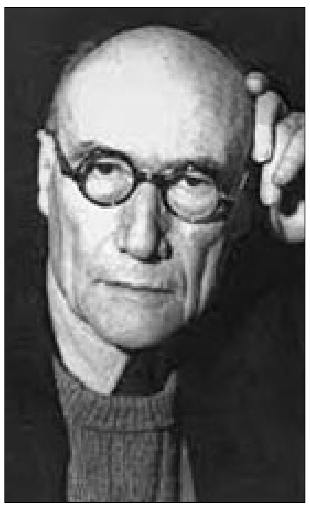
Svetlana provine din mitologia slavă, iar în rusă înseamnă luminiță. E un nume prezent în poezia romantică, potrivit pentru o persoană cultivată, cum își dorea să devină fiica ei și îi place tatălui.

Din poezia lumii

André GIDE (1869–1951)

În traducerea lui LEO BUTNARU

S-a născut la Paris, fiind educat într-un puritanism riguros, ceea ce-l înclina spre protest. În 1890 publică prima sa lucrare, „Caietele lui André Walter”, care, fără a se bucura de succes, s-a dovedit a-i fi cartea de vizită, pentru a intra în saloanele literare, unde a fost prezentat lui Mallarmé și Valéry. În 1896 devine primarul comunei La Roque-Baignard, însă își continuă activitatea literară. În 1897 publică volumul „Bunătăți pământești”, ce atrage atenția criticii de specialitate. Primele cincisprezece cărți le editează pe cont propriu și doar nuvela „Porți strâmte” (1909) îi aduce oarece recunoaștere. Călătorește în Africa, mai apoi publicând volumele inspirate de Congo (1927) și Ciad (1928). În timpul celui de-Al Doilea Război Mondial se află în Tunis, unde scrie „Tezeu”, ultima din operele sale importante. Are o activitate susținută în teatru și cinematografie.

În 1947 i se acordă Premiul Nobel, devine doctor honoris causa al Universității din Oxford.

Din bibliografie: *Tratat despre Narcis (1891), Poemele lui André Walter (1892), Călătoria lui Urien (1893), Tentativă amoroasă sau Tratatul dorințelor deșarte (1893), Mlaștini (1895), Saul (1898), Prometeu prost încătușat (1899), Corydon. Patru dialoguri socratice (1911).*

Nathanael, ce îți pot spune despre rodii?

Le-am vândut pentru bănuți, în bazarul oriental

Pe rogojini de stuf pe care căzuseră.

Am văzut niște învăluiri de praf

Și cum copiii goi întindeau mâinile după ele.

– Sucul le este acru precum al zmeurii necoapte.

Floarea lor pare a fi făcută din ceară;

E culoarea fructului.

Cântecul rodiei

Cu siguranță, trei boabe de rodie
*au fost suficiente pentru a-i aminti Proserpinei...**

Multă vreme va fi să vă căutați
Fericirea imposibilă pentru suflet.
– Bucurii ale cărnii și bucurii ale simțurilor
Fie un altul să vă condamne,
Amare bucurii ale trupului și simțirii –
Altul să vă judece, eu nicidecum.

– Cu adevărat, Didier, filosof fervent, te admir
Odată ce credința în gândul tău nu bucură mintea
Nu crezi într-o alta mai preferabilă.
Dar nu în toate mințile se pot întâmpla astfel de iubiri.

Apoi, bineînțeles, de asemenea iubesc
Ale sufletului înfiorări mortale,
Bucuriile inimii, bucuriile minții –
Însă pe voi vă cânt eu, plăcerilor.

Bucuriile cărnii, tandre ca iarba,
Fermecătoare ca florile gărduceanului viu
Se ofilesc sau se tund mai repede decât lucerna pe șes
Pe care spiritul rău le face să se risipească îndată ce le atingi.

Văzul – cel mai tulburător dintre simțurile noastre...
Tot ce nu putem atinge ne întristează;
Mintea prinde gândul mai ușor
Și fie ca mâna noastră să aibă ce ochiul râvnește.
– O! poți atinge orice îți dorești, –
Nathanael, și nu căuta posesie mai deplină.

Cele mai dulci bucurii ale simțurilor mele
Vin după setea pe care mi-o potolesc.

Cu siguranță delicioasă este ceața,
Pe măsură ce soarele răsare peste câmp – delicios e și soarele –
Delicioase ne sunt picioarele desculți pe pământul înrourat
Și pe nisipul răzmuiat al țărmului de mare;
Delicioasă pentru scaldă era apa de izvor;
Să sărut buzele necunoscute pe care buzele mele le-au atins în umbră...

Dar uite, fructe – fructe – Nathanael, ce e de spus?

– O! că nu le-ai cunoscut,
Nathanael, asta mă duce la disperare...
...Miezul lor era fraged și suculent,
Savuros precum carnea ce sângerează,
Roșu ca sângele picurând din rană.
...Astea nu pretindeau, Nathanael, vreo sete specială;
Au fost oferite într-un coș de aur;
La început gustul le era neplăcut, nespus de insipid;
Nu amintea de gustul niciunui fruct de pe meleagurile noastre;
Amintea de gustul guavei răscoapte
De se părea că miezul lor deja este mort
Și amărăciunea îți umplea gura,
Încât puteai scăpa de ea doar mâncând un alt fruct;
Abia după aceea, dacă mustirea continua
Venea momentul de a o savura;
Și acest moment mi s-a părut mult mai plăcut,
Iar miezul deveni mai puțin grețos.
Coșul a fost golit rapid...
Și doar ultimul fruct l-am lăsat
Fără a-l împărți între noi...

Vai! După aceasta, Nathanael, va spune gura noastră
Ce-a fost acea ardentă amăreală?
Nicio apă nu ar putea-o spăla –
Jindul pentru atare fructe ne-a chinuit sufletul din plin.
Trei zile, în piețe, le-am căutat;
Însă vremea deja le trecuse. –
În călătoriile noastre, Nathanael, unde am găsi
Alte fructe noi pentru a ne provoca necunoscute pofte?

1897

____

*Proserpina să țină minte – *Proserpina – la romani, Persefona – la greci, zeița lumii morților. Odată, în timp ce culegea flori, pământul s-a deschis și a înghițit-o. Deși Ceres îl convinge în cele din urmă pe Jupiter să-i înapoieze fiica, Persefona nu mai poate reveni pe pământ: ea apucase să mănânce câteva semințe de rodie, act de magie a dragostei, care o va face să nu se mai poată despărți de răpitori.*

* * *

Sunt unele fructe pe care le mâncăm pe terase.
În fața mării la apus de soare.
Iar altele-s confiate în gheață
Îndulcite cu puțin lichior.

Pe unele le alegem, le culegem din arbori
În grădini discrete, împrejmuite de ziduri;
De obicei sunt fructe savurate
În umbra anotimpului tropical.

Altădată, vom sta la mese mici –
Fructele vor cădea în jurul nostru
De cum vom scutura împovărate crengi
Prin care se vor trezi muștele ațipite.
Fructele căzute le vom aduna în boluri
Iar parfumul lor ar fi suficient deja pentru a ne încânta...

Există unele a căror coajă pătează buzele
Și care nu sunt mâncate decât când ești foarte însetat.
Le-am găsit de-a lungul drumurilor nisipoase;
Străluceau prin frunzișul spinos
Ce ne-a zgâriat mâinile când încercam să le culegem; –
Și n-a fost să ne potolim prea multă vreme setea.
Sunt altele din care am face gemuri
Pur și simplu ele să fie lăsate a se coace la soare.
Există din cele al căror miez rămâne acru chiar și-n miezul iernii;
De muști din ele, dinții îți strepezesc.
Există altele cu miezul ce pare mereu rece, chiar și-n miez de vară.
Le mâncăm stând ghemuiți pe rogojini,
În partea de jos a micilor cabarete.

Există unele ale căror amintiri ațâță setea
De îndată ce nu le mai putem găsi.

* * *

Nathanael, ce îți pot spune despre rodii?

Le-am vândut pentru bănuți, în bazarul oriental
Pe rogojini de stuf pe care căzuseră.
Am văzut niște învăluiri de praf
Și cum copiii goi întindeau mâinile după ele.
– Sucul le este acru precum al zmeurii necoapte.
Floarea lor pare a fi făcută din ceară;
E culoarea fructului.

Comoară păzită, partiții de stupi,
Abundența aromelor,
Arhitectura pentagonală.
Coaja se desface, semințele cad –
Picături de sânge în flacoane de-azur;
Și altele, stropi de aur în vase de bronz emailat!

Miroznele devin suculență și aromă.
Floare nearătoasă; fruct delicios;
Fruct ce e chiar propria floare coaptă...

Am cântat smochinul, a spus ea,
Acum să cântăm florile toate...
Cu siguranță, spuse Hylas, nu am cântat toate fructele...
Darul poetului e de a se emoționa la văzul prunilor în floare...
(Floarea pentru mine nu e decât promisiunea fructului posibil.)
Dar tu nu ai vorbit de prună.
De prunele acrișoare din gardurile vii
Pe care zăpada rece le va moleși.
Moșmonul ce se mănâncă doar putred;
Și castana de culoarea frunzelor moarte
Ce explodează când e-apropiată de foc.

1897

Cântecul însetărilor mele potolite

Și a trebuit să apropiem de cupele pline
Buzele mai încordate decât în sărutări;
Cupe pline atât de repede golite...

Cele mai mari bucurii ale simțurilor mele
Au venit după însetările potolite.

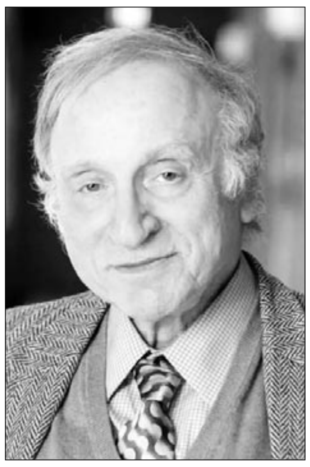
* * *

Există băuturi pe care le preparăm
Cu suc de portocale stoarse,
Must de citrice, în special de lămâi,
Și care împrospătează, pentru că sunt
În egală măsură acre și dulci.

Am băut din pahare atât de subțiri
Încât credeam că s-ar sfărâma între buze
Chiar înainte de-a se atinge de dinți; ⟶

GARY SAUL MORSON
Despre claritate morală

Traducere de NINEL GANEA

În Evul Mediu, când un gânditor susținea că a avut o revelație divină, cuvintele sale nu mai putea fi contestate. Doar cei cu probleme medicale sau cei demonizați s-ar fi îndoit de spusele lui. În ultimele decenii, pretenția de „științific” are aceleași trăsături. Politicienii susțin că nu fac decât „să urmeze sfaturile științei”, în timp ce platformele de social media și mass-media îi interzic pe cei care au dubii pe motiv că sunt inamicii științei. Niciodată nu s-a bucurat pseudoștiința de un regim mai favorabil.

Dar mai există astăzi o cale prin care îți poți reduce la tăcere opozanții: să pretinzi că o temă este una de „claritate morală”, un concept care înseamnă că tema este „clasată” și nu mai necesită alte discuții. În astfel de cazuri, nu faptele determină o concluzie, ci concluzia determină faptele. Când o astfel de problemă este declarată ca fiind „clară moral”, consecința este că doar cineva imoral poate avea vreun dubiu. Lumea se împarte foarte tranșant între bine și rău. Nu poate exista un sceptic conștient. Iar când oamenii devin răi fără scuze, orice spune sau le face cineva acestora devine justificat.

În calitate de specialist în literatura și gândirea rusă, mi-este mai mult decât cunoscut tipul acesta de filosofie. Așa a funcționat Uniunea Sovietică. Odată ce Partidul dădea un decret, nu mai existau zone gri. De aceea, fiecare vot al parlamentului sovietic era unanim și alegerile nu propuneau decât un candidat. Însăși ideea de probleme discutabile este o mistificare burgheză, menită să țină ocupată clasa muncitoare și să nu acționeze în interesul ei. În același fel, toate temele reprezentau jocuri cu sumă nulă.

Drept pentru care nu am fost foarte fericit să descopăr într-un editorial din Wall Street Journal ideea că războiul din Ucraina oferă „claritate morală”. În ultimii ani, susținea autorul, „colectivismul și-a revenit și s-a transformat într-o formă de autoritarism progresist”, dar situația actuală este atât de clară moral încât oferă „o șansă de a redescoperi principiile libertății și democrației, erodate de modele intelectuale neliberale”. Expertiza mea rusească m-a făcut să mă întreb: cum poate o situație în care toată lumea este obligată moral să fie de acord să ajute la înfrângerea unei mentalități colectiviste? Libertatea și democrația, la urma urmei, depind de diferențe de opinie. Teme care par clar moral pot fi astfel până la un punct. Nu tot ceea ce favorizează tabăra virtuoasă este neapărat virtuos. Ultimul lucru pe care ar trebui să-l presupunem este că odată ce avem o poziție clară nu mai e nevoie de gândire. Dimpotrivă, cu cât suntem mai favorabili unei anumite poziții, cu atât avem nevoie să ne gândim că am putea fi extrem de părtinitori în strângerea dovezilor.

Majoritatea zdrobitoare a americanilor și europenilor sunt acum de partea Ucrainei. Să ne înțelegem, socialiștii democrați din America susțin că Rusia e mai degrabă atacată decât vinovată, iar soluția la actuala criză este dizolvarea NATO. Pe de altă parte, prof. John Mearsheimer de la Universitatea din Chicago susține că actuala criză a fost determinată de eforturile de occidentalizare a Ucrainei, care au determinat inevitabil intervenția Rusiei. Dar astfel de opinii sunt astăzi marginale. Nu m-a surprins agresiunea, brutalitatea sau acuzațiile lui Putin – la ce te-ai fi putut aștepta de la un fost KGB? Dar nu am anticipat deciziile Occidentului de a pune presiune pe Rusia și de sprijini rezistența ucraineană.

Dacă s-ar fi oprit „claritatea morală” aici”! Dar la fel ca în cazul culturii anulării din ultimii ani, cu cât cineva merge mai la extrem, cu atât se simte mai virtuos. Orice afirmație care favorizează partea dreaptă trebuie acceptată și orice acțiune care rănește oponentul este justificată (...)

În spiritul clarității morale, tot ce este „rusesc” a devenit imoral. De pildă, în Olanda, o băcănie rusească a fost vandalizată, o biserică ortodoxă rusă a fost pângărită, iar o școală rusească a fost forțată să treacă în online. În fapt, băcănia avea mâncare din mai multe țări est-europene și ar fi trebuit să se numească mai degrabă o băcănie slavă, dar după cum a explicat proprietarul armean, „nimeni nu știe ce înseamnă asta”. Biserica rusă în cauză aduna credincioși din mai multe țări și strângea bani pentru Ucraina. Școala avea copii din Estonia, Uzbekistan și Ucraina.

Personalități și artiști trebuie să-și declare acum public opoziția față de Putin pentru a putea să-și facă meseria. Cât mai durează până când artiștii și profesorii evrei vor trebui să-și declare opoziția față de Israel, sau cei musulmani față de o țară islamică cu care ne luptăm?

Când Vancouver Recital Society a anulat un concert al pianistului rus Alexander Malofeev, directoarea Leila Getz a explicat că „instituția nu poate organiza în acest moment un concert al unui artist rus, cu excepția cazului în care se declară public contra războiului”. Departe de a-l susține pe Vladimir Putin, Malofeev susține că „fiecare rus se va simți vinovat decenii de-acum încolo din cauza acestei decizii groaznice și sângeroase pe care niciunul dintre noi nu a putut influența și prezice”. Dar în același timp, continuă el, cererii precum cea a lui Getz sunt greșite moral, deoarece hrănesc ura împotriva oamenilor doar pentru că au o anumită naționalitate. În alt context, nu am considera oare astfel de judecăți ca fiind rasiste sau fasciste?

„Nu am văzut niciodată atâta ură din toate direcțiile, în Rusia și în lume. De ce, în doar câteva zile, întreaga lume s-a întors la un stadiu în care fiecare om are de făcut o alegere între frică și ură?”

Soprana rusă Anna Netrebko a observat: „A-i forța pe artiști să-și exprime opiniile politice în public și să-și denunțe țara natală nu e just. Ar trebui să fie lăsată la libera voință a omului. La fel ca și colegii mei, nu sunt o persoană politică... Sunt un artist și scopul meu este să unesc oamenii divizați de politică.”

Într-adevăr, cultura rusă a devenit ea însăși o țintă. Numeroase anulări de concerte, evenimente și cursuri nu au mai fost reluate. „Le e frică de amenințări, dar asta pare din ce în ce mai mult ca fiind practici sovietice”, a comentat expertul Michel Krielaars pe marginea anulării în Olanda a unui mini-festival Ceaikovski și Stravinski. Devenim ca Rusia pe zi ce trece?

Când am vizitat în 1970 Polonia dominată pe atunci de sovietici, oamenii urau regimul rusesc. Sătui să înghită o cultură rusească, care li se băga pe gât, unii răspundeau, așa cum fac adesea oamenii oprimați, cu acea ură oarbă care pregătește victimele să devină agresori imediat ce situația le-o permite. După cum spunea un personaj din „Frații Karamazov”: poate fi foarte plăcut să fii jignit. Un polonez pe care l-am întâlnit afirma mândru: „urăsc până și copacii rusești!”. L-am întrebat sceptic: „te deranjează și mestecenii?” Dar cu cât erau mai absurde afirmațiile sale, cu atât mai drept se simțea (...)

Dacă istoria rusă ne învață ceva este că o astfel de „claritate morală” nu are limite. Dacă toată dreptatea este de o singură parte, atunci orice – și literal orice – spune sau face cineva este justificat. Dacă nu iei cele mai extreme măsuri înseamnă că ești complice la rău. Când Stalin trimitea ordine cu numărul de oameni care trebuiau arestați, oficialii cereau numere și mai mari. Era cel mai sigur lucru pe care îl puteai face pentru a-ți dovedi loialitatea. Când totul e alb și negru, mai devreme sau mai târziu, toată lumea e în pericol.

„Dacă ar fi atât de simplu” comenta Alexander Soljenițîn pe marginea acestei gândiri. O astfel de filosofie nu este doar foarte periculoasă, dar trece în mod fundamental pe lângă însăși natura judecății morale. Cu cât e mai serioasă problema, cu atât mai mult, nu mai puțin, ar trebui să o dezbatem. Și nu ar trebui să uităm niciodată că linia care desparte răul de bine nu trece între popoare sau clase ci prin inima omului.

În spiritul clarității morale, tot ce este „rusesc” a devenit imoral. De pildă, în Olanda, o băcănie rusească a fost vandalizată, o biserică ortodoxă rusă a fost pângărită, iar o școală rusească a fost forțată să treacă în online. În fapt, băcănia avea mâncare din mai multe țări est-europene și ar fi trebuit să se numească mai degrabă o băcănie slavă, dar după cum a explicat proprietarul armean, „nimeni nu știe ce înseamnă asta”.

→ Iar băuturile arată mai bine acolo,
Pentru că mai nimic nu le separă de buzele noastre.

Eu am băut din înalte pahare elastice
Pe care le strângeam între mâini
Pentru a face vinul să urce spre buze.

Am băut siropuri grele din grosolane pahare din hanuri,
În serile zilelor în care umblasem prin soare; –
Iar uneori apa foarte rece din cisterne
Mă făcea să mă simt mai bine în umbra amurgului.

Am băut apă din burdufuri, apă
Ce mirosea a piele gudronată de capră.

Am băut din ape de sub maluri nămoloase
Sau din pâraie în care mi-aș fi dorit să mă scald –
Brațele goale aruncându-se în apa curgătoare
Ajungând la fund, unde vezi albe pietricele tremurătoare...
Și răcoarea-mi intra și în umeri, în omoplați.

Păstorii beau apă din căușele palmelor;
I-am învățat să o tragă prin pai.

Câteva zile am mers prin soarele arzător,
Vara, în orele cele mai toride,
Căutând să-mi potolesc marile însetări.

1897

* * *

O câmpii scăldate în azur!
O! câmpii înmuiate în miere!
Albinele vin grele de ceară...

Isidor Chicet

CA UN ABUR, VAMEȘUL…

Da, ai dreptate, să ne amintim iarăşi de femeia blondă cu ciorapi verzi, Nu, mai bine Femeia verde, Desigur, Vâlva Apelor, Eşti un tâmpit, eu întotdeauna am preferat-o pe Tina Turner, sau în cel mai rău caz pe Dona Summer, dar, în final şi la urma urmei, bateţi câmpii cu toţii (te înşeli, amice, încă ne mai aflăm pe munte), dă-le naibii de femei cântătoare, la chestia asta se potriveşte mai bine un “Pink Floyd”...

proză

O admiraseră câteva anotimpuri la rând, când scrutaseră toţi trei depărtările de pe câte un ţanc de stâncă de pe creasta Parângului, din apropierea căldării Mija, dar nu reuşiseră niciodată să ajungă Până Acolo. Coliba scundă din bârne, pitită sub streaşina brazilor din marginea de sus a pădurii căţărate pe coastă semăna mai mult a refugiu vremelnic pentru braconierii rătăciţi în pustiul muntelui, decât a aşezare omenească des frecventată, şi, întotdeauna le scăpase din inventarierea amănunţită a adăposturilor din masiv, datorită absenţei vreunei poteci clare, practicabile, care să-i scoată la liman.

Se zvoniseră istorii ciudate despre stâna aceea părăsită, situată într-un teritoriu ostil, neprietenos. Inexplicabil, îi atrăgea mereu ca un magnet, dar încă nu izbutiseră să dea curs chemării ei sfâşietoare, trimisă în seninul dimineţilor de toamnă. Paşii lor încă nu se încumetaseră să pornească pe o cale poate fără întoarcere, şi numai dacă ar fi avut aripi, ca o pasăre săgetând depărtările, ar fi planat fiecare dintre ei pe deasupra acoperişului acela spart, cu şindrila putrezită, pentru a afla ce se petrece înăuntru...

Cu toate acestea, într-un sfârşit de toamnă, şi-au făcut curaj şi au înnoptat la mai puţin de un kilometru de graniţa misteriosului teritoriu, ca după o noapte friguroasă petrecută între lespezile adăpostului din piatră de pe malul lacului din căldarea Mijei, să strângă repede tabăra, în zorii unei zile înceţoşate, pentru a mărşălui grăbiţi peste grohotişul cenuşiu, împrăştiat aiurea pe coastă.

Înaintau tăcuţi, fără acele strigăte de încântare, scăpate altădată aproape instantaneu la descoperirea potecilor de capre, poteci jalonate pe alocuri cu scheletele albe ale jnepenilor uscaţi, descărnaţi, arşi de-o secetă veche. Ştiau toţi trei că uneori umblătorile animalelor te scoteau în puncte moarte, de unde continuarea drumului sau întoarcerea deveneau imposibile. La fel şi acum. Din nefericire, poteca sfârşea la baza unui perete stâncos, masiv, ca o poartă uriaşă, de unde orice continuare logică a traseului apărea de-a dreptul absurdă. Era suficient numai să arunci o privire în hăul căscat dedesubt, pentru a-ţi înăbuşi orice tentaţie de a păşi Dincolo. Iar cale de întoarcere nu mai exista, decât cu preţul unor eforturi supraomeneşti.

- Trecem peretele! hotărî sec Tudorel Şcheianu. Acum ori niciodată! Şi-aşa nu mai putem da înapoi, iar dacă e să dibuim coliba, atunci vom fi nevoiţi să coborâm prin văile de la răsărit... Dar mai întâi să facem o pauză!...

Se tolăni ostenit pe-o ieşitură a ţancului, ferindu-şi încet rucsacul din calea celorlalţi, pentru a le face loc lângă el. Într-un târziu, deşurubă calm dopul de la plosca din lemn de dud atârnată la şold. Câteva gâlgâituri scurte, bolboroseală de apă rece băută cu lăcomie, se propagară neplăcut în liniştea dimineţii. Luis şi Barabaş Blondul îi urmară de îndată exemplul, trecând gălăgioşi plosca de la unul la altul, apoi Tudorel Şcheianu fumă o ţigară şi adulmecă nehotărât vatra stâncii, pe unde urmau să se strecoare într-un echilibru precar, ca nişte pisici escaladând noaptea acoperişuri.

Toţi trei studiară curioşi împrejurimile, dar fără ca nimic deosebit să le atragă atenţia. Aceeaşi linişte mohorâtă, întărită parcă de alunecarea moale a valurilor de ceaţă, ras la firul ierbii, printre stânci cenuşii de grohotiş şi resturi de jnepeni uscaţi, uitate pe coasta muntelui. Tudorel Şcheianu scrâşni cu o încrâncenare ce-l putea duce până la capătul lumii, apoi se ridică hotărât în picioare. Porni cu mâinile sus şi faţa la peretele stâncos, într-o mişcare lentă, mai mult un fel de alunecare oarbă, în care pipăi cu mâinile şi picioarele asperităţile stâncii, pentru a-i simţi fisurile ajutătoare.

Ceilalţi îl secondară pe rând, nu înainte de a-şi slobozi privirile pe furiş înspre fundul prăpastiei, unde spumega pârâul sălbatic, izvorât din căldare. “*Până ajungi jos, ai timp să te faci surcele*” – gândi Tudorel Şcheianu realist, lipsit de posibilitatea de a contempla pârâul din râpă, dar imaginându-şi căderea în cele mai mici amănunte. Ocupat cu traversarea peretelui şi ierarhizarea senzaţiilor contradictorii, iminente unei prăbuşiri, nici nu sesiză când picioarele lui pipăiră pământ moale. Reuşise. Nesperat de uşor, dar reuşise. Aproape că urlă de încântare, iar ceilalţi chiuiră straşnic când îşi grăbiră paşii după el, pe aceeaşi potecă neclară, conturată de capre în lungul coastei.

Perdeaua groasă de ceaţă le explodă violent în faţă, într-un miraj înşelător, ca un roi de pulbere arămie. Lumina soarelui aproape că le răni ochii, infiltrându-se neplăcut în simţurile lor atente, încordate, mereu la pândă. Abia atunci zăriră cu uşurinţă extremitatea de sus a văii, pe care o traversaseră precauţi, şi înţeleseră că stâna părăsită se afla foarte aproape, suspect de aproape. Depăşiră în goană marginea pădurii, urcând cu icnete scurte printre brazii răzleţi. Uneori zdrobeau sub tălpile bocancilor crenguţele uscate, care pocneau înfiorător în pustiul acela, cu ecouri stranii...

- Uite-o! şopti Tudorel Şcheianu, surexcitat.

Se opriseră pe neaşteptate într-un luminiş, de unde se zărea clar şi fără dubii acoperişul spart, din şindrilă putrezită, oarecum ascuns privirilor de crengile brazilor. Era, fireşte, aceeaşi colibă care îi chemase de atâtea ori, identificată fascinant de pe creasta de răsărit, numai că de aproape părea mult prea mare, masivă, greoaie, o adevărată căsoaie în paragină, împrejmuită de bălării sau înconjurată de frunze ruginii de ferigă şi cioate putrede de brad.

Când deschise uşa veche, dărăpănată, din lemn crăpat pe alocuri şi năpădit de muşchi, Halunga îşi încleştă degetele de mânerul cuţitului de la şold, ca apoi să-i scape un suspin lung de uşurare. Stâna părăsită, goală, pustie, nu părea să prevestească nici o primejdie, chiar dacă în jurul ei se vehiculaseră atâtea povestiri stranii, alarmante, presărate pe ici-colo cu fel de fel de arătări, începând de la vasilisc şi până la pricoliciul pădurii...

Însă Tudorel Şcheianu fusese orbit de prima impresie. În realitate coliba păstra totuşi urmele unei prezenţe recente. În vatra din piatră încă mai fumegau câţiva tăciuni, şi, pe sub laviţe, zăceau lemne crăpate nu demult. I se păru de-a dreptul suspect că lipsea cu desăvârşire şi cea mai vagă urmă a omului. De regulă, vizitatorii stânelor părăsite obişnuiesc să uite pe lângă vatra focului resturi de provizii, cutii goale de chibrituri, chiştoace de ţigări. Nimic din toate acestea, nici măcar o sticlă goală sau vreo urmă de talpă de bocanc imprimată în ţărâna moale a podelei...

- Nu pot să pricep, care dracu’ s-a încumetat să vină Până Aici înaintea noastră! se minună Tudorel Şcheianu. La urma urmei, de ce ar fi făcut-o?

Au cercetat înfriguraţi poiana, împrejurimile. Nici urmă de om, doar pustiul pădurii şi imensitatea deprimantă a muntelui. În curând, au priceput lesne că indiferent Cine ar fi fost înaintea lor Acolo, şi ar fi aprins focul acela, nu ar fi avut nici o şansă să coboare prin văile de la răsărit, cu atât mai puţin să se întoarcă pe unde sosiseră ei. L-ar fi întâlnit pe drum. Dar pe drum nu întâlniseră decât aburii uşori ai pâclei alburii care le mângâiase feţele. Atunci, Cine?

“*Cine a foost (?)*
Dacă a foost (?!)
Dacă om a fost (!)
Ori zeu?
Ori chip de om cu trup de zeu!?!...
Ori lebădă cu chip de leu!...
Cine mai ştie, oare?...
Cine mai ştie, oare?...”
(Finalul poemului rock Zalmoxe / Sfinx)

Noaptea au aprins focul şi au ascultat înfricoşaţi urletul furtunii care smulgea şindrila din acoperiş. Coliba scârţâia din toate încheieturile, ca o corabie hodorogită, cât pe ce să se facă ţăndări la prima rafală de vânt. Din noaptea aceea au botezat-o “*Vâjâitoarea*”. Totuşi în aer nu te pot îngropa... îşi aminti Tudorel Şcheianu cu glas tare (inutil, ceilalţi nu-l citiseră pe Joyce). Poate doar în ceaţă, în pâcla ca un abur, dar după ce treci graniţa, devii tu însuţi un abur ... Şi apoi, te supui Vămilor Văzduhului sau, Poate tu însuţi, devii vameşul Celorlalţi, Dar mai înainte priveşte bine bârnele stânii, Cască ochii la semnele încrustate în lemn, Nu-ţi aminteşti?, Le-ai mai văzut pe Arcanele lui Hermes Trismegistos ..., Şi totuşi, de ce a trebuit să venim aici?, pentru că, Totuşi în aer nu te pot îngropa, Şi atunci?, Atunci să părăsim coliba asta blestemată, da, chiar acum, în răsărit de soare, după o noapte de coşmar (Dumnezeule, unde a dispărut furtuna şi unde sunt Vămile Văzduhului?), vămile sunt peste tot, cale de întoarcere nu există, decât poate în sus, către vârful acela ascuns în ceaţă, bine, şi de acolo?, Degeaba mă întrebaţi, nu ştiu ce să vă răspund, deocamdată să urcăm şi să admirăm această dimineaţă superbă, suntem singurii oameni de pe muntele ăsta singuratic, deci fiţi fără grijă, în două ore ajungem pe creasta de nord-est, iar de acolo vom descoperi o Trecere în laterala masivului, pentru a scăpa din toate capcanele crestei, de ce naiba ai pornit casetofonul ăla? Cum de ce, tu nu auzi ce se cântă şi Cine cântă?, Ba da, ştiu, cunosc, e destrăbălata de Olivia Newton Johns, am văzut-o aproape goală pe video, are picioare frumoase, ei nu mai spune, cum era?, Policromă, o femeie policromă, ciorapi verzi, chiloţi roşii şi sutien negru, o mândreţe de femeie, dacă nu un animal superb care-şi flutura coama blondă, cei de pe lângă ea mugeau de încântare, Dar ce anume la cânta masculilor?, Exact ce se cântă şi-acuma, adică Magic, eternul “Magic”, Magic!, Magic!, Ei, şi ce crezi că vom descoperi sus?, Evident, o femeie dezbrăcată, Nu-i adevărat, opreşte porcăria aia de casetofon, strică peisajul, strică aerul, aburul, voi nu vedeţi ceaţa din vale?, Hola-laa, iată că am ajuns Sus, Acum caută Trecerea, Niciodată nu a existat o Trecere pe aici – spun ceilalţi, Să ne întoarcem, Tu nu vezi, singura Trecere este doar zborul, numai aşa poţi ieşi din labirintul acestui masiv blestemat, Care zbor?, Cel cu aripile frânte, dacă te prăbuşeşti de aici te faci oale şi ulcele (deci tot lut) până ajungi jos, în căldare, În verdele stins al iezerului sfârşesc toate visurile (necazurile) noastre, Da, ai dreptate, să ne amintim iarăşi de femeia blondă cu ciorapi verzi, Nu, mai bine Femeia verde, Desigur, Vâlva Apelor, Eşti un tâmpit, eu întotdeauna am preferat-o pe Tina Turner, sau în cel mai rău caz pe Dona Summer, dar, în final şi la urma urmei, bateţi câmpii cu toţii (te înşeli, amice, încă ne mai aflăm pe munte), dă-le naibii de femei cântătoare, la chestia asta se potriveşte mai bine un “Pink Floyd”, Şi tot eu vă spun, e timpul să priviţi acoperişul stânii, Dumnezeul, ai dreptate, uite-o şuviţă de fum, cineva a aprins focul (greşeală), Cineva a aprins focul, Amintiţi-vă că la plecare, toţi trei am călcat cu bocancii peste tăciunii stinşi în vatră, Ei, şi ce dacă S-A întors, oricum nu mai trecem pe la stână, o tăiem pe coasta din stânga şi prindem iarăşi poteca pe care de fapt am venit Până Aici, Facă-se voia ta, Înţeleptule, dar să nu crezi că vom scăpa de întâlnirea cu cel care stăpâneşte muntele ăsta, Atenţie, vom traversa peretele în aceeaşi ordine ca la început, nu mai avem apă, eroare, plosca mea de la şold este plină, ne vom opri în dreptul steiului şi vom bea cu toţii apă din ploscă, Sper că este apă de ploaie, nu, sau măcar Apă de Ceaţă?, Poate ar fi trebuit să lăsăm plosca la stână, acolo s-ar fi potrivit mai bine, în decorul acela, decât atârnată la şoldul unui oarecare Tudorel Şcheianu, Lăsaţi glumele, isteţilor, ţineţi-vă după mine, că tot eu vă scot la lumină (în cârdăşie cu Dracul? sau cu Cerul? – gândul lui Tudorel Şcheianu plutind deasupra lor, ca un fulg rătăcit...) Iată şi peretele, prima şi ultima noastră Trecere, dacă scăpăm de aici, nu ştiu când ne vom mai întoarce...

- Stop! se ridică pe neaşteptate dintre ei un urlet gâtuit. Nimeni nu mai face un pas înainte! Voi vedeţi ce atârnă deasupra noastră? răcni Barabaş Blondul, cu ochii holbaţi.

În aceeaşi secundă cu urletul, când ochii tuturor scrutau nehotărâţi la stâncile steiului – Poarta Muntelui, cum avea să rămână în memoria lor - plosca lui Tudorel Şcheianu se desprinse pe neaşteptate de la şoldul acestuia şi se rostogoli cu zgomot la vale, hurducâind printre stâncile grohotişului, până dispăru în adâncul prăpastiei. Însă ei continuau să privească imperturbabili crucea, ridicată semeţ chiar deasupra potecii. O cruce simplă, metalică, de o culoare incertă, cu fuioare de lână argintie, adiindu-i uşor în laterale. Şi doar crucea nu a fost Aici, când am trecut prima oară prin acest loc, îşi aminti fiecare dintre ei, nu fără un fior de nelinişte... Dar peste cruce aluneca o pâclă subţire, ca un abur, ceva ireal şi dezarmant. Poarta fusese deschisă şi vama plătită...

Emilia Poenaru Moldovan

În căutarea Atenei

- fragment de roman -

N-am venit bine acasă și deja trebuie să mă întorc, *bazd meg*, ce liniștit am fost trei luni cît a lipsit doctorul, ca un grof am trăit! Am reușit s-o duc și pe Rozi la Felix o săptămînă, nu mai aveam pace cu ea, copiii, frizeria, maică-sa care e bătrînă acum, dar cît ne-a ajutat, Feri, cînd au fost copiii mici, n-o duc la azil și să știu că fac trei ture la lucru. Ce era să facem, ne-am înghesuit în casa destul de mică, dar cu camere spațioase care s-au putut împărți prin paravane de lemn. Ai mei au murit de tineri, nu împliniseră niciunul 60 de ani. Din patru bătrîni, a rămas cu soacra, instalată de Rozi în camera cea mai bună. E drept că i-a ajutat cu copiii, că Rozi, după revoluție și-a deschis frizerie privată în bucătăria lor. Era un du-te-vino la ei în curte, a trebuit să cumpere cîteva bănci de la cantina fabricii, acum dezafectată, să le pună în curte ca într-o sală de așteptare. Un timp a mers și la Igiena, la cooperativă, dar n-a mai rezistat și a rămas doar cu bucătăria de acasă. Cît erau copiii încă mici, bucătăria a fost de ajuns. Apoi, la cine am apelat, Rozi *dragam*, să ne ajute să închiriem un spațiu ieftin pentru afacerea ta cu frizeria și toate alea de frumusețe ale femeilor? La dom'doctor. Da, și eu n-am muncit zi și noapte ca să fac și manichiură și pedichiură și coafor? Din frizeriță am ajuns să fac de toate și cîștigam mai mult ca tine, șoferul lui dom'doctor! Ce voiai, să rămîn la fabrică cînd era pe ducă și aș fi primit doar un ajutor de șomaj? Nu cu „șoferul" ai avut tu noroc cînd ceilalți muncitori au rămas pe drumuri și erau prea bătrîni să mai plece afară, cu copii prea tineri ca să plece ei afară? Lasă că s-au pensionat toți cu pensii bune, parcă ar fi lucrat toți la miliție. Da' așa săraci cum zici tu că erau, veneau la frizerie la mine și lăsau bănuțul! Doar nu voiai să-și lase toți plete, normal că veneau la tuns. Și femeile? De unde au bani că vin și lasă sute de lei la mine, așa că mai lasă-mă cu salariul tău neschimbat de pe vremea lu' Ceaușescu! Ne certam de fiecare dată, de cîte ori mă chema doctorul în afara programului. Nu puteam să-i spun lui Rozi ce făceam pentru el, sau cum mă plătea în plus din buzunarul lui, ea avea impresia că numai tunsul ei contează, și, mă rog, ce le mai face femeilor pe bani mulți. Așa că, deși nu voiam să aduc vorba de fiecare dată, știam cum să-i închid gura și s-o fac chiar să plîngă. Da' cînd a fost Tibi bolnav și credeam că moare și nu știa nimeni aici la spital ce să-i facă, cine și-a pus mașina la dispoziție și a dat telefon la Urgență la Cluj, ha? Rozi nu mai zicea nimic și o auzeam cum își trage nasul și intra la mamă-sa întrebînd-o răstit unde a pus cutare sau cutare lucru. Știu eu cum s-o fac să tacă, s-a obișnuit lunile astea cît a fost doctorul în America să lucrez doar la întreținere la Spital, unde de fapt aveam și postul, să vin acasă la 3 și după-amiaza s-o țin de povești pe soacră-mea, că „doamna" era la salon pînă seara tîrziu iar copiii, care încotro, pe la prieteni, nici nu erau obișnuiți cu mine acasă și nu le plăcea deloc că-i luam la întrebări despre școală și despre locurile pe unde umblă toată ziua. Tibi, cel mare, venea numai vinerea acasă pînă duminică, atunci cînd se întorcea la internatul colegiului din Aiud, unde l-am înscris cam peste voința lui. El voia să rămînă aici, cu noi, unde a făcut școala în românește, și acolo era tare greu că ungureasca lui era doar cea vorbită în casă cu noi și bunicii. *Apu*, ăia își bat joc de mine, că nu știu multe cuvinte mai ales la literatură maghiară, mă fac țăran, ei toți sunt copii de profesori și doctori și bogătani, iau și meditații particulare. Lasă Tibi, că tu cu matematica ta le dai clasă și o să vezi că intri la Politehnică la ce secție vrei. Tare greu cu băieții, măcar dacă din patru copii era unul fată, să fie mai drăgălașă și mai lipicioasă, să-mi mai astîmpere și mie sufletul careva. Îi iubeam, normal că doar erau ai mei, da' pentru Rozi erau comorile neprețuite de pe pămînt. Ferit-a sfîntu' să zică cineva ceva rău de vreunul din ei, era în stare să zgîrie fața aceluia cu unghiile ei mari și tari, lăcuite tot timpul în roșu. Aprigă unguroaica mea, bună la tot ce făcea, că era tuns sau mîncare sau dans, ca să nu mai spun ce focoasă era... și am descoperit acum la Felix că e la fel ca în tinerețe, dooaaamne, ce bine a fost! Poate că are și ea un pic de dreptate cu doctorul. Bine, Feri, ai fost după el la aeroport, l-ai adus acasă, ai zis că a strîmbat din nas că-i putea ceva în mașină, cînd l-ai lăsat nici măcar nu te-a invitat să bei un pahar dupa atîta drum și așteptare, un fel de du-te dracului, Feri că nu mai am nevoie de tine. Și acum te cheamă iar, te poartă ca pe curvele alea proaste! Rozi dragă, sigur s-a întîmplat ceva că nu mă chema el doar așa. Eu știam pentru ce mă cheamă că mi-a zis la telefon, îmi părea rău că nu apucasem să beau zdravăn să mă pot fofila, nu puteam minți, doctorul mă știa după voce că n-am apucat să beau că tot nevasta a fost de vină că m-a prins la înghesuială și a trebuit să mergem cu mașina la Turda să cumpărăm pantofi lui Gabi pentru absolvirea clasei a 8-a. Tiberiu și Gabriel erau primii noștri băieți, așa erau înscriși în certificatele de naștere, tot Rozi a fost cu ideea, zicea că oricum le putem spune numele unguresti acasă, nu voia să fie discriminați în vreun fel, deși nu era cazul, că în tot orașul, fiecare stradă avea pe o parte casele cu români și pe cealaltă parte casele locuite de unguri. Mai treceau ei unii la alții pe partea opusă și acolo rămîneau, așa că nu de discriminare era vorba, ci că Rozi-cea-blondă-cu-ochi-albaștri se simțea admirată sincer de bărbații români, iar ele erau mult mai generoase cu bacșișul la salon decît suratele ei maghiare. N-a mai comentat prea mult ca să nu aduc iar argumentul care o făcea să plîngă, adică boala lui Tibi de cînd era mic.

Am ieșit pe ușă și n-aveam nicio idee pe cine dracu' să caut pentru doctor, mă gîndeam să trec pe la Spital să văd dacă e Jeni de serviciu, ea a fost mult timp asistenta șefă a secției de ginecologie, ea mai știa și-i plăcea să povestească cum roiau „doamnele" în jurul șefului ei, poate și ea îl plăcea... ce-ar fi dacă i-aș spune ei... nu, nu, Jeni are 100 de kile și o mustață pe care nu mai catadicsește să și-o epileze că zice că-i crește mult prea repede și nu mai răzbește cu ea. Deci nu Jeni, dar poate totuși îmi dă o idee.

Cînd a intrat la asistente, a stat în ușă ascultînd cu atenție discuțiile lor, sperînd să prindă măcar un fir de care să tragă! Și a avut noroc! Discutau de doamna aceea de care a fost domnul doctor îndrăgostit acum cîțiva ani buni, pe care a operat-o și pentru care le făcea cu ou și oțet că nu se ocupă suficient de ea. Zi, tu, Jeni, cum te-a trimis după flori, cînd a mai făcut pentru vreo pacientă sau asistentă așa ceva? Și ea săraca avea teama de cancer, nici nu se uita la el, n-avea ea chef de bărbați tocmai cînd i s-a scos uterul, n-avea chef tocmai de cel care i l-a scos și care se vedea că e în limbă după ea! Cum dracu' putea dom'doctor să se gîndească la așa ceva cînd el toată ziua se uita numai sub cearșaful de pe genunchii pacientelor? Nici n-am crezut că ar avea inimă și că ar fi privit vreo femeie și în ochi nu numai în p...dă! Feri nu l-a auzit pe doctor niciodată vorbind așa spurcat ca asistentele lui! Păreau acum că se distrează amintindu-și de aventurile șefului lor. Știau oare că s-a întors din State? Surpriză, nu știau. Atunci cum de vorbeau despre doamna respectivă de acum mulți ani? Păi a văzut-o Florica pe stradă, e foarte distinsă și elegant îmbrăcată, cică stă mai mult la fiică-sa în Franța și mai revine în oraș din cînd în cînd. Da, da, a prins Feri ideea din zbor, cred că ea a sunat la soacră-mea cît am fost cu Rozi la Turda, dar bătrîna n-a înțeles nici cum o cheamă și nici numărul de telefon... cică i-a dat un vecin numărul meu că nu-i merge curentul deși l-a plătit și m-a chemat să-l repar. Jeni, fă bine și caut-o prin fișe sau pe unde știi, de aia am venit să te întreb, chiar am nevoie de bani în plus, cu copiii ăștia...

Jeni, care știe și toaca-n cer, cum spun românii, a făcut rost de tot, nume, adresă și telefon, nici nu-i sigur că n-a fost și asta informatoare că doar lucra de pe vremuri cînd erau interzise avorturile și stăteau milițienii și procurorii la cracii gravidelor de parcă ei erau mamoși!

Bine că nu mai caut pe altcineva, nu-s sigur că e persoana potrivită pentru ce i se întîmplă doctorului, dar unde să mai caut la ora asta, că doar nu suntem metropolă să dau o fugă pe centură să aduc pe vreuna din „alea". N-o să se supere dacă ce vorbeau fetele la Spital e adevărat, adică doctorul a fost „prins" de doamna respectivă, altfel decît aventurile lui obișnuite pe care sigur că le știam că doar eu țineam de șase la nevastă-sa. Cum fac acum s-o păcălesc să vină cu mine, asta nu știu. Pînă ajung la ea poate îmi vine o idee. O sun oricum înainte. Dar ce nume ciudat are, de oraș. Atena. Atena Craiu, probabil după bărbatu-său o cheamă Craiu. Am uitat s-o întreb pe Jeni cum o chema înainte și de cînd i-a murit bărbatul, sigur ea știa și amănuntele astea.

proză

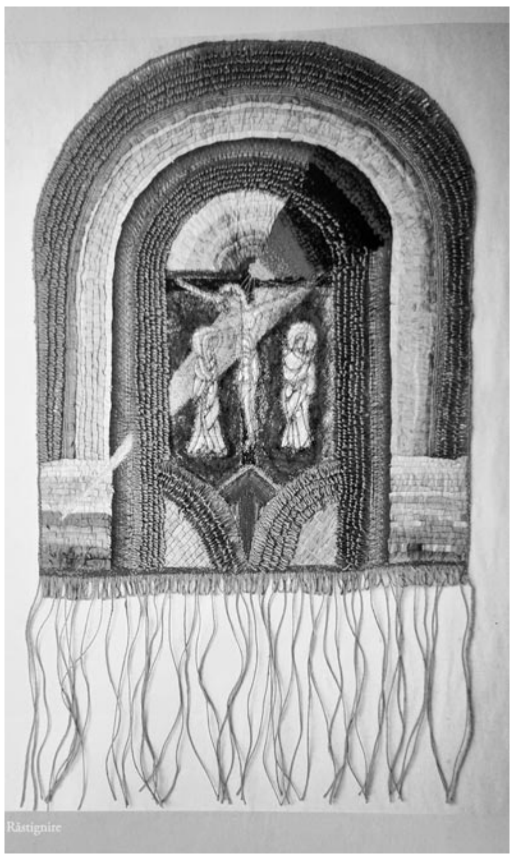
Dorel Tătaru

Poduri. Oglindiri în apele mele şi în apele lui Mehmet Murat Ildan

Viaţa, spune Mehmet Murat Ildan, este arta de a găsi sau de a construi un pod cu determinare ori de câte ori ajungi la o prăpastie. Pentru că viaţa are multe văi adânci şi prăpăstii fără fund, vei avea întotdeauna nevoie de poduri înalte, determinarea este cel mai înalt pod de care vei avea nevoie pentru a putea trece.

Vedem podurile ca pe o conexiune între Rai şi Pământ sau între două tărâmuri distincte. Fie că sunt de natură poetică sau intimă, ne place pur şi simplu ideea trecerii peste goluri, a unirii cu ceva sau cu cineva. Primul pod construit exclusiv de către oameni a fost cel de peste râul Eufrat, cel mai mare râu al Mesopotamiei, care izvorăşte de pe teritoriul actual al Turciei. Poate de aici izvorăşte şi fascinaţia scriitorului turc Mehmet Murat Ildan pentru poduri, pentru cele efective sau pentru cele ale imaginarului poetic, filozofic. Spun primul pod construit exclusiv de către oameni pentru că, rămânând la poduri, avansez pe tărâmul simbolisticii şi pe cel al legendelor acestora. O foarte frumoasă interpretare, conform teologiei şi legendelor musulmane, este cea a creării podurilor. După ce Dumnezeu a creat lumea, Satana a fost nemulţumit de acest dar făcut omului şi, pământul fiind jilav şi moale ca aluatul, s-a furişat şi a zgâriat cu ghearele suprafaţa pământului lui Alah, aşa născându-se râurile şi prăpăstiile care despart ţările şi oamenii. Văzând faptele necuratului, Atotputernicul s-a mâhnit, şi pentru că nu putea să înceapă iar un lucru care a fost murdărit de diavol, i-a trimis pe îngeri să-i ajute pe oameni. Când văzură îngerii că oamenii se chinuiau şi nu puteau trece peste râpe şi peste râuri, şi se uitau în gol şi se strigau de pe un mal pe altul, îşi întinseră aripile şi oamenii putură trece de pe o parte pe cealaltă. Rămânând în sfera legendelor podurilor, păstrând şi o parte din pilonii musulmani, aduc o altă legendă în discuţie, aceea a construirii podului de pe râul Drina, la Višegrad, de către turci. Potrivit legendei, zânele nu ar fi lăsat să fie finalizat podul. Legenda a fost încurajată de sârbii împotriviţi construirii podului otoman care ar fi avut nevoie de sacrificarea unei perechi de gemeni, frate şi soră, zidiţi fiecare într-un pilon. În spaţiul balcanic abundă astfel de legende cu zidiri manolesciene, fie ele poduri sau mănăstiri. E timpul acum să-l introduc pe prietenul meu, Mehmet Murat Ildan, aflat de cealaltă parte a podului! Mehmet Murat Ildan este un scriitor turc contemporan, dramaturg, doctor în filosofie, născut la Elazig, în estul Turciei. A scris multiple piese de teatru, unele dintre ele: ,,Maestrul Moliere se însoară", ,,Jurnalul lui Emmanuel Arago", ,,Galileo Galilei", ,,Ochii magiei", ,,Profeţiile unui cerşetor" au fost introduse în repertoriul Teatrului de Stat al Turciei şi în cel al Teatrului din Istanbul. A scris şi o serie de romane, amintesc aici ,,Primele suferinţe ale tânărului Werther", ,,Trandafiri sub Paris", dar şi o carte de aforisme, „Aforizmalar". Mehmet Murat Ildan crede că podurile (dacă ar avea suflet, deşi eu cred au un oarecare suflet, fie el din piatră sau din lemn) ar fi fericite pentru că ele nu judecă pe aceia care vin la ele. Eu cred ca şi el că este mai înţelept să adoptăm poziţia podului, să-i lăsăm pe oameni să vină şi să treacă, să ne purtăm ca un pod. De la Mehmet citire mai aflu că acea înţelepciune a podurilor vine din faptul că ele cunosc ambele părţi, ele ştiu ce se află pe ambele maluri. Şi dacă podul este înţelepciune, atunci, printr-o inversiune matematică, ori fizică, rezultă că înţelepciunea nu este o destinaţie, este un pod care te ia dintr-o lume aflată în ceaţă şi te trece pe partea însorită, acolo unde poţi vedea totul cu claritate. Dincolo de o tehnică-secţiune în structura lor, podurile simbolizează schimbarea şi flexibilitatea, ne arată o filozofie simplă: când eşti pe o parte, poţi să te deplasezi cu uşurinţă pe cealaltă parte. De câte ori viaţa s-a dovedit a fi un zid şi nu o punte, iar dacă ai întors capul în spate, acolo s-a înălţat un alt zid, în stânga un altul, şi în dreapta. Atunci, a trebuit să elaborezi un pod sau un element de portanţă care să faciliteze trecerea ori să prevină scufundarea. Simbolistic, şi podul casei are un înţeles de trecere. De fapt, are un înţeles dualist, de staţionare şi de trecere. Aici îşi păstrează omul ce are mai valoros, hrana materială şi spirituală. Podul casei trebuie văzut şi ca o protecţie a căminului. Privit din orice perspectivă, acel pod asigură o trecere, aparent staţionară, dar care e totuşi o trecere, una de la un an la altul. Unele poduri sunt atât de frumoase încât ne dorim ca ele să fie propria noastră casă, spune Mehmet. Vedeţi, noţiunea de casă desfăşurată în mintea omului are un pod, la fel cum orice zid are un pod, dacă priveşti mai sus de umeri. Dacă gândeşti mai sus de umeri. Mehmet Murat Ildan spune că religia nu este un pod între Dumnezeu şi oameni, este Marele Zid Chinezesc dintre ei. El, musulmanul, ne poate spune cel mai bine despre acest lucru, nu-i aşa? El, ca scriitor al universalităţii, a privit mai sus de umeri, dincolo de dogmele abrahamice ale creştinismului, iudaismului sau islamului, spre dincolo de liniile trasate de oameni între Dumnezeu, Alah, până la Budha, până la exonimul Hindu, atingând o toleranţă religioasă specifică erudiţiei. A arătat acest lucru scriind acum douăzeci de ani un foarte

bun roman biografic, „Mohandas Karamchand Gandhi", cunoscut lumii întregi ca Mahatma Gandhi, sfântul politician, geniul nesupunerii civile, comparat cu figuri mistice precum Isus sau Budha. O carte care cuprinde viaţa de la doisprezece ani până la moartea acestuia, care surprinde cititorul cu simplitatea vieţii lui Gandhi. Mehmet Murat Ildan a construit un pod peste care poate trece şi Gandhi, şi Moliere, şi Werther, şi Galileo Galilei. Desigur, literatura este cel mai frumos pod, cel mai mare pod pe care trec valuri, valuri de idei, forme fizice sau transcendentale. Probabil stând pe un pod între două lumi, poate chiar pe podul Bosfor ori Fatih, care leagă două continente, două mări, Mehmet s-a gândit că cea mai simplă cale de a pleca din această lume fără a o părăsi, este de a sta în mijlocul unui pod şi de a privi împrejurimile. Când treci peste un pod, iei o pauză de la această lume! (Mehmet!) O astfel de trecere trebuie respectată la fel cum o altă trecere trebuie respectată, o priveghere, în speţă. Cu tăcere. Nu ai dreptul să treci un pod fără să îl respecţi la fel cum nu ai dreptul să foloseşti lucrurile fără să le respecţi. Nu este o învăţătură de gimnaziu, nici o pildă din Pateric, este ştiinţa care ne învaţă că având grijă de împrejurul tău, ai grijă de tine însuţi. Dacă vrei să treci un pod care este pe punctul de a se prăbuşi, nu vei pune în pericol doar viaţa ta dar şi viaţa podului. Câte poduri trebuie să fi trecut Mehmet Murat Ildan la nici şaizeci de ani ai săi pentru a gândi astfel? Ştiu că a trecut de la economie la dramaturgie, la filosofie, dar atât de adâncă să-i fie gândirea? Un filosof este un singuratic, dar un pod? Dacă îl întrebi pe el, spune că soarta podurilor este aidoma filosofului, de a fi singuratice deoarece podurile sunt făcute pentru a trece, nu pentru a sta. Unele aforisme gândite de Mehmet au o simplitate populară, chiar proverbială, dar nu este şi această trecere de la simplitate la complexitatea gândirii tot un pod? O gândire extrem de complicată, labirintică, ne aruncă în sfera ermetismului şi implicit a izolării, autoizolării. Fără podurile aferente nu vom şti să găsim simpla bucuria a vieţii. Viaţa, spune Mehmet Murat Ildan, este arta de a găsi sau de a construi un pod cu determinare ori de câte ori ajungi la o prăpastie. Pentru că viaţa are multe văi adânci şi prăpăstii fără fund, vei avea întotdeauna nevoie de poduri înalte, determinarea este cel mai înalt pod de care vei avea nevoie pentru a putea trece. Dacă eşti bun la construirea podurilor, nu vei cădea niciodată în abis. Vedeţi cât de uşoară îi este gândirea atunci când faptul o cere? Simplă, fără balustrade înflorite! Nu spun că Tower Bridge din Londra, ori Golden Gate din San Francisco, sau, de ce nu?, Anghel Saligny de la Cernavodă, nu ar fi frumoase. Fiecare pod este frumos atunci când îţi bucură privirea. Mai aflu din filosofia lui Mehmet că doar privind un pod şi contemplarea fiind mai captivantă decât trecerea acestuia, atunci poţi fi sigur că acesta este un pod foarte frumos. Frumuseţea nu stă doar în grandoarea construcţiei ci şi în mângâierea ochiului de raza originalităţii. Ca să fiu mai convingător, ca o îmbinare a frumuseţii, a utilităţii şi a unicităţii, ca o mostră din respectul pe care se cuvine să îl acordăm podurilor, eu le-aş înveli ca pe un copil la somnul de seară, le-aş acoperi cu structuri de acoperiş asemenea caselor cum au făcut ardelenii cu podurile de lemn din Ţara Năsăudului începând chiar din secolul al XVI-lea. Podurile acoperite de pe Ilva, Someşul Mare, Sălăuţa. Acum mai sunt în funcţiune doar cele de la Coşbuc şi Ilva Mare (Podul Curţii) ambele peste râul Ilva. Sunt faine! Au acoperit şi americanii podurile iar acum se laudă pe National Geographic sau în literatură, pe bună dreptate, că sunt faine, exact cu aceeaşi rotunjire a gurii (interesantă similitudine!) Podurile din Madison County, Iowa. Recunosc că întâi am văzut filmul în 1995, apoi am citit cartea după care a fost ecranizat filmul, romanul de succes a lui Robert James Walle, publicat în anul 1992. Vă amintiţi? Jurnalistul de fotografie, Robert Kincaid (Clint Eastwood), care venise în Iowa să realizeze pentru National Geographic un album fotografic cu podurile acoperite din Madison County, şi Francesca (Meryl Streep), emigranta italiană stabilită în Iowa, ţara porumbului, trăind la o fermă împreună cu soţul şi cei doi copii plecaţi pentru câteva zile la un târg de animale. Cei doi trăiesc o frumoasă poveste de dragoste în umbra şi cu consimţământul podurilor taciturne, discrete, acoperite parcă pentru a nu vedea adulterul prin ochii cerului liber, ca şi cum ţi-ai acoperi ochii cu mâinile pentru a nu vedea o grozăvie. Mehmet Murat Ildan m-a făcut să văd altfel podurile, să-mi ridic de pe ochi ochelarii de soare cum aş ridica pălăria de pe cap în semn de respect, iar ele să-mi ofere în schimb imagini mult mai dinamice decât diapozitivele arătate difuz ochelariştilor fără dioptrii. Cum văd eu un pod acum? Îl văd ca pe un leagăn în care o vale se leagănă cu capul în jos ca o maimuţă. Un pod este un leagăn în care o apă suge repede sau calmă la sânul peştilor. Un pod este mâna drumului care încheie la spate rochia unei călătorii frumoase după care o sărută galant pe umeri. Este o agrafă în pletele genunii. Cum vede un pod scriitoarea britanică Jeanette Winterson? Un pod este un loc de întâlnire, o posibilitate, o metaforă...

eseu

Cristian Cocea

Jurnal de bibliotecă

Generozitate și seriozitate în cultură

Vineri, 23 iunie. Astăzi se decernează premiile pe anul trecut ale revistei „Argeș". De asemenea, se lansează volumul „Filosofia pentru adolescenți", semnat de Leonid Dragomir, redactorul-șef al publicației. Pentru Pitești, este, fără îndoială, un eveniment cultural de primă mărime. În ultimii ani, revista „Argeș" a reușit să iasă dintr-un provincialism prăfuit, deschizându-și paginile către noi colaboratori, nume cunoscute pe plan național, prozatori, eseiști și filosofi, precum Octavian Soviany, Dan Ciachir sau Daniel Cristea-Enache. Pe lângă proză, poezie și critică literară, cititorul revistei primește cronică de film, de muzică, o rubrică - îndreptar gramatical, reportaj literar, o panoramă a presei culturale etc. Dar, mai ales, primește idei. Și acesta este meritul lui Leonid Dragomir. Aici se impune o paranteză. Dacă privești cu luciditate breasla scriitorilor din România, nu poți să nu remarci cât de mult și-a pierdut din autoritatea intelectuală și din statutul public pe care le avea în primii ani de după 1989. Cauzele sunt multiple, unele obiective, precum sărăcia generalizată, degradarea învățământului, concurența mass-media, altele subiective, ținând de lipsa de caracter, de pactul cu puterea și alinierea la ideologii. În fața acestei situații, care îi lovește în orgoliu, cum au reacționat oamenii de litere? Unii, cei puțini și fericiți, s-au afiliat unor grupuri de interese, beneficiind de marketing editorial și difuzare pe piață (dar tirajele tot infime sunt). Alții, cei mai mulți, au renunțat la ideea de a trăi din vânzări și s-au ghetoizat, ungându-și rana narcisică cu alifiile Uniunii - pensii speciale, premii, funcții pe la fițuici editate din bani publici, pe care le consideră moșia personală. Nu este cazul lui Leonid Dragomir - și aici închid paranteza. Gânditor contra curentului și caracter generos, redactorul-șef al revistei „Argeș" a transformat publicația într-o agoră a gândirii conservatoare, tradițională și bine temperată (căci ce este astăzi gândirea conservatoare, dacă nu reamintire a tradiției europene, cu rădăcini la Atena și Ierusalim, dacă nu o stavilă în calea tuturor fierbințelilor eco-teroriste, progresiste și globaliste?), aducându-i împreună pe Sorin Lavric, Ninel Ganea, Horia Vicențiu Pătrașcu, Lucian Sârbu și Nicolae Turcan. El însuși un profesionist al domeniului (doctorat la Universitatea București, cu o teză despre Nietzsche și Freud, sub coordonarea lui Ion Ianoși), Dragomir prezintă cititorului argeșean, de ani buni, cărți la confluența teologiei cu filosofia. Aceste cronici, o adevărată crestomație filosofică, de la Remi Brague la Nicolae Steinhardt și de la Jacques Ellul la Papa Francisc, se citesc cu plăcere și cu folos. Acum sunt strânse între coperți de carte și ar trebui ca liceele argeșene, precum și facultățile locului, să le aibă în bibliotecă. De fapt, cred că asta a fost și dorința secretă a autorului, judecând după titlul ales – „Filosofia pentru adolescenți - Lecturi liber alese".

Sâmbătă, 24 iunie. Cum doctorul mi-a recomandat să fac mai multă mișcare în aer liber, de vreo lună mă plimb zilnic în ritm vioi prin parcul „Ștrand", cu căștile pe urechi. De obicei ascult muzică, am niște mixuri pe care Spotify mi le face cunoscându-mi preferințele (trăiască Inteligența Artificială!), ba îmi mai recomandă și alți artiști care s-ar putea să-mi placă. Uite așa trec furtunos pe alei, cu Dylan și Pink Floyd, cu Cohen și Dire Straits alergând după mine! Dar omul se mai și plictisește de muzică. Așa că, azi, am căutat niște podcasturi culturale (e jale, feții mei, influencerii ăștia tineri sunt mai ceva ca Goebbels, când aud de cultură le vine să scoată microfonul din priză!), apoi niște audiobookuri, până când am dat, în arhiva Radio „Europa Liberă", de înregistrări ale „Tezelor și antitezelor la Paris", celebra serie radiofonică a Monicăi Lovinescu de la sfârșitul anilor '80! Muc și sfârc, păcat că sunt puține. Îi poți asculta pe Eugen Ionescu, pe Vintilă Horia, pe Mircea Eliade, pe Matei Călinescu, pe Manolescu, pe Goma, pe Irina Nicolau, pe Stelian Tănase... Și ce subiecte, Dumnezeule! La Tricentenarul nașterii lui Bach, Virgil Ierunca (omul care avea în casă 18 mii de discuri) povestind despre receptarea marelui compozitor în timp, apoi recomandând o discografie esențială, cu cele mai bune interpretări interbelice și postbelice, nume de care nici n-auzisem... Vintilă Horia făcând o paralelă între sistemul filosofic al lui Blaga, pornind de la „Eonul dogmatic", și caracterul spiritual, non-determinist al fizicii cuantice, în contextul revanșei lui Pascal asupra lui Descartes... Monica Lovinescu, înregistrând și comentând conferința lui Borges de la Sorbona... Îmi amintesc cât de impresionat eram pe vremuri, adolescent naiv, cu urechea lipită de radio, printre bruiaje și paraziți, ascultându-i pe Monica Lovinescu și pe Virgil Ierunca. Acum sunt la fel de impresionat, nu atât de erudiția pusă la lucru (am deplin acces la cărțile, muzica, sursele lor de informație), nici de jurnalismul practicat (excelent, de altfel), cât de seriozitatea cu care oamenii aceștia abordau domeniul culturii. Oficiau, nu altceva, o liturghie a spiritului! Intelectualii români de astăzi fie nu cred în suflet, făcându-le plăcere să reducă omul la chimie și biologie, fie, mai rău, văd în Bach un exponent al culturii imperialiste a bărbatului alb, heterosexual, iar în Vintilă Horia - un adept al mareșalului Antonescu. Cât despre majoritatea populației, n-am nici o iluzie. Poate, totuși, undeva, alt adolescent naiv, navigând pe net, dă peste aceste înregistrări și le ascultă pe telefon, apoi caută la bibliotecă o carte.

Îmi amintesc cât de impresionat eram pe vremuri, adolescent naiv, cu urechea lipită de radio, printre bruiaje și paraziți, ascultându-i pe Monica Lovinescu și pe Virgil Ierunca.

Duminică, 25 iunie. Că tot a venit vorba despre Virgil Ierunca... Excelentă librăria cu același nume din Râmnicu Vâlcea! Pe lângă noutățile de la editurile mari, aici găsesc, de fiecare dată, cărți de la edituri mai mici, cu difuzare limitată, cu mai puțină publicitate și pot să schimb câteva impresii cu librăresele, să le cer să-mi caute ceva în depozit sau să-mi comande vreun titlu. În Pitești, s-au umplut librăriile de fătuci, vorba lui Cristoiu, care te privesc suspicios, ca pe un hoț potențial, de nici nu-mi mai vine să le calc pragul. În fine. Iau de la Râmnic „America ogarului cenușiu" și „Călătorie spre marea interioară", jurnalele lui Romulus Rusan, retipărite în condiții grafice excepționale la Editura „Spandugino", cu prefețe, note și comentarii la zi. Rusan a fost un maestru al reportajului de călătorie, de la care am avut mult de învățat. Atenția la detaliile sociologice, referințele istorice și livrești transformă aceste cărți în veritabile enciclopedii.

A nu vedea copacii din cauza pădurii

(urmare din p. 11)

care Iov este „consolat" de bunii săi prieteni (buni într-un sens real, nepeiorativ) prin... învinovățirea lui. De fapt ei înșiși se apără de gândul că nefericirea îi poate lovi oricând și pe ei (dacă este necauzată, nedeterminată de nimic, ci pur întâmplătoare) raționalizând nefericirea prietenului lor. Se apără, în egală măsură, de tulburătorul sentiment de milă, de compasiune stârnit de groaznica înfățișare a lui Iov. Inegalabila *Carte a lui Iov* ne pune în lumină pe noi înșine și felul în care ne activăm mecanismele de apărare ori de câte ori suntem puși în fața unei situații de acest tip. În mod curios, raționamentele prietenilor sunt cât se poate de corecte din punct de vedere teologic pentru că teologia judecă în același fel suferința umană: din moment ce există ea trebuie că are un motiv, că este o pedeapsă pentru o vină strămoșească sau individuală. În mod și mai curios, Dumnezeu condamnă o asemenea abordare și îi urgisește pe prietenii lui Iov pentru motivul că nu i-au putut *ierta* nefericirea prietenului lor. A ierta nefericirea înseamnă în acest caz a rezista tentațiilor rațiunii, a accepta că există lucruri aflate dincolo de înțelegerea rațională, cauzală, socotitoare și pe cale de consecință culpabilizatoare, că – chiar și într-o lume a unui Dumnezeu bun și drept – nefericirea se poate întâmpla pur și simplu, aberant, absurd, ca pentru a-i confirma măreția incomprehensibilă.

Iisus Hristos continuă această operă a spiritului uman, întrezărită magistral în *Cartea lui Iov*, pentru că el îi iartă în mod explicit pe toți nefericiții lumii. *Predica de pe Munte* nu este altceva decât binecuvântarea nefericiților, iertarea lor de „păcatul" nefericirii: „fericiți cei ce plâng", „fericiți cei săraci cu duhul" etc.

Revenind la iertarea fericirii, nu voi mai relua și aici soluțiile pe care le identific în eseul meu din volumul *Despre fericire* (soluția platonică, neoplatonică, creștină și personalistă), ci mă voi rezuma doar la a spune că în evoluția spiritului uman se constată o deplasare dinspre general înspre particular și, în cele din urmă, singular. Ca și când ar fi trebuit să treacă secole întregi până când omul să se descopere în individualitatea și singularitatea lui, ca persoană anume, ca *acesta*. Epoci întregi omul a fost fericit sau nefericit în virtutea unui principiu, în virtutea unei norme, în virtutea unei... virtuți: cunoașterea, binele, nemurirea (la Platon), filiația divină, dumnezeirea intrinsecă lui (la Iisus), rațiunea (în iluminism) pentru ca, în sfârșit, în modernitate, să ne apropiem de termeni mult mai particulari și chiar singulari: viața lui, personalitatea, faptul de a fi o persoană. Singularitatea persoanei – cu atât mai evidentă pe fondul mortalității sale care o face absolut unică și irepetabilă – devine în lumea noastră motivul suficient pentru a respecta, a admira, a iubi un om. O asemenea înțelegere prezentă într-o carte monumentală precum *Eu și Tu* a lui Martin Buber sau în filosofia lui Levinas – fundamentează o altă lume în care celălalt nu doar că nu mai trebuie iertat pentru fericirea sau nefericirea lui, căci fericirea lui nu reprezintă un rău pentru mine, ci dimpotrivă *este* binele meu personal câtă vreme eu și celălalt ne aflăm într-o autentică relație personală, iar nefericirea lui nu mai poate fi suspectată ca fiind efectul unei greșeli mai mult sau mai puțin ascunse, ci un lucru tragic, nemotivat și absurd, rod al hazardului pur, al... „nedreptății ontice". Eliberarea de sub spectrul... magic al cauzalității morale – este poate cel mai mare câștig al lumii noastre.

Mult timp oamenii s-au temut ca nu cumva să nu vadă pădurea din cauza copacilor. Abia în vremea din urmă ei au realizat că de fapt vedeau foarte bine pădurea și că ceea nu vedeau, din cauza ei, erau tocmai copacii, acești indivizi în carne și oase, aceste persoane singulare, acest splendid joc de lumini scânteietoare produs pe fondul întunecat al neantului de dinaintea nașterii și de după moarte...

Constantin Zaharia

Corespondență de la Paris

LECTURILE LUI CIORAN
- Madame de Staal de Launey –

Se tot spune că Cioran era un cititor insațiabil, lucru adevărat fără îndoială dacă ne aducem aminte că nu se uita la televizor, nu prea mergea la cinema sau la teatru, iar viața socială nici ea nu ocupa un loc major în ființa lui de zi cu zi. Vizitele mai mult sau mai puțin numeroase îl deranjau, deși părea să se simtă bine în mijlocul unor musafiri cel mai adesea nepoftiți. Citea prin urmare pe rupte, frecventa biblioteci publice de unde se întorcea cu un braț de cărți, asculta muzică. Să vorbim însă despre lecturile lui Cioran. Desigur, nu este vorba de a identifica miile de volume parcurse de el în lungile nopți de insomnie, ci de a repera unii autori care îi atrag atenția. Printre aceștia, se numără o scriitoare mai puțin cunoscută, ale cărei memorii au fost prea puțin reeditate în secolul trecut: este vorba despre Madame de Staal de Launey (1684-1750), pe care Cioran o pomenește în interviul acordat lui Gerd Bergfleth la Tübingen, în anul 1984. Iată ce spune Cioran la un moment dat în acest interviu:

„Venerez secolul al XVIII-lea, epoca limbii perfecte și moarte. Pe atunci, în saloanele pariziene, cea mai măruntă eroare de limbă era compromițătoare. Am citit mult această literatură și mai ales autori minori. Îmi vine în minte o carte extraordinară, în care e vorba despre Bastilia și care a fost scrisă de Madame Staal de Launey, aflată în slujba ducesei du Maine. Un istoric a afirmat că aceasta ar fi cartea cea mai bine scrisă din literatura franceză. Am fost influențat de acest stil pur și lipsit de viață al secolului al XVIII-lea" (1).

Iată deci o scriitoare pe care un *istoric* o consideră drept autoarea unei cărți perfecte, scrisă adică într-o limbă de o eleganță și de o puritate de nedepășit. Cine să fie acest istoric pe care Cioran nu îl numește? În lipsa unei referințe precise, avem toate motivele să presupunem că în spatele "istoricului" se află Cioran însuși, care nu îndrăznește să afirme în nume propriu excelența memoriilor respective, delegând afirmația unui prezumtiv specialist. Iar faptul că a citit-o nu ne poate mira deloc, deoarece, așa cum în tinerețe le citise pe toate sfintele, tot așa la Paris, când începe să scrie în franceză, este captivat de domeniul memorialistic și epistolar cultivat de marile doamne de la Curte din secolul al XVIII-lea.

Acestea fiind spuse, este firesc să ne întrebăm ce conțin amintirile doamnei de Staal de Launey (2). Ca orice întreprindere de acest gen, primele capitole sunt consacrate formației, respectiv perioadei din copilărie și adolescență pe care d-ra de Launey a petrecut-o la mănăstire, unde a deprins traiul cuvios și plin de râvnă printre călugărițe. Intrată în serviciul ducesei du Maine, este mai întâi cameristă, iar apoi doamnă de companie, mai ales după ce îi trimite, la cererea ducesei, o scrisoare lui Fontenelle (1657-1757), secretar perpetuu la Academie, prin care autoarea se arată mirată de un eveniment "miraculos" din societatea aulică, pe care filosoful nu l-ar fi tratat cu suficient spirit critic. Textul este savuros, plin de ironie și în același timp de deferență față de vârstnicul filosof, care are "proasta" inspirație să arate scrisoarea unor prieteni. Aceasta se bucură de un asemenea succes, încât ea este copiată și pusă în circulație peste tot la Curte, ca model de ceea ce se numește *esprit* în lumea de la Versailles.

Miezul cărții este însă un lung episod, al încarcerării d-rei de Launey la Bastilia, în urma unei afaceri politice complicate, în care au fost implicați ducele și ducesa du Maine, arestați la rândul lor din ordinul regentului, adică al lui Louis d'Orléans care, la moartea lui Ludovic al XIV-lea, adică în 1715, în calitate de prinț legitim, reușește că obțină casarea testamentului regal pentru a ridica prerogativele testamentare instituite de monarh în favoarea ducelui du Maine și a acapara puterea până la majoratul lui Ludovic al XV-lea. Luptele acestea intestine, evocate și în memoriile lui Saint-Simon, conduc în cazul de față la *afacerea Cellamare*, o conspirație în care era implicată ducesa du Maine, ambasadorul Spaniei în Franța precum și un număr de acoliți, printre care d-ra de Launey. Pe scurt, în cazul în care tânărul monarh ar fi încetat din viață, tronul ar fi trebuit să revină unui prinț spaniol, de unde gravitatea situației. Ne aflăm însă în Franța, în sânul castei nobiliare, iar vinovații sunt bine tratați. În sejurul ei la Bastilia, d-ra de Launey este însoțită de o servitoare, poate citi ce-i cade în mână, compune versuri, primește și trimite corespondență. "Celula" este confortabilă, locotenentul regal se îndrăgostește de ea, ba chiar și un prizonier, cavalerul du Mesnil, îi face curte și o cere în căsătorie – din plictiseală desigur, căci la punerea lor în libertate idila se stinge de la sine. Către sfârșitul prizonieratului, cei închiși în afacerea Cellamare iau cina cu guvernatorul Bastiliei, în sufrageria acestuia. Nu se poate spune prin urmare că ar fi epoca cea mai nefericită din viața scriitoarei.

Un alt episod interesant este cel legat de cearta dintre Antici și Moderni. Este vorba de un dineu organizat de M. de Valincourt, cunoștință apropiată a d-rei de Launey, la care participă reprezentanți ai celor două grupări, cuplul Dacier, partizani ai "anticilor" și Antoine de La Motte din partea "modernilor". În ciuda unui început impetuos, cele două tabere sunt moderate de spiritul de "neutralitate" al scriitoarei, iar dineul se termină pașnic: "Se bău în sănătatea lui Homer, iar totul se sfârși cu bine".

În fine, un exercițiu literar aparte este evocat către sfârșitul memoriilor. Scena se petrece la Sceaux, în castelul ducesei du Maine, și îi are drept actori pe d-ra de Launey și Madame du D..., care o inițiază pe autoare în arta portretului literar. Îi arată acesteia mai multe texte, între care unul despre ea, pe care însă scriitoarea îl consideră prea complezent, drept care d-ra de Launey își permite să-l refacă, pentru a fi în concordanță cu "adevărul". Cele două pagini încep astfel: "Launey este de înălțime potrivită, slabă, uscată și dezagreabilă. Caracterul și spiritul ei sunt la fel ca înfățișarea; nimic nu este strâmb, dar nu se vede nici o armonie. Nenorocul i-a adus multă faimă" etc. Madame du D... nu poate fi marchiza du Deffand, a cărei literatură epistolară era binecunoscută lui Cioran. Mme de Staal de Launey i-a adresat acesteia o serie de scrisori, păstrate la Bibioteca Națională a Franței, dar, după câte știu, niciodată editate.

Scrise într-o limbă de o eleganță și de o puritate fără egal (subjonctivul imperfect este la el acasă), memoriile doamnei de Staal de Launey sunt un exemplu de limbă literară, așa cum era ea scrisă și vorbită la Curtea de la Versailles cu trei secole în urmă. Rămâne de văzut dacă aprecierea "cartea cea mai bine scrisă din literatura franceză" este de luat în serios. Probabil că ceea ce deosebește literatura de tot restul reprezintă o derogare aparte de la "limba comună", practicată de anume clasă socială într-o epocă anume, în care puterea de inovație și amprenta personală au un rol preponderent.

Scrise într-o limbă de o eleganță și de o puritate fără egal (subjonctivul imperfect este la el acasă), memoriile doamnei de Staal de Launey sunt un exemplu de limbă literară, așa cum era ea scrisă și vorbită la curtea de la Versailles cu trei secole în urmă.

Note:

1.Traducere din limba germană de Gabriel Liiceanu, în vol. *Convorbiri cu Cioran*, Humanitas, 1993, p. 101.

2 *Mémoires de Madame de Staal écrits par elle-même*, 2 vol., Paris, Lebégue, 1821. Citatele din prezentul articol trimit la această ediție.

Liviu Mățăoanu

Liniște

Se făcu liniște în sală! Nimănui nu îi veni să creadă! Vasi privea intens Profesorul, ca și cum știa sigur că are dreptate. Era roșu la față, aproape că țipase, se abținuse în ultimul moment să nu urle.

– Nu se poate?

– Ba da, spuse Profesorul, unul ține de existențial, altul ține se existențialism. E ca în 12 Angry Men, 12 oameni furioși, filmul pe care tocmai l-am văzut. Există acolo și Furiosul, există și un anumit tip de existențial, dar nu există existențialism. Existențialul e derminat de caracterul personajului, pe când existențialismul e determinat de întreg, de întregul film. Adică e susținut de teorie. De fapt, cu puțin ajutor, găsim și un personaj existențialist, dar el nu apare conturat, se adresează estetic în contumacie, adică personajul pe care ei trebuie, ca jurați, să îl judece, de fapt, să dea un verdict. La tine este cu totul altceva. Un hoț de buzunare care se aruncă în meserie foarte devreme, dar care vrea să se pocăiască, să se întoarcă la originile noastre bune, pe care el le are ancestral, întrucât din familie nu a avut de unde să primească. Și nici din școală. Că nu a făcut.

– Tocmai asta este, că și le descoperă ca pe un curent filosofic. Asta e marea descoperire a lui, dar și a noastră. De aceea am pus titlul *Grădina Raiului, Grădina mamei*.

– Vezi, nu se potrivesc profilurile. Titlul poate să fie bun, dar poate să nu fie potrivit. Însă personajul tău se duce cel mult către un existențial, către existențialitate, nicicum către existențialism. Aici e nevoie de o sumă de concepte ca să contureze un fenomen. Trebuie însușită istoria termenilor, adică a faptelor personajului, care să aibă valoare de adevăr. Apoi trebuie să aduci caracteristici din alte personaje, tipul care fură obiecte, aici ai ce să aduci, tipul care fură identități, tipul care fură schematic, tipul care fură în grup, tipul care fură pentru clan, nu pentru el, tipul care face școală universitară ca să fure, tipul care predă arta hoției și tot așa, până când acoperi toate tipurile de furt. Abia atunci ai o bază estetică. Și toată baza aceea estetică, mai apoi, trebuie trecută în mâinile personajului, în ceea ce face el în viața lui de personaj. Și după ce experimentezi treaba asta, abia atunci poți să spui că realizezi o dihotomie între existențialist și existențial, între existențialism și existențial. Dar să știi, că existențialul nu are valoare filosofică, nu poate fi un curent de gândire.

– Ba da, dom' Profesor, poate! Pentru că, dacă devine un element literar funcțional, poate să revendice acest bagaj estetic, pentru a valida existențialul. Este nu numai posibil, ci și corect!

– Rămâne doar un personaj, dar nu poate întemeia un curent folosofic, nici măcar unul literar.

Liniștea se așterne în sală. Niciunul nu taie cristalul.

Vasi se ridică și se îndreaptă spre ușă. Se oprește în prag, se întoarce pe jumătate.

– Se poate, dom' Profesor, se poate, tocmai ați vorbit cu el!

Lucian Sârbu

În numele satului: despre proza Nataliei Onofrei

Dacă nu ești la curent cu literatura care circulă pe internet și cu blogurile literare e greu să descoperi proza Nataliei Onofrei, pentru că înainte să-și publice în regie proprie volumul de proză *În numele tatălui* (Suceava 2023; ISBN 978-973-0-37998-3, cu o prefață de Radu Enache) nu mai puțin de zece edituri au refuzat-o, unele dintre ele spunându-i franc de la prima discuție că dacă trimite manuscrisul nici măcar nu se vor uita pe el.

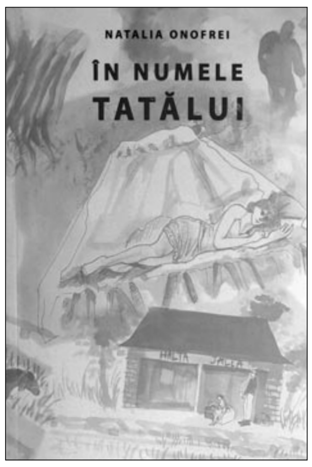
Sigur, după 1990 nu s-ar zice că editorii români au avut creier de business, încadrându-se în tipologia mai generală a antreprenorului român ahtiat după tunuri facile și refractar la investiții pe termen lung. De aceea, multă vreme editurile au preferat să publice mai degrabă traduceri ale unor cărți de mâna a doua din străinătate decât să promoveze autori autohtoni. Abia în ultima vreme constatăm renașterea interesului pentru autorii noștri, cu colecții substanțiale nu doar la editurile consacrate, ci și la altele mai puțin cunoscute. Lipsește însă un cadru general de promovare și o gândire strategică de marketing. Nu vedem nici o editură, nici măcar dintre cele consacrate, care să-și asume promovarea masivă a unui scriitor român încă necunoscut publicului. Cei care „se vând singuri", altfel zis „consacrații" – eh, să fie primit..., și cei care nu se vând – asta e, ghinionul lor.

De aceea nu e de mirare că editurile românești nu au simțit oportunitatea de business, până la urmă, pe care le-ar fi putut-o aduce publicarea cărții Nataliei Onofrei, care a reușit de una singură să distribuie volumul bazându-se doar pe faptul că are o comunitate numeroasă de prieteni și urmăritori pe rețelele de socializare. De altfel o simplă căutare pe Facebook după numele cărții scoate la iveală zeci de recenzii, poate chiar peste o sută, majoritatea pozitive, unele dintre ele fiind scrise de nume cunoscute ale presei culturale. Dar cum așa?!

Proza Nataliei Onofrei are un ritm alert, demn de cele mai spectaculoase romane polițiste. Destine care se întind pe mai multe decenii sunt comprimate dens în câteva zeci de pagini. Povestirea care dă titlul volumului, *În numele tatălui*, începe în anii 1970 și se încheie în zilele noastre. Majoritatea narațiunilor sunt construite în jurul unui eveniment arhetipal care generează apoi o serie de înlănțuiri de vieți și destine care merg spre punctul final cu o fermitate demnă de tragediile grecești. În *Prescornița*, Gogu își începe cariera de violator de bătrâne – personaj demn de „Știrile de la ora 5" – în 1982 și moare în 2015 lovit cu sapa în cap de o fată pe care, beat fiind, încercase să o răpească de pe stradă. Aproape că recunoaștem în personajul „Gogu" tipul de individ cu intelect redus, abrutizat, reprezentat mediatic de „violatorul din Caracal". În *Dormeza* personajele Niculae și Janeta pornesc în viață cu o dormeză amărâtă și îngustă și își cresc ditamai familia, își umplu de daruri copiii, Niculae aduce bani acasă muncind în străinătate, construiesc o casă nouă și investesc într-un pat matrimonial luxos, dar dragostea lor se destramă și Niculae își găsește o amantă „la oraș". Într-un gest de disperare, Janeta recuperează vechea dormeză sperând, poate, ca gestul acesta să-i aducă dragostea soțului înapoi. Departe de a fi fragmente de *bildungsroman*, povestirile Nataliei Onofrei seamănă mai degrabă cu flacăra unui chibrit care se aprinde brusc și se stinge foarte rapid, după ce a ars tot bățul. Ceea ce au comun, totuși, e obsesia narativă pentru trecerea de la o viață de sat la una de oraș după 1989. Personajele Nataliei Onofrei sunt în general oameni simpli de la țară ahtiați după bani, avere și căpătuire. Avem de-a face, totuși, cu niște personaje cu totul și cu totul diferite de personajele țărănești puse pe căpătuială din proza noastră clasică, așa cum ar fi Ghiță al lui Slavici, Ion al lui Rebreanu sau copiii cei mari ai lui Moromete. Spre deosebire de aceste personaje care numai vag aveau de-a face cu niște schimbări sociale de mare amploare, personajele din cartea Nataliei Onofrei sunt lovite în plin de trenul capitalist și nu reușesc să-și gestioneze aproape niciodată corect timpul, relațiile personale sau ambițiile. În *Profira*, foarte tânăra Geta, deși își dorește enorm de mult o familie a ei și copii, până la urmă, deși se mărită (cu un om cu douăzeci de ani mai în vârstă decât ea), îmbătrânește și rămâne văduvă pentru că, la îndemnul mamei, nu se poate opri din plecat toată ziua „la muncă" în Italia. Oamenii sunt prizonieri în relații de clan care, paradoxal, încă mai funcționau în socialism, dar care nu mai funcționează în capitalism deoarece nu aduc decât nefericire și iluzii. Geta, fiind fata cea mai mică, trebuie să asculte de Profira, maică-sa. În scena de deschidere din *Sfârșiți odată cu trecutul negru!* moșul trecut de 75 de ani îl aprovizionează la oraș cu de-ale gurii pe fiu-său alcoolic, Costeluș, care la rândul său își crește nepotul (personajul principal) abandonat de părinți. Grațiela din povestirea cu același nume – cam singurul personaj 100% orășean din carte – este atât de marcată de relația cu familia sa încât deși profesional calcă pe urmele părinților și ajunge o oarecare somitate universitară, pe plan personal are parte numai de ratări și de alegeri greșite, tragi-comice, facilitate de grila livrescă prin care vede și înțelege lumea.

Un alt aspect interesant al prozei Nataliei Onofrei îl reprezintă alegerea unui limbaj presărat cu regionalisme și arhaisme, care încă se mai folosește pe larg în foarte multe comunități rurale de pe la noi, deși pe Facebook sau în mass-media oficială sunt de negăsit. Pe alocuri, atunci când citești, aproape că e nevoie să stai cu mâna pe dicționar, ca la Creangă. Cuvinte precum *macat, ogheal, vădăoi, loznіță, strujeni, oboroacă* și multe altele se ițesc din paginile cărții la tot pasul, conferind un aer de reală autenticitate experienței narative furnizată de autoare. Ca fenomen literar este ceva destul de original, pentru că știm prea bine că sub influența generației optzeciste marea obsesie a literaturii noastre mai noi, nouăzeciștii și post-nouăzeciștii, a devenit autenticitatea eului crescut și educat la oraș, printre blocuri. Singura imagine artistică a satului și a periurbanului românesc o mai avem prin intermediul unor experiențe-kitsch și pline de prejudecăți ieftine precum serialul „Las Fierbinți" sau emisiunile stupide și teziste cu „Vulpița și Viorel". Și totuși satul românesc a continuat să evolueze în ultimele decenii. Ceea ce reușește să facă Natalia Onofrei e să-l reașeze pe harta noastră mintală, să ne facă să-l redescoperim cu bune și cu rele, să redescoperim viața la țară așa cum se desfășoară ea în secolul nostru, cu obiceiuri (foarte prezente în carte), patimi, ambiții, păcate (foarte multe!), exaltări și prăbușiri deopotrivă. E adevărat că valoarea intrinsecă a prozelor e una inegală. Poate că autoarea alunecă din când în când într-un ușor manierism, câteva povestiri putând fi scoase din volum fără să se piardă nimic din valoarea și din viziunea de ansamblu. Dar ca volum de debut este, fără îndoială, unul de luat în seamă și tocmai de aceea am ales să-i parafrazez titlul chiar prin titlul dat acestei mici recenzii: volumul s-o fi numind „În numele tatălui", dar e scris „în numele satului" românesc, locul în care încă mai trăiește o jumătate de țară uitată mult prea nedrept cam de toată lumea.

Departe de a fi fragmente de *bildungs-roman*, povestirile Nataliei Onofrei seamănă mai degrabă cu flacăra unui chibrit care se aprinde brusc și se stinge foarte rapid, după ce a ars tot bățul. Ceea ce au comun, totuși, e obsesia narativă pentru trecerea de la o viață de sat la una de oraș după 1989.

COSTIN BRĂTEANU. LIMBAJE VIZIONARE

Mă desprind greu – probabil că n-aș face-o, dacă n-aș fi silită să trăiesc în timpul liniar – de lucrările artistului timișorean Costin Brăteanu. Mă desprind greu și m-am întrebat, încă de la început, de ce? Nu știu în ce măsură răspunsurile pe care mi le-am oferit, pe care le-am șlefuit, cărora le-am adăugat nuanțe, în timp ce le aliniam ca pe niște copii silitori, ambițioși, premianți dinaintea judecății mele, oricum subiective, sunt pe deplin mulțumitoare. Nu știu nici măcar dacă sunt corecte, din perspectiva specialistului, a expertului uns cu toate alifiile teoretice. Răspunsurile mele sunt reacții directe ca îmbrățișarea, ca zâmbetul, ca alergatul prin ploaie, vara. Iată-le:

Costin Brăteanu creează un limbaj. În sensul propriu al termenului. Se trăiește, se respiră în lucrările lui așa cum se respiră în viață. Se comunică, se transmite, se stabilesc relații între entități și realități pe care ochii fizici nu le decelează. Forma, în felul în care o vedem și o înțelegem, e doar un vehicul, adesea nici atât, e o premisă, o condiție primară, o circumstanță. Poate că artistul se joacă, ne provoacă, ne ia în zeflemea, ne pândește. Jocul lui are, însă, o miză extrasenzorială. Ca în noaptea de Sânziene, când se deschid Cerurile și orice, absolut orice devine posibil. Costin Brăteanu propune versiuni ale realității cunoscute – spații reale, asocieri reale, contexte reale, chiar și identități reale asimilabile, astfel încât sfârșești prin a accepta că adevărul s-a aflat, de la început, în prelungirea tonalităților, luminilor, umbrelor, liniilor, punctelor, petelor, golurilor lui.

Un al doilea răspuns sau o a doua perspectivă asupra căreia m-am oprit ar fi aceasta: trăim îngrădiți de materie, de cele cinci simțuri și de programe care ne sfidează intimitatea. Când spun intimitate, mă refer la ceea ce e nepervertit în noi - ideal, credință, veșnicie, Dumnezeu. Presiunea tuturor acestora – materie, simțuri concrete, liniarități limitative – ne îndepărtează de esență. Tehnologia însăși e concepută astfel încât să ne

convingem că abisul și iluminarea sunt atât cât își permite fiecare. Niște buzunare. Mai strâmte, mai largi, dar buzunare. Or, Costin Brăteanu aruncă în aer convenția, prejudecata, tiparul sclerozat. Arta nu este, în viziunea lui, pentru identificare, arta este pentru modelarea firii și pentru reamintirea evenimentelor relevante ale minții și ale sufletului.

DENISA POPESCU MARTIN

litere

Jean Dumitrașcu

MOMENTE DIN VIAȚA LITERARĂ PITEȘTEANĂ (7)

Concursul Național de Poezie de Dragoste „Leoaică tânără, iubirea...”

De 22 de ani, poetul Virgil Diaconu, director al revistei „Cafeneaua literară”, organizează, prin **Centrul Cultural Pitești**, Concursul Național de Poezie de Dragoste „Leoaică tânără, iubirea...”, denumire inspirată de un celebru vers al lui Nichita Stănescu. Festivitatea de decernare a premiilor a avut loc la 26 mai, ora 13.00, la Centrul Cultural Pitești. Versurile premiantelor vor fi publicate în revista „Cafeneaua literară”.

La ediția din acest an, a 23-a, desfășurată în perioada 2 mai – 26 mai 2023, juriul, format din Virgil Diaconu, Liliana Rus și Lucian Costache, membri ai Uniunii Scriitorilor din România, a acordat următoarele premii:

- Premiul I: Alina STOIAN, din Pucioasa, jud. Dâmbovița, absolventă liceu, 33 ani.
- Premiul al II-lea: Adriana-Maria CORNILĂ, din orașul Suceava, elevă în clasa a XI-a, la Colegiul Național „Ștefan cel Mare” Suceava, 17 ani.
- Premiul al III-lea: Marina-Andreea DINCEA, din orașul Drobeta Turnu-Severin, județul Mehedinți. Studii: Facultatea de Litere, Universitatea din Craiova, filiala Drobeta Turnu Severin, specializarea limba și literatura română-limba și literatura engleză. Profesor de limba și literatura română - limba engleză la Liceul Tehnologic „Dierna", Orșova. Are 25 de ani.
- Mențiune I: Andreea-Bianca IONICĂ, București, studentă în anul I la Universitatea București, 20 de ani.
- Mențiune II: Alexandra NICULAE, din orașul Topoloveni, elevă în clasa a X-a la Liceul Teoretic „Ion Mihalache” Topoloveni, 17 ani.

Prima ediție a FILSTREET Pitești – un succes

Ce înseamnă un festival internațional? Înseamnă posibilitatea de a pune localitatea pe harta literară a lumii, cunoaștere reciprocă, legarea de noi prietenii literare, schimb de cărți. Pe scurt, promovarea lecturii, într-o vreme în care se citește tot mai puțin. Astfel, în perioada 8-11 iunie 2023, la Pitești și Băbana s-a desfășurat, în organizarea Primăriei Municipiului Pitești, prin **Centrul Cultural Pitești**, și a Editurii ROCART, prima ediție a Festivalului Internațional de Literatură în Stradă – FILSTREET. Inițiativa i-a aparținut poetului și editorului Călin Vlasie, cel care a găsit un sprijin necondiționat din partea primarului Cristian Gentea, participant direct la festival ori reprezentat de Cristina Munteanu și Carmen Salub.

Astfel, joi, 8 iunie, între orele 10.00 și 14.00, la Sala „Ars Nova” a Centrului Cultural Pitești a avut loc deschiderea oficială a festivalului (au vorbit Cristina Munteanu, Carmen Salub și Călin Vlasie), după care s-a desfășurat masa rotundă cu titlul „Literatura română postmodernă, perspective. Postmodernismul în alte literaturi”. Moderator: criticul literar Ion Bogdan Lefter. Au luat cuvântul: Călin Vlasie, Germàn A. de la Reza (Mexic), Dimitris Kanellopoulos (Grecia), John P. Portelli (Malta/Canada), Traian Ștef (Oradea), Elena Ștefoi (București), Romulus Brâncoveanu (București), Savu Popa (Sibiu), Mircea Bârsilă (Pitești). Tot cu acest prilej, a avut loc lansarea volumului bilingv de poezie „Poeme alese/Poemas selectos”, de Germàn A. de la Reza, apărut la Editura ROCART, despre care au vorbit autorul, jurnalistul cultural Mihaela Helmis (Radio România Actualități) și Călin Vlasie.

Apoi, de la 17.00 la 21.00, poezia s-a mutat în stradă, pe esplanada Bibliotecii Județene „Dinicu Golescu”, unde, pentru un select public, s-au organizat o expoziție de cărți rare, o expoziție de carte cu vânzare (Mona Vâlceanu, cu cărțile scoase la Editura „Zodia Fecioarei”, plus cărțile ROCART), expoziție în stradă de desene cu tematică literară (Bianca Vlasie) și mult aplaudatul recital de poezie stradal. Aflați într-o vervă de zile mari, moderatori au fost Călin Vlasie și Ion Bogdan Lefter.

Programul a fost unul de poezie și muzică (elevi de la Liceul „Dinu Lipatti”), după cum urmează: câte trei poezii în lectura autorilor: Liviu Ioan Stoiciu, Elena Ștefoi, Romulus Brâncoveanu, Liviu Mățăoanu, John P. Portelli (Malta), Traian Ștef, Savu Popa, Germàn A. de la Reza (Mexic), Simona Popescu, Virgil Diaconu, Nicoleta Popa, Florentin Sorescu și Călin Vlasie.

Vineri, 9 iunie, festivalul s-a mutat la Filarmonica Pitești, alt partener important al festivalului (alți parteneri: UZPR-Filiala Argeș și Primăria Băbana). A avut loc, între 10.00 și 13.00, masa rotundă „Literatura română în lume”, moderator: criticul literar Alexandru Cistelecan. Au vorbit: Germàn A. de la Reza (Mexic), Dimitris Kanellopoulos (Grecia), John P. Portelli (Malta/Canada) și Elena Ștefoi. Firește, Călin Vlasie și Ion Bogdan Lefter. Apoi a avut loc lansarea volumului „92 de poeți români din secolul XX. O antologie sentimentală”, traducere în limba greacă de Dimitris Kanellopoulos. Au vorbit: scriitorul Dimitris Kanellopoulos, Călin Vlasie, Al. Cistelecan.

La ora 17.00, s-a mers, iar, pe esplanada Bibliotecii Județene, pentru recitaluri de poezie și muzică, după următorul program: - cuvânt de deschidere: Călin Vlasie și Ion Bogdan Lefter; recitaluri poetice: Liviu Ioan Stoiciu, Elena Ștefoi, Simona Popescu, Dimitris Kanellopoulos (Grecia), Romulus Brâncoveanu, Liviu Mățăoanu, John P. Portelli (Malta), Traian Ștef, Savu Popa, Germàn A. de la Reza (Mexic), Hristina Doroftei, Gabriela Feceoru, Mircea Bârsilă, Virgil Diaconu, Nicoleta Popa, Florentin Sorescu și Călin Vlasie.

La ora 20.30, la Cinematograful „București”, a avut loc vizionarea documentarului „Ce știe? Ce vrea? Ce-i trebuie?”, un film regizat de Șerban Marinescu după scenariul scriitorului (filosofului și traducătorului) Radu Gabriel Pârvu, despre Constantin Noica, film prezentat de sussemnatul.

Sâmbătă, 10 iunie, între orele 10.00-15.00, scriitorii participanți s-au deplasat la Editura „Rocart” – Băbana (sub un nuc și sub un cer mai mult plin de nori). Scriitorii participanți au citit doar câte o poezie. Nu-i mai numim, vom spune că Liviu Ioan Stoiciu, Mircea Bârsilă, Savu Popa și Doina Popa nu au fost prezenți, ajungând, deja, la alt festival, la Alba Iulia („Gala Poeziei Contemporane”). A avut loc lansarea volumului de poezie „Aici, cândva”, în traducerea lui Călin Vlasie, de John P. Portelli (în sfârșit, scriitorul a recitat și în limba malteză) și a volumelor „Estimp”, de Romulus Brâncoveanu, și „Virtual” de Călin Vlasie.

La ora 17.00, a avut loc Gala Premiilor FILSTREET. Programul a început cu un recital al cvartetului Filarmonicii Pitești, urmat de decernarea propriu-zisă a premiilor de către primarul Cristian Gentea. În cuvântul de deschidere, edilul a spus, extrem de promițător, că s-a scris, cu prima ediție, doar primul rând de la o viitoare pagină de istorie literară a Piteștiului.

Premiile oferite au fost următoarele (președintele juriului a fost Ion Bogdan Lefter, din care au mai făcut parte Al. Cistelecan, Irina Petraș, Gabriela Gheorghișor și Dan Gulea):

-Premiul de debut FILSTRET pentru poezie – Bogdan-Alexandru Petcu;

-Premiul de debut FILSTRET pentru proză – Andrei Manolescu;

-Premiul „Radu Gabriel Pârvu” pentru traduceri - Dimitris Kanellopoulos (Grecia);

-Premiul „Ion Barbu” pentru carieră în poezie – Traian Ștef;

-Premiul „Urmuz” pentru carieră în proză – Viorel Marineasa.

Duminică, 11 iunie, în ultima zi, scriitorii participanți la festival s-au delectat cu minunățiile de la Conacul Golești, ghid fiindu-le poeta Nicoleta Popa.

În fine, după cum a spus primarul **Cristian Gentea**, ne revedem la anul! Mai mult, edilul a ținut să mai declare extrem de încurajator: „Am fost onorat să particip la Gala Premiilor Filstreet - Festivalul Internațional de Literatură în Stradă, prima ediție! Piteștiul scrie, prin acest festival, un rând de istorie culturală! Și mă bucur sincer că s-a născut un proiect viabil! Patrimoniul nostru imaterial se îmbogățește! Festivalul Internațional de Literatură în Stradă de la Pitești ne-ar putea <<îndepărta>> suficient de București, cât să avem identitate și evenimente culturale reprezentative, și ne-ar apropia de orașele în care este focus pe literatură sau arte. Îmi reafirm sprijinul pentru actul cultural de calitate, felicit Centrul Cultural Pitești și Editura Rocart pentru organizare, iar invitaților, scriitori și critici literari din toată România, din Mexic, Grecia sau Malta, le exprim respectul și mulțumirea pentru participare! La mulți ani, Filstreet Pitești!”

Premiile revistei de cultură „Argeș”

Ca în fiecare an, din 2004 încoace, revista de cultură ARGEȘ a acordat, la 23 iunie, la Filarmonica Pitești, premii celor mai valoroși colaboratori din anul precedent, o condiție de bază, dincolo de valoare, fiind colaborarea cu revista.

În acest an, premiile au mers către:

- Premiul pentru poezie – Daniel Corbu (Iași)
- Premiul pentru proză – Dumitru Augustin Doman (Curtea de Argeș)
- Premiul pentru atitutine „Polemos” – Dumitru Ungureanu (Găești)
- Premiul pentru eseu – Cristian Cocea (Pitești)
- Premiul pentru promovarea limbii române – Iudita Dodu Ieremia (Pitești)
- Premiul special pentru promovarea haiku-ului – Florin Golban (București).

Daniel Corbu nu a putut fi prezent, din motive obiective, dar a trimis un percutant mesaj. Tot un mesaj a venit din partea primarului Cristian Gentea: „Cu ocazia festivă a decernării Premiilor revistei *Argeș* pentru anul 2022 și la lansarea celui de-al treilea volum din seria «Cărțile→

Ecaterina Petrescu Botoncea

Pelerinul și Calea cunoaşterii de sine

În Antichitate, şcoala medicală presupunea o pregătire complexă, plecând de la iniţierea în arta tămăduirii prin cunoştinţe de anatomie şi leacuri, dar şi una spirituală, legată de suflet, zei, etică. Părintele moralităţii medicale a fost Hipocrate. El considera actul medical unul sacru, iar boala, un răspuns al naturii umane la greşelile legate de comportament şi alimentaţie, ca o autopedepsire în care nu erau implicaţi zeii. În Evul Mediu, actul medical este unul legat de religie şi de filozofie, primele spitale fiind construite în incinta unor biserici, iar boala era legată de o neascultare a legilor divine, având nevoie de asistenţă bisericească. Mulţi tămăduitori şi-au căutat harul în apropierea de Dumnezeu, pelerinajul spre locurile sfinte fiind o cale de întâlnire a revelaţiei. Se spunea despre medici că, dincolo de ştiinţă, ei trebuie să fie prin gândire, poeţi şi preoţi. Deşi trăind într-o epocă modernă, am avut şi eu acest impuls. Am ales Santiago de Compostela. Ce m-a împins spre acest drum? Oboseala! Oboseala şi dilemele secţiei ATI. Simţeam nevoia unui sabat, a unei ieşiri din starea de suferinţă cu care eram îmbibată. Familia mea, fiii mei, deşi ieşiţi de pe băncile şcolii, aveau nevoie de mine într-o stare de armonie, nu într-o veşnică încrâncenare cu moartea.

Pelerinul, în general, este un căutător, poate chiar un alchimist spiritual în scrutarea Luminii aurite de îngeri şi sfinţi, şi mai ales de cuvântul Mântuitorului. El îşi echilibrează viaţa interioară prin explorarea stării de sfinţenie din drumul pe care îl parcurge, şi din care îşi extrage învăţăminte, lecţii, într-un proces de iniţiere. Avem nevoie, într-o viaţă de om, de acest drum. Avem nevoie să ne echilibrăm spiritul pe această axă. Creştinul, în special, se consideră un spirit exilat în viaţa terestră, deplasările spre locurile sfinte fiind fugi din limitările de zi cu zi, spre starea de Beatitudine, dar şi de ordonare a fiinţei intime, în baza experienţei de viaţă deja căpătate. Există trei pelerinaje creştine mari, spre Ierusalim, Roma şi Santiago de Compostela, ajutătoare în spirit şi credinţă. Musulmanii merg la Mecca pentru slăvirea prin penitenţă a izvorului de înţelepciune răspândit de autorul Coranului, Mohamed. Aşadar, pelerinajul nu este o simplă mişcare în aer liber, constituie o stare de contemplare şi de descoperire a propriului Sine, în belşugul Marelui Sine - Natură, Univers. Există şi pelerini atei, care îşi doresc o experienţă interesantă, dar la capătul drumului toţi vor deveni mistici. Pentru ca un pelerinaj să îşi atingă, cu adevărat, capătul, el trebuie să se încheie cu starea de uimire. Se poate desfăşura în grupuri mici sau de unul singur, pe jos, cu bicicleta sau cu maşina, dar starea de bucurie, de întâlnire cu spiritul divin, nu poate avea loc decât la pas, în singurătate. Eu am ales mersul pe jos. În tăcerea interioară şi exterioară, Omul îl aude pe Dumnezeu, îi simte prezenţa fină, şoptitoare, ca un abur cald peste lume şi peste propriul lui suflet. Atunci, în Lumina singurătăţii, când ochiul de veghe desluşeşte întregul la întâlnirea cu Lumina lui Dumnezeu, planeta Sirius, din Capul Dragonului, îşi deschide pleoapa, iar gândurile se aliniază geometric. Perspectiva vieţii şi a morţii se schimbă, devenind o linie continuă, iar el devine o parte din Univers, un punct în expansiune, în dilatare continuă, capabil să îmbrăţişeze Lumea şi Divinitatea. Atunci, pelerinul devine izvor de Iubire infinită, dar şi de Înţelepciune, pentru că astfel reprimeşte ca dar de lumină sentimentul Înregului din care face parte. Dumnezeu este Frumosul, Dumnezeu este Iubirea, Dumnezeu este Adevărul, adică Totul. Asta simte pelerinul, copleşit de extaz, beatitudine, bucurie... Aceste stări poartă împreună un nume, Revelaţie, sau sacră Întâlnire. Dacă pelerinul nu le atinge, dacă filtrul emoţiei este blocat, nu lăcrimează, atunci, efortul este inutil, poate folositor trupului, ochilor deschişi, dar nevăzători, inimii organice care devine doar mai săltăreaţă.

În această călătorie iniţiatică, sub cerul liber, te confunzi cu înaltul albastru, dar poate fi ploaie sau vânt, fiecare particulă de apă, de praf, de culoare eşti chiar tu. Pentru a fi pelerin, trebuie să te scuturi de comoditate, să uiţi de foşnetul aşternutului curat, să uiţi de moliciunea canapelei din faţa televizorului, ori de pedala de acceleraţie. Fiecare metru se parcurge cu efort, cu transpiraţie, urci pe poteci abrupte, cobori printre bolovani, suporţi dureri, bătături, foame, crâncenă oboseală, te rogi pentru împrospătarea ultimilor puteri, garderoba se reduce la două schimburi de haine, iar aşternutul, la un sac de dormit, pe care le duci ca melcul, în spinare. Dormi într-un fel de cazarme; primele adăposturi au fost amenajate în apropierea unor biserici, numite Albergue. Ele pot avea dormitoare mari şi cu douăzeci de paturi suprapuse, sau locuri strâmte, pe unde abia te strecori să ajungi la salteaua întinsă pe jos, dar înveţi ce este bucuria sufletului, mai îndestulătoare decât tot confortul tău de acasă şi, cu cât bagajul pe care îl porţi este mai mic, cu atât trupul şi spiritul sunt mai libere...

Am făcut, pe jos, trei pelerinaje spre Santiago de Compostela, un drum vechi de 1 200 de ani, care cândva avea poteci ce treceau şi prin Muntenia şi Ardeal, dinspre Balcani, Constantinopol, spre Mijlocul Europei şi Spania. Plecarea a fost din Jaca, o staţiune turistică din Munţii Pirinei ai Spaniei, aflată la şase kilometri de graniţa cu Franţa, din start, un loc de o frumuseţe răpitoare, medievală, promiţătoare ca o poveste. De aici, de la biserica ce poartă numele Sfântului Iacob, mi-am luat credenţialul de drum, un fel de paşaport cu care te legitimezi la fiecare cazare, pe el se pune o ştampilă acolo unde eşti găzduit şi tot pe el ai înscris traseul şi locurile amenajate pentru pelerini. Am parcurs pe jos, din acest loc, 840 de kilometri, am intrat în zeci de biserici, şi am îmbrăţişat la messa zeci de pelerini. Ne-am rugat pentru pace şi dragoste, dar am străbătut şi o istorie întreagă a poporului spaniol, obiceiuri, tradiţii, fieste, în 33 de zile. La acestea s-au mai adăugat încă şapte, în total 40 de zile, pentru drumul dus-întors cu avionul de la Bucureşti la Madrid, şi popas de vizitare în oraşele mari prin care am trecut: Pamplona, Burgos, Leon, Santiago de Compostela, Finistere, Madrid. Experienţa a fost copleşitoare, de aceea am simţit nevoia să o repet. La primul drum, eram în căutarea unui sabat, a unei stări de ieşire din paradigma fiecărei zile, şi chiar din mediul social românesc, încărcat de zbucium şi tensiune. Mă simţeam sufocată de griji, rătăcită de mine însămi, dar mai ales de Sinele cel Mare, cu care pierdusem legătura în aglomerarea fiecărei zile. La capătul lui, m-am întâlnit cu uimirea şi bucuria îmbrăţişării Sfântului Iacob, statuia din mijlocul Catedralei, Apostolul care a creştinat Spania şi care, prin spiritul lui puternic, i-a ajutat pe creştinii din Peninsula Iberică să-şi recâştige, în Evul Mediu, teritoriile şi religia de sub ocupaţia maură. Sigur, avem şi noi pelerinajul de la Iaşi, la moaştele Sfintei Paraschiva, de o mare frumuseţe şi spiritualitate, şi mai recent, Transilvanica, drumul care străbate Ardealul şi Bucovina spre Mormântul lui Ştefan cel Mare, la Putna. Gândul meu ar fi să le străbat pe amândouă, pe primul l-am străbătut parţial, o problemă ar fi încă cea a câinilor vagabonzi şi a insecurităţii generale.

În repetate rânduri am fost la Ierusalim, şi am vizitat, în grupuri organizate de biserica noastră ortodoxă, Locurile Sfinte din Israel, de la un capăt la altul. M-am minunat, am trăit emoţia, bucuria, totuşi, mi-ar fi plăcut un lucru imposibil, anume să parcurg acest drum, această Cale a spiritului omenesc - de unde au plecat toate învăţăturile biblice - pe jos, cu răgaz pentru mai multă interiorizare şi penitenţă. Aş putea spune că adevăratul pelerinaj este acela pe care îl faci cu traista în băţ, bătând la picior locuri necunoscute, misterioase, sălbatice, pe urmele lăsate de capre, asini, ciobani, amestecându-ţi respiraţia cu mirosul de balegă, de alge, de chiparoşi, de peşte pregătit în cherhanale, acolo vei întâlni şi urmele paşilor celui care a iubit săracul mai mult decât bogatul, păcătosul rătăcit de turmă, mai mult decât victoriosul semeţ de norocul şi truda lui... Am simţit, cu regret, nemulţumiri din grup, legate de numărul de stele pe care îl aveau luxoasele hoteluri pe unde am mâncat şi dormit, şi nu mi-a plăcut. Am auzit cârcoteli, glume lumeşti, nimicitoare de sacralitate, nu mi-a plăcut. Rămânând naivă şi visătoare după tihna pe care mi-ar fi putut-o oferi un petec de nisip pe malul Mării Galilee sau a Râului Iordan, doar am oftat. Ultimul pelerinaj l-am făcut de curând, spre Lăcaşurile Sfinte din Grecia, cu mare emoţie şi uimire de noi şi felurite poveşti plecate din învăţătura creştină şi despre sacrificiile făcute de sfinţi pentru împrăştierea marii Bucurii în lume.

Sigur, cuvântul pelerin vine din latinescul *peregrinus*, care înseamnă călător spre un loc sfânt, dar orice drum în care îţi întâlneşti protectorii, îngeri sau sfinţi şi îl simţi aproape pe Dumnezeu, tot pelerinaj este, tot drum de întâlnire cu Marele Sine, din care tu, ca sâmbure de divinitate, faci parte. Căci drumul nu este spre un loc, ci spre o stare. O stare de cunoaştere deplină. De curând, unul din cei doi fii ai mei, a făcut o călătorie în Nepal, escaladând Munţii Himalaia, până la vârful Kala Patthar, care atinge 5644 metri altitudine. Pe munte, nimic nu poate fi uşor, dar ultimii trei sute de metri au fost cumpliţi, frig, oboseală, lipsă de aer. Acolo, în mijlocul întunericului, în bătaia vântului de înălţime, a simţit că atinge celălalt tărâm, a văzut, adică, moartea cu ochii... În acel moment extrem, l-a invocat pe Dumnezeu, iar Dumnezeu s-a arătat în cel mai frumos răsărit, şi l-a trimis rapid dincoace de malul Nirvanei, a nesfârşitului... La acea oră eu m-am trezit brusc din somn, iar după câteva secunde mi-a apărut pe telefonul mobil un mesaj ca de la fiul meu, *Sunt bine*... dar care nu putea fi trimis de el, de la acea înălţime fără semnal, cu mâinile înmănuşate şi înţepenite de frig, după cum a şi povestit... Un miracol şi o experienţă extremă, pe care şi-a notat-o într-un caiet-jurnal.

Despre drumul spre Santiago, am scris o carte, *Camino, drumul spre Lumină* (Ed. Eikon, 2018), pe temeiul jurnalului de călătorie, în care povestesc detaliat drumul presărat cu întâmplări şi multe gânduri... Ca medic, am avut de câştigat, simţurile mele au devenit mai ascuţite, empatia pentru omul în suferinţă a cunoscut noi valenţe, noi forme de împărtăşire, am simţit mai vie nevoia comunicării, am dobândit forţe noi şi am cunoscut Revelaţia. Ca medic scriitor, am primit inspiraţie, reuşind să trimit la tipar câteva cărţi bune, zic eu, legate de condiţia medicului în împrejurări tensionate, pandemie, război, dar şi despre relaţia om-om sau om-divinitate: Aunnaki, povestiri sub pleoape, Numele meu este Tu, Cântec în cenuşă - Imnuri orfice şi De dincolo de dimineţi. Cunosc medici care au făcut, aidoma mie, acest traseu. Nu i-am revăzut, dar am certitudinea că scala lor emoţională şi intuiţia, atât de necesară profesiei, au avut de câştigat. Colegilor medici, care îşi doresc să facă acest drum, le spun că se poate, el este o probă a anduranţei şi o detentă spre noi forme de autocunoaştere, forţă, cunoaştere a fiinţei umane.

În tăcerea interioară şi exterioară, Omul îl aude pe Dumnezeu, îi simte prezenţa fină, şoptitoare, ca un abur cald peste lume şi peste propriul lui suflet. Atunci, în Lumina singurătăţii, când ochiul de veghe desluşeşte întregul la întâlnirea cu Lumina lui Dumnezeu, planeta Sirius, din Capul Dragonului, îşi deschide pleoapa, iar gândurile se aliniază geometric.

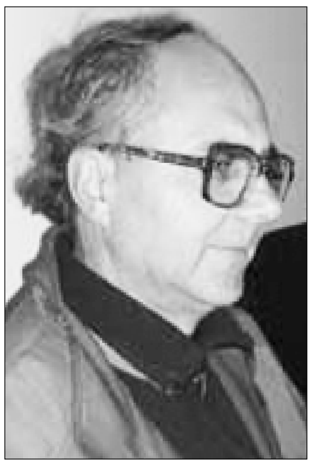
⟶ revistei Argeş», felicit întregul colectiv redacţional, pentru activitatea sa şi pentru contribuţia la evoluţia culturii române. Primăria şi Consiliul Local Piteşti, prin **Centrul Cultural Piteşti**, susţine editarea noii serii a revistei, care face cunoscute, lunar, creaţiile literare valoroase din regiune şi din ţară - poezie, eseuri, articole de critică literară şi studii din toate domeniile. Volumul lansat astăzi - *Filosofia pentru adolescenţi. Lecturi liber alese*, de Leonid Dragomir - se adaugă colecţiei ce oferă tinerilor izvoare de cunoaştere extrem de importante pentru dezvoltarea gândirii critice şi pentru consolidarea culturii lor generale!

Vă doresc ani mulţi şi buni!"

Suplimentar, au mai primit titlurile de „Cititor profesionist" poeta Cristina Onofre şi de „Cititorul anului 2022" poetul Vasile Dan Marchiş. Alte diplome, de onoare, au mers către primarul Cristian Gentea şi consiliera Cristina Munteanu.

Cum a menţionat edilul Cristian Gentea, a fost lansat volumul „Filosofia pentru adolescenţi", de Leonid Dragomir, al treilea din seria „Cărţile revistei <<Argeş>>", colecţie îngrijită de Simona Fusaru, secretar general de redacţie al revistei. Despre colecţie am vorbit eu, iar despre carte a vorbit Cristian Cocea. Finalul i-a aparţinut lui Florin Golban, care a făcut o scurtă pledoarie pentru haiku.

Viorel Nica

CÂND OBLIGAŢIA I SE SUBSTITUIE VOCAŢIEI

Le datorăm scrupulosului istoric Stéphane William Gondoin şi inventivului romancier Jean-Louis Marteil romanul istoric *Orages sur un bénitier* (publicat în 2020 de La Louve édition) în care este pusă în pagină (într-o tonalitate sprinţară, burlescă, hazlie) curajoasa revoltă (din 589 d.Hr) a nonelor de la mănăstirea Sainte-Crois de Poitier, un locaş monahal copleşit de cruzimea, abuzivitatea, lipsa de tact, răutatea, savamolnicia unei stareţe mai catolice decât papa.

Aflate de câtva timp, fără voia lor, mai degrabă din obligaţie decât din vocaţie, în incinta mănăstirească aprig închisă în sine, neprimitoare (Clòtilde şi Basine, amândouă de stirpe regală, legaseră „o prietenie adevărată" şi afişau „o complicitate fără cusur"), determinând-o pe apriga stareţă Leubovère să le privească mefient. Nemulţumite de viaţa pe care o duceau acolo, cele două tinere călugăriţe se plictiseau din cale afară, căutau să se amuze pe socoteala surorilor lor prea pline de zel monahal. Ca unele care se simţeau persecutate de stareţa acerbă, au cutezat s-o părască episcopului ce a rămas surd la pâra lor. Drept urmare, recalcitranta Clòtilde s-a pomenit crunt biciuită în faţa comunităţii. Sărind în ajutorul umilitei sale rubedenii, Basine a protestat vehement, riscând să-şi atragă ura intransigentei stareţe. Nu după multă vreme, protestul său (devenit aprigă stare de împotrivire) a contaminat o bună parte din tinerele călugăriţe, hotărâte să fugă cât mai departe de acel loc insuportabil. Îndreptându-se spre Tours cele 42 de răzvrătite nădăjduiau să ajungă la episcopul Grégoire, singurul în stare să le facă dreptate. Chit că au fost bine primite de înalta faţă bisericească din Tours (care nu-i alta decât autorul celebrei Historia francorum din care s-au inspirat cei ce au conceput această ficţiune avântată), Clòtilde, Basine şi suratele lor n-au găsit toată înţelegerea de care aveau nevoie într-un aşa caz aducător de necaz. Ca atare s-au văzut nevoite să-o apuce pe drumul care ducea către reşedinţa regelui Gontran, puternicul lor unchi. Dincolo de faptul că le umpluse buzunarele cu bani, generosul rex nu le putuse satisface nepoatelor mâniate dorinţa de răzbunare, de schimbare imediată a neînduplecatei stareţe. Negăsind nicăieri sprijinul solicitat, revoltatele şi-au propus să ia cu asalt mănăstirea condusă de crâncena Leubovére. Mai înainte de a trece la atac, au angajat 5 indivizi certaţi cu legea ca să le apere pe parcursul ofensivei riguros plănuite, au identificat în biserica (transformată într-o fortăreaţă) un potrivit loc de adăpostire temporară. După ce părţile aflate în conflict s-au adresat reginei Brunehaut cu rugămintea de interveni în rezolvarea problemei ce le preocupa, prestanta autoritate regală a trimis la Portier un reprezentant (pe nume Theutaire) de-al său spre a culege informaţii vizavi de cele întâmplate efectiv acolo. Din pricina excomunicării rebelele s-au îndârjit contra celor ce le prigoneau, devenind nefiente faţă de orice propunere de comunicare cu oricine se afla situat de cealaltă parte, blocând orice posibilitate de negociere. Din iniţiativa căpeteniei lor (Clòtilde) angajaţii „abrutizaţi" au pornit să o captureze pe stareţa necooperantă. Până să-şi împlinească misiunea de capturare, ei le-au isterizat pe călugăriţele fidele stareţei, au devastat sfântul locaş mănăstiresc. Nemaiputând rămâne în aşteptare, insurgentele păşiră pe urmele lor, năvălind în incinta mănăstirii devastate, comportându-se ca la sfârşitul lumii. Cum nu dădeau de stareţa căutată cu îndârjire, au intrat în panică, s-au dedicat căutării extenuante cu şi mai multă înverşunare. De îndată ce Leubovère a fost găsită de unul dintre abrutizaţi (cărora li se promisese o recompensă straşnică), lucrurile s-au mai domolit întrucâtva. Odată aleasă stareţă, Clòtilde le-a dat voie celor ce n-o agreau să plece din mănăstire, a abolit regulile prea aspre, a interzis pedeapsa violentă, „construia o mică lume după imaginea sa", în care autoritatea nu se mai exercita arbitrar, în care disciplina nu degenera în brutalitate, în care rigoarea nu sugruma flexibilitatea. Ascultând de porunca reginei Brunehaut, noua stareţă a consimţit să se înfăţişeze la judecată. În timpul procesului ea răspunsese deferent acuzaţiilor exagerate, probase curaj şi respect faţă de autorităţile clericale, demontase punct cu punct nefondatele învinuiri de erezie, de satanism, de anarhism, îi determinase pe judecători să suspende excomunicarea, să-i pună la dispoziţie un loc - o villa - unde să se poată retrage cu intenţia de a întemeia „un regat" paşnic şi prosper, obţinuse binecuvântarea compliantului episcop Grégoire de Tours. Stabilindu-se la Poitou cu Basine (căreia îi îngăduise să se apropie de Clovis cu gândul de a se căsători) şi cu celelalte făpturi răscălugărite, Clòtilde jurase să trăiască precum în paradis, în mijlocul unei comunităţi cruţate de conflicte inflamante, de cruzime dezlănţuită, de inechitate îndârjită.

Aplicându-i unui intempestiv eveniment istoric un tratament ficţional şi, implicit, imaginativ, dezvoltând o bogată galerie de personaje feminine şi masculine, abordând într-o manieră relaxat-glumeaţă un material cât se poate de serios, Stéphane W. Gondoin şi Jean-Louis Marteil, autorii naraţiunii istorice *Furtuni peste un agheasmatar*, ni se recomandă în chip de creatori inspiraţi, din plin înzestraţi cu un ascuţit simţ de observaţie, cu o neostoită capacitate de dramatizare, cu puternica voinţă de a transforma faptul banal în act estetic.

Nemaiputând rămâne în aşteptare, insurgentele păşiră pe urmele lor, năvălind în incinta mănăstirii devastate, compor-tându-se ca la sfârşitul lumii.

cronici

LUCIA BIBARŢ - *Invitaţie în lumea basmelor*

NEVOIA DE VISARE

Lumea noastră este într-o continuă schimbare. Invenţiile tehnologice se succed cu o repeziciune uluitoare. Ele transformă spectaculos faţa lumii obligându-ne la o acomodare extrem de rapidă şi continuă cu noutatea. Acest fapt creează un dezechilibru în lumea noastră interioară, în nevoia noastră structurală de visare, de imaginar. Cum putem totuşi păstra vie nevoia de visare care nu se perimează niciodată?

O modalitate sigură de hrănire a acesteia este apelul la arte, la literatură, la lumea fermecătoare şi mirifică a basmelor. Poveştile, basmele îşi vor găsi mereu cititori de vârste diferite care să retrăiască entuziast paginile dedicate copilăriei. Poveştile Luciei Bibarţ pot fi o astfel de sursă. Lucia Bibarţ este o scriitoare în ale cărei cărţi elementul fantast este definitoriu, element fără de care copilăria nu are dimensiune deplină.

Ne propunem să vorbim aici despre trei texte semnate de Lucia Bibarţ din cartea de debut, „Zâna Pădurii", Ed. *Poudique*, Arad, 1998, subliniind elementele particulare, proprii autoarei.

Când vorbim de o astfel de creaţie literară, narativul este construit în limitele schemei oricărui basm. Printre condiţiile necesare a fi împlinite amintim: elementul supranatural, un anume tip de personajele, (obligatoriu cu abilităţi neasemuite, extraordinare), ludicul şi desigur mesajul.

Autoarea, ataşată de lumea copilăriei, ne invită cu lejeritate în voia jocului de-a fantazarea, deschizând larg porţile imaginaţiei în care cititorii, de vârsta copilăriei prime şi a celei de-a doua, se vor delecta cu întâmplări foarte atractive. Personajele Luciei sunt rezultatul unui melanj între făpturi fantaste şi fiinţe umane care vor putea comunica prin viu grai unele cu altele fără a ţine cont de graniţa dintre regnuri, vor avea dorinţe, abilităţi şi sentimente omeneşti.

Remarcăm o particularitate proprie autoarei: numele originale ale personajelor. Cele trei basme în discuţie sunt: „Zâna Pădurii", „Povestea lui Coamă Rebelă" şi „Prinţesa cea tristă".

„Zâna Pădurii" este povestea ce dă titlul cărţii. Personajul principal apare mai întâi sub forma unei micuţe flori galbene care după toate normele fantazării din basme capătă grai, vorbeşte cu Pădurea, exprimându-şi dorinţa de-a porni experienţa cunoaşterii. În pofida avertizărilor Pădurii de-a nu-şi părăsi locul destinat, (pădurea fiind personaj cu rol protector, ca o mamă a vegetaţiilor!) după aceleaşi norme ale basmului, floarea obţine îngăduinţa să-şi schimbe locul.

La o interpretare a subtextului, aş remarca un specific al autoarei, implicarea ideii de liber arbitru. Pădurea nu este un tiran care impune. Doar dă un sfat. Rămâne la alegerea supusei, floarea în speţă, să ia decizia şi să-şi împlinească visul.

Talentul autoarei se percepe în felul cum introduce în scenă personajele şi cum nu iese din linia trasată de basmul tradiţional. Într-un anume punct epic, floarea se va transforma în Zână. De atunci aventura cunoaşterii altor locuri poate începe. Urmează o experienţă minunată, apariţia Prinţului, călătoria împreună şi iubirea trăită. Ca în viaţă, pentru acumularea experienţei, floarea va trebui să plătească un preţ. Ea încalcă legi nescrise ale naturii. Poate nu-şi iubeşte îndeajuns rădăcinile, vrea altceva, ignoră nişte reguli predestinate.

Preţul fericirii este tristeţea, despărţirea de Prinţul legat prin jurământ de locurile sale natale la care va fi nevoit să se reîntoarcă. Zâna redevine floare supusă trecerii anotimpurilor. Aş remarca aici infuzia poetică în fraze, infuzie care sporeşte expresivitatea construcţiei şi lasă loc liber interpretărilor şi afectivităţii cititorului. Inventivă se dovedeşte a fi această sugestie a importanţei rădăcinilor. Tristeţea are de fapt scop moralizator. Nu e bine să-ţi părăseşti rădăcinile, datul. Ieşirea din dat cere sacrificii pe care unii pot, iar alţii nu pot să le plătească.

Acelaşi ton de continuitate a legăturii cu locurile ancestrale şi cu specificul lor îl vom întâlni şi în „Povestea lui Coamă Rebelă". Acelaşi îndemn interior iniţiatic de-a cunoaşte alte locuri îl mână pe murgul zglobiu şi frumos în aventura plină de întâmplări neaşteptate. Finalul are mesaj similar cu prima poveste.

În „Povestea lui Coamă Rebelă" inter-relaţionarea dintre uman şi animal este plină de farmec şi de subînţelesuri.

De fapt poveştile Luciei Bibarţ se adresează în egală măsură adulţilor care vor descifra planurile subtile ale textului şi desigur celor mici care vor rămâne la nivelul poveştii. Ce trebuie subliniat ca fapt absolut excepţional în derularea epică este apelul autoarei la noţiunea românească intraductibilă de „dor". Ni se pare foarte frumoasă ideea. Particularitatea autoarei este că accentul poveştii nu cade pe lupta dintre bine şi rău, răul cu chip de balauri, monştri sau alte vietăţi fantasmagorice. Totul este adus la nivelul trăirii umane. Binele din basme este completat cu starea de... dor sugerată de autoare prin firul argintiu din coama calului. Izvorul fermecat din atâtea alte basme are aici rolul de-a călăuzi oarecum personajele spre rostul lor.

Binele şi Dorul înving.

În text e strecurată din nou o tentă morală, dar într-un mod subtil. Ceea ce-i conferă acestuia unicitate este plăcuta limpezire a frazelor, lejeritatea receptării lor. Nimic terifiant, distructiv, răzbunător. Doar sentimente frumoase. Şirul de aventuri la care sunt supuse personajele, unele fiind specific umane, dorinţa de cunoaştere, imaginarea altor locuri, trecerea prin anumite piedici pe care le înving se dovedesc a fi lecţii pline de învăţăminte.

În basmul „Prinţesa cea tristă" fata de împărat este mereu tristă oricât se străduiesc părinţii s-o vadă zâmbind. Din acest basm se deduce importanţa iubirii. Iubirea ca forţă vindecătoare.

Simbolistica este iarăşi sugerată într-o formulă proprie autoarei. Prinţul dă vamă pentru preţul fericirii prin încercările pe care le trece cu succes.

Şi încă un element transmis de Lucia Bibarţ: rolul simplităţii, al modestiei, chei ale rezolvării necunoscutelor vieţii. Coordonata cărţilor e benefică. Miza în toate basmele ei este binele învingător, frumosul învingător, bunul simţ, naturaleţea. Personajele nu sunt nevoite să lupte cu fiinţe malefice în războaie înfricoşătoare, piedicile ivite în cale sunt mai mult lecţii din care trebuie învăţată calea spre echilibru. În textele sale este limpezime, nu contorsionări, răzbunări, nici ură. Nici vorbă de gânduri viclene, de trădări, de revanşe, de lupte pentru bogăţii râvnite pe nedrept. Avem de-a face cu texte în care simbolurile, discret inserate, aduc stare de bine, au tentă morală general valabilă.

Copilăria este un tărâm al purităţii de care şi adultul are nevoie, oricât de înţelept este, din care se hrăneşte mereu, o etapă pe care nimeni, niciodată n-o poate eluda. Cărţile Luciei desfăşoară o naraţiune peste care planează luminoasă încrederea că poţi fi fericit alegând calea echilibrului cu lumea înconjurătoare.

VERONICA BALAJ

Eliza Roha

Ecaterina PETRESCU BOTONCEA: *Turnul de nisip*

Editura *Semne*, București, 2022

Turnul de nisip, carte publicată la Editura *Semne,* București, 2022, cuprinde, în trei capitole distincte, o revărsare, din prea plinul spiritual și pământean-științific-filosofic al binecunoscutei scriitoare dr. Ecaterina Petrescu Botoncea, convertită în povestiri pe cât de diferite ca întâmplări omenești, pe atât de asemănătoare ca mesaj.

Partea întâi, nuvela *Copilul cu părul cărunt*, iese din tiparul consacrat. Acțiunea urmărește mișunarea continuă a unui șoricel, scormonitoare, cu viteza unui gând instabil, parcă desprinsă dintr-o realitate a închipuirii și poate fi socotită și o interpretare filosofică și științifică a perpetuei transformări a materiei, nu numai ca diversitate a formelor, ci și ca relație materia vie-materia moartă. Trecerile, interferențele, descrise obiectiv și în amănunt, chiar dacă se derulează în imagini incomode pentru cititorul obișnuit, pentru omul de știință se înscriu în normalitatea ciclului biologic. Simțirea, comună formelor vii, alunecă ambiguu de la o vietate la alta, fără deosebire.

Șoricelul, personajul principal, devine un mesager, oferindu-ne, prin peregrinările sale în căutarea hranei, un tablou divers al periferiei viețuirii umane, în medii propice, șoricelul reflectând asupra condiției umane, păstrând proporțiile, cu nimic superioară față de a celorlalte viețuitoare. Aceleași instincte ale supraviețuirii, aceleași reflexe și mai ales prin bunăvoința posibilității de a trece dintr-o formă în alta a materiei, același comportament. Mesajul pe care l-am descifrat este incalculabila șansă a acelor energii care au avut în destin întruparea în ființa om.

Foșgăind, șoricelul traversează diferite medii, descrierile adesea amănunțite de interioare, de ascunzișuri, de subterane periculoase și oameni care i se par ciudați prin felul cum arată și prin comportament relevă cititorului imagini percutante și deloc confortabile, o înfățișare a unei alte laturi, și anume a urâtului, existentă lângă noi, adică o altă fațetă a materiei.

Viziunea este una științifică, dar și înțeleaptă, filosofică de deasupra micimilor existențiale. Cititorul privește viul prin ochii omului de știință, i se dezvăluie adevăruri cărora omul nu le acordă atenția cuvenită, scriitoarea operând cu parabole. Iată cum o descrie personajul principal pe mama vitregă, șoricioaica fără inimă, inducând cititorului conexiuni cu figuri de tristă amintire: ”(...) Savura fiecare moarte ca pe-un triumf personal în materie, adunând pe răboj numele repauzaților, așa cum bărbații fără inimă își numără iubitele seduse. Îi cântărea din priviri, le controla pulsul la beregată, lumina ochilor după pupilă și răsuflarea în oglinjoară, să fie sigură de eveniment. Gravă și solemnă și totodată fluidă și nepăsătoare, luneca senină ca o pisică neagră. (...) Visul ei de aur ar fi fost să ajungă șefă de pluton de execuție sau măcar de penitenciar, dacă nu – chiar directoare de spital, să halească de vii, cu blănițe cu tot, șoricelele cu halate albe și scurte așezate obraznic peste pulpițele roze și pufoase. Se imagina o șobolancă zveltă și suplă cu pistolul mitralieră la brâu, gata oricând să lichideze toți zănatecii (...)”.

Parabola este scrisă sub formă eseistică, uneori ludic-ironică, întrunind o diversitate curajoasă a figurilor de stil, în care materia este prezentată în adevărul și goliciunea ei, fără menajamente, chiar dacă, prin descrieri amănunțite ale materiei în descompunere ce devine hrană pentru alte vietăți, ca parte a ciclului natural, capătă nuanțele întunecate ale unei realități pe care o recuzăm: ”(...) Se gândi la mama lui și la pântecul ei lăptos. Pentru el asta însemna mama, o țâță doldora, parfumată cu mirosuri dulci de osânză și colastră din care înfuleca pe săturate (...), alături de toți frații lui, mari și mici, ventuze nemiloase ce-și trăgeau seva și-și îngroșau trupul pipernicindu-l și vlăguindu-l pe celălalt. Dătătoare de viață, prea darnice, stoarse de tot, mama și țâța rămaseră secătuite și nemișcate... acoperindu-se treptat de valuri de furnici care mistuiră sub mușuroi întregul corp rece și țeapăn.”(...)

Ca într-o povestire pe muchea de cuțit a realității, întâlnim personaje bizare, situații cu și fără legătură între ele, ca un mers când înainte, când înapoi, șoricelul traversând medii sociale, alături și totuși departe unele de altele, intelectuale și periferice, ca și cum ar cutreiera o întreagă lume a urbanului comprimată într-o unică aglomerare: ”(...) Ținut mărginaș cotropit de o civilizație fantomatică, orașul agonizează fără scăpare între un trecut glorios, un prezent sumbru și un viitor incert, la marginea singurătății, unde se trage hotarul între întuneric și lumină, minciună și adevăr, deznădejde și speranță./ Istoviți de iluzii, trecătorii mahalalelor își văd de drum fără a dezlega dileme. Ici și colo un om se prăbușește și moare, nimeni nu observă. Câini flămânzi mușcă din cadavre. Bărbați travestiți își etalează prin vârtejurile de praf și fum organele de hârtie. La fiecare capăt de uliță, numită pompos stradă, o cârciumă tresaltă de văicărelile maneliștilor.(...)/ Dar cum orice realitate are două fețe, întorci pagina și vezi orașul nopții scăldat în lumină, orbitoare în contrast cu întunericul de alături. Perdeaua de beculețe strălucitoare țese o nouă Cale Lactee deasupra bulevardelor luxoase înțesate cu limuzine și mașini bombastice din care coboară bărbați și femei elegante.” (...)

Partea a II-a – *Treptele cerului* – cuprinde povestiri interesante, realul se interferează cu fantasticul, imaginarul trecând firesc în lumea supranaturalului, a treptelor de înălțare spirituală pe care le poate parcurge corpul nevăzut al unui decedat. ”(...) Lumea noastră este a gândului, tot ceea ce vede aici este creația gândurilor și simțurilor noastre de când am fost născuți de mama noastră. Proiecții ale oamenilor, nici albi, nici roșii, nici negri, doar spirite, cu voința și dârzenia de a fi îndurat, dar și cu umilința și înțelepciunea de a fi iertat. (...) Pământul nu vrea să țină doar în el lucrurile, vrea să le folosească iar și iar în forme finisate, proiecțiile alternând de la cer la pământ.” (...)

Doctorița, scriitoare ne introduce într-o lume departe de teama de moarte, parcă îndemnându-ne să nu ne fie frică de ceea ce nu cunoaștem, poate, indiferent de existentul sau inexistentul de dincolo de apa Styxului, să dăm dovadă de luciditate și să ne trăim viața, atâta câtă avem frumos și vertical. Aflăm unele dintre ipoteticele situații cu care sunt încercate acele nevăzuturi ale trupului carnal decedat: ”(...) Toate spiritele, când ies din criza morții, continuă călăuza, sunt trimise prin înălțări fludice spre treptele vieții de apoi”(...). ”(...) noi, oamenii, navigăm pe un plan spiritual, după forța energiilor noastre. Mediul nostru este propriul nostru duh. Stăm la răcoarea propriilor gânduri, ne întindem pe iarba verde a meditației, cioplim, pictăm sau scriem în lemnul pomului nostru. Ne răcorim cu seva lui pe care o sorbim din rădăcinile noastre...”(...)

Iată și o interesantă filozofie ca o concluzie asupra treptelor de cunoaștere ale vieții: ”tainele firii nu le însușim decât cu trecerea anilor...”

Fluidul, odată desprins de trup, străbate diferite zone inaccesibile întrupării pământești. Aflăm despre Constelația Fericirii – adică a ”îndrăgostiților care nu și-au trădat iubirea”, despre ”Calea rătăciților”, ”Aleea Lacrimilor”, ”Constelațiile Albastre” și alte zone ce corespund diferitelor trăiri omenești de pe pământ.

Adevărul acestui lanț văzut-nevăzut, spirit-materie, glisează ambiguu pe cordonul ombilicar dintre viață și moarte, adică dintre cele două nimicuri unul din care pornim, celălalt în care ne întoarcem. O răvășeală bine strunită stilistic, cu metafore și simboluri ce induc către mesaje filosofice, lupta pentru supraviețuire, trăirile unui umanism special privind relațiile medic-pacient în această luptă capătă valențe cosmice, ale supranaturalului, fiind antrenate forțe ale nevăzutului din noi și din jur. Totul capătă dimensiuni de neimaginat și induce către o trezire la realitate, oare pentru ce și cum trăim și, mai ales, merităm acest sacrificiu al medicilor? ”(...) Mâinile învelite în mănuși de cauciuc, pipăiau țesutul cu dificultate. Tumora depășea așteptările. Nodul de pe o arteră principală derapa scurt și, în câteva minute pieptul căscat al bolnavei se inundă de sânge... de toporași... de muguri și frunze. Bătăile inimii s-au oprit... o vreme./ Panica stăpânea întreaga echipă aflată în sala de operație, iar la colțul clădirii albastre, urlau lupii... negri./ Proiectată pe tavan, între îngeri, Ana își întreba inima tăcută și ușoară, ce este efemera ei trecere prin lume și ce corespondent grafic să-i găsească pentru ultima ei expoziție...” Neastâmpărul din sufletul de poetă al doctoriței-scriitoare Ecaterina Petrescu Botoncea caută similitudini, alternanțe, conexiuni ale medicinii în lumea artistică: ”(...) Coloana infinitului poate fi coloana bătăilor inimii fără sfârșit, contracții geometrice, în aceeași umflare și dezumflare, cu punct de sprijin între ele, fiecare împlinire însemnând un capăt și un început... apoi dubla șerpuire spre cer a înțelepciunii și sufletului... Iubirea nu e pace, e zbor... și spirale cromozomiale.”

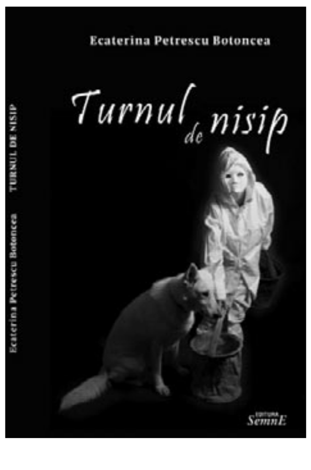
Aș putea afirma că în subliminal este un omagiu adus medicului care luptă cu moartea în sala de operație. Deloc comodă, adevărul cuprins în carte ne trezește la o realitate adevărată, nudă, a problemelor esențiale de viață, o dezlegare divină ca o dovadă de iubire a creatorului față de creația sa, oferind omului și virtuozitatea mânuirii și stăpânirii, măcar în parte, a misterelor propriului corp și de a-l vindeca.

Alte povestiri cu farmec din acest ciclu ne poartă în lumea durerilor omenești. Cititorul este sensibilizat de încrederea naivă, de bunătatea, solidaritatea ce caracterizează lumea săracilor nu cu duhul, ci material, în fapt temelia, rădăcinile puternice din care se ridică mlădițele viitorului. Copilul fugar de la internat, orfan, al nimănui, este de fapt nepotul bătrânului care-l adăpostește din milă omenească, fără să bănuiască adevărul. O încercare a destinului, ca o lecție de viață, devine un cadou de preț oferit de univers, întotdeauna după faptă și răsplată.

Partea a III-a - *Turnul de nisip, Camera de gardă* – cuprinde povestiri despre adevăruri petrecute la spital, în sala de operații, la camera de gardă, despre lupta eroică a medicului pentru salvarea vieții pacientului. În povestirea ”Turnul de nisip” aflăm despre un episod din viața lui Moș Toader, fost învățător de țară cu ”figură de sfânt poznaș”, operat, îngrijit cu devotament de medicii de la Urgență. Doctorița de serviciu ”se împrietenește” cu moșul care i se spovedește. Misterul longevității dascălului constă în firea lui curată, optimistă, în relația fericită cu natura. În celelalte povestiri aflăm despre boli, despre pericole, mai ales, la care ne expunem de bună voie, despre reușite și nereușite medicale. Viața merge mai departe, medicii își poartă cu vitejie menirea de salvatori.

Cartea de proză scurtă ”Turnul de nisip” a doamnei dr. Ecaterina Petrescu Botoncea denotă un bogat izvor de inspirație, talent și ingeniozitate, scrisul său, printr-o îngemănare originală eseistică-poezie-narațiune, iese din tiparul consacrat înscriindu-se pe o coordonată a înțelepciunii creștine cât și a ambiguității filozofice ce unește sublimul spiritual cu antagonicul material, într-o viziune umanistă specială, oferindu-ne o literatură captivantă și diversă prin subiectele alese, de înaltă altitudine, îmbogățind tezaurul nostru literar.

Cititorul privește viul prin ochii omului de știință, i se dezvăluie adevăruri cărora omul nu le acordă atenția cuvenită, scriitoarea operând cu parabole. Iată cum o descrie personajul principal pe mama vitregă, șoricioaica fără inimă, inducând cititorului conexiuni cu figuri de tristă amintire...

Mihai Barbu

Reportaj, pe mapamond, cu câteva paralele (inegale) care nu se vor întâlni nici măcar la infinit. C'est la vie, vorba unor copii...

Andre Gide s-a dus, odată, la un preot catolic și i-a spus: *Ați auzit, de-a lungul timpului, atâtea confesiuni de la oameni. Ce-ați învățat din ele?* Răspunsul popii a lăsat scriitorul cu gura căscată*: Că nimeni nu se maturizează. Asta am învățat...*

În ultima vreme, la noi, în Vale, a plouat cu nemiluita. Apa care ne străbate Ținutul s-a umflat în pene și s-a rățoit, dramatic, la casele aflate în albia sa minoră. Aș fi riscat o altă comparație animalieră, mult mai sugestivă și, implicit, mult mai puternică (*apa, ca un bivol negru*, de exemplu), dar mi-au luat-o alții înainte... Pe locatarii vizați, în mod direct, de puhoaiele dezlănțuite, primăria i-a mutat în containere, în ciuda voinței lor de fier. Nici un hotelier din zonă n-a vrut să-i adăpostească pe motiv că erau în așteptarea unor ucraineni. Situația asta va trena până când organele locale vor reface blocul cu pricina. Adică, într-un viitor nedefinit exact, când e vorba de trasat termene ferme și condiții clare. Până când? *Dracu' mai știe, important e că ne-am apucat de lucrare,* a declarat edilul localității...

***Pe culmile disperării*, recunoaște Cioran, „a fost un titlu foarte prost. Dar l-am ales pentru că în România, când cineva și-a pus capăt zilelor, se zicea că a fost *pe culmile disperării*. Am preluat această expresie banală care corespundea exact stării mele de spirit, în care mă aflam în acea vreme. Când a apărut cartea, lumea credea că mă voi sinucide. Din contră, am scris acea carte ca pe un fel de terapie.**

Cu Ionesco, la Paris, pe o ploaie agasantă...

Într-o astfel de atmosferă apăsătoare, am început să răsfoiesc, destul de absent, cărțile pe care tocmai mi le-am cumpărat. E o bună oportunitate de a evada într-o lume fără granițe și fără perspectiva nefastă a vreunui Schengen umilitor. Așa c-am fost la Paris, cu Saul Below, pe urmele lui Eugene Ionesco care știa să spună anecdote amuzante, ceea ce ni l-a făcut simpatic. Din păcate, soția îl trimitea în fiecare seară, indiferent dacă vremea era bună sau rea, să scoată câinele la plimbare. *Stau și mă plouă acolo, pe trotuar cu cățelul, și nici umbrela nu mă poate feri de ploaie. Fac toate astea - pentru ce? Pentru nevastă-mea! Pentru că ea consideră că e de datoria mea.* Ionesco avea o autoironie continuă. *Îi era frică de soție?*, se interesă Norman Manea. *Da, îl teroriza. Nu-i dădea voie să bea vin, îi supraveghea meniul, ba chiar trimitea înapoi ceea ce comanda el.* Trebuia să mănânce doar ce alegea ea pentru el. Aveau o fiică foarte drăguță, Marie-France. Aceeași imagine, cu eroi fără notorietate mondială, am surprins-o, în cartierul *Dimitrov* de pe geamul bucătăriei, într-o zi la fel de ploioasă ca și cea de la Paris. (De fapt, oficial, cartierului nostru îi zice *Carpați*, dar lumea s-a obișnuit cu vechiul nume. E numele, facem precizarea pentru cititorii mai tineri, unui fost lider comunist bulgar, președinte al Internaționalei comuniste...) Un domn, având masivitatea și delicatețea unui elefant dintr-un film indian, plimbă, melancolic, un pudel prin iarba deasă a unui fost teren de fotbal din cartier. Facea câinele - liliput un pas, făcea și stăpânul la fel. Făcea câinele un popas, făcea și elefantul. Stăpânul animalului a fost, pe vremea când era în maximă vigoare, un faimos director de întreprindere, cu mii de oameni în subordine, și nimeni, niciodată, nu i-ar fi ieșit din cuvânt. Acum îl conducea, și-l ducea de nas, după bunul lui plac, un biet pudel. Asta s-a întâmplat, zi de zi, dis-de-dimineață și înspre înserat, fie iarnă, fie vară, lună după lună, an după an. Asta, până într-o zi, când mergând să-și introducă, în bancomat, cardul cu pensii speciale, a căzut jos și acolo și-a găsit sfârșitul. Acum e rândul doamnei să plimbe pudelul, dar ea nu o face cu abnegația cu care se achita dumnealui de sarcinile ei.

Cu Emil Cioran, pe culmile disperării și într-o cantină studențească...

Ei, dacă tot am adus vorba de necazurile lui Ionesco, nici Emil Cioran nu a fost scutit de ele. El a fost întrebat de un prieten vechi, din Rășinari, de ce, dacă tot e *pe culmile disperării*, nu-și pune capăt zilelor? „Râsul salvează viața, și o face suportabilă. Dacă ești în imposibilitatea de a mai râde, atunci trebuie să lași baltă viața. Trebuie să vă mărturisesc că am acest dar al râsului, aproape în fiecare zi, când am avut de-a face cu cele mai disperate evenimente ale vieții mele". Și Cioran povestește una din cele mai șocante întâmplări din copilăria sa. E povestea pe care a auzit-o de la tatăl său, la întoarcerea de la înmormântarea unei fetițe de 5-6 ani. „În momentul când micul sicriu a fost coborât în groapă, mama fetiței a izbucnit într-un hohot de râs interminabil. Povestea asta m-a bântuit, m-a dat peste cap, și m-am gândit de multe ori la această scenă. Hotărât lucru, a fost vorba de o criză de nebunie, dar n-am fost absolut sigur". Înmormântarea, potrivit lui Cioran, e un nonsens. „Am luat parte la multe înmormântări ale prietenilor mei și am fost tentat, adesea, să mor de râs. Cum se poate ca cineva cu care, doar cu o zi înainte, ai stat de vorbă, să fie aruncat în groapă ca pe un gunoi?" *Pe culmile disperării*, recunoaște Cioran, „a fost un titlu foarte prost. Dar l-am ales pentru că în România, când cineva și-a pus capăt zilelor, se zicea că a fost *pe culmile disperării*. Am preluat această expresie banală care corespundea exact stării mele de spirit, în care mă aflam în acea vreme. Când a apărut cartea, lumea credea că mă voi sinucide. Din contră, am scris acea carte ca pe un fel de terapie. Nu o reneg, nici azi, pentru că a fost premonitorie, pentru tot ce a urmat..." După cum ne informează biografii cei mai autorizați ai scriitorului francez, Cioran, toată viața lui, a mâncat la o cantină studențească. Abia când a ajuns la anii senectuții, un șef de la cantină l-a informat că nu mai e în drept să mănânce acolo. Nu mai era nici student (întârziat), nici masterand, nici doctorand și avea o vârstă ce distona foarte tare cu a celorlalți abonați studioși. Așa a luat sfârșit o frumoasă aventură culinară, dintre un veșnic student și-o năzuroasă cantină destinată studenților, dn Capitala Luminii. Dacă ar fi locuit, prin absurd, în Valea Cărbunelui, Emil Cioran ar fi putut mânca, până în ultima sa zi de pe acest pământ, la cantina studențească a fostului Institut de Mine, azi o universitate pentru studenții moldoveni (veniți, la noi, într-o proporție covârșitoare...) Întrucât pe la cantina de care vă vorbeam, nu mai calcă picior de student (moldovenii s-au angajat chelneri și barmani pe la toate localurile din oraș...), ea supraviețuiește datorită taximetriștilor, pensionarilor (dar, să ne înțelegem, nu a celor proveniți din minerit), a oamenilor de la cablu, a constructorilor (care anvelopează blocuri, atunci când nepalezii nu mai fac față...), datorită nevestelor leneșe care în loc să gătească vin, primele, cu sufertașul la ușa bucătăriei, a foștilor profesori și a foștilor filosofi & literați. Condiția, *sine qua non*, e să te anunți dimineața la 8, că vrei să mănânci la prânz. Dacă nu te anunți, nu mănânci. Cantina nu lucrează cu stocuri supra-normative. Plătești 16 lei și ți se servesc 3 feluri. În oraș, toate cârciumile și-au aliniat prețurile: 25 de lei pentru felul întâi și felul doi. Meniul cantinei studențești e afișat pe toată săptămâna, cu poze ale tuturor felurilor de mâncare, așa că poți saliva de luni până vineri (dar nu și în sărbătorile legale). Mâine, de exemplu, Cioran ar fi putut fi servit cu o ciorbă țărănească de vițel, cu două șnițele din piept de pui, cu garnitură de varză călită iar, la desert, s-ar fi delectat cu două brioșe umplute cu gem. Pentru poimâine, în oferta cantinei studențești sunt incluse un borș țărănesc cu fasole boabe, un os afumat presărat cu leuștean, o friptură de porc, cartofi țărănești și o salată de varză. Plus o ruladă numită, adecvat, *căpșunica*. Observați că, în Dealul Institutului, unde se află cantina nu e nimic sadovenian: „Iar dascălul satului, care-i un fel de filosof, și care-n economie știe să țină cazanii poporănilor, încheie: *cine a venit la mine și-a ospătat, prietin mi-a fost! Dar cei care m-au uitat și-au fost ca niște frați, săracii!"* (*Oameni și locuri*, 1908)

Ați înțeles de ce, chiar dacă Orașul Cărbunelui se scufundă (și New York-ul face același lucru, dar cu un milimetru pe an...), la noi nimeni nu a escaladat, până acum, *culmile disperării*. Din acest motiv, îi vom sugera d-lui rector să boteze primitoarea lui cantină cu numele filosofului franco-român. Ce mândru ar suna aceste cuvinte: ***Cantina studențească Emil Cioran!***

Întrebări aparent nevinovate care te pot face de rahat. Și-n Boston și, oriunde, pe mapamond...

„Mă întrebi *ce înseamnă să fii artist*", constată Saul Below în dialogul său, *Înaintea despărțirii*, cu Norman Manea. „În primul rând, vezi ce n-ai văzut înainte; ai deschis ochii, în fața ta se află lumea; lumea era un loc straniu; ai căpătat asupra ei propria versiune, a nimănui altcuiva; ai rămas loial versiunii tale și a ceea ce ai văzut. Asta stă, de fapt, la baza condiției mele de scriitor. Știi foarte bine despre ce vorbesc. În cele din urmă te saturi și, dacă nu-ți poți schimba viața, cel puțin schimbi locul. De la Chicago la Boston... " Sau de la Petrila la Petroșani (sau invers), ca să dăm un exemplu, prost, dar care ne e la îndemână... Și ca să vedeți că și laureații Nobel știu bancuri de tipul celor care la noi, într-o anumită perioadă, au făcut epocă (cele cu Marcu, Anton și Luthe..) vă oferim exemplul de mai jos: În timp ce îl aducea de la aeroport, Bashevis i-a spus lui Siegelman: „La sfârșitul conferinței se pun întrebări, v-ar deranja să mă întrebați ceva?" „Nu, deloc, ce doriți să vă întreb? " „Păi, oamenii mă compară mereu cu Chagall. Mereu mă întrebă dacă am vreo legătură cu Chagall. Este o întrebare plicticoasă, dar o să vedeți că va fi amuzant să mă întrebați așa ceva". Siegelman a fost de acord: „Ce părere aveți despre faptul că lumea vă compară cu Marc Chagall?" „Asta e cea mai stupidă întrebare care mi s-a pus, vreodată, în public". *Bashevis Singer avea o fărâmă de Dada în el*, constată Below... A fost, mai degrabă, o scenă imaginată de umorul nebun al lui Woody Allen. La noi, în Valea Cărbunelui, o întrebare la fel de plicticoasă, cu un răspuns la fel de amuzant, e să întrebi un primar câți bani a alocat pentru cultura scrisă. Adică pentru achizițiile de cărți, într-un an, pentru biblioteca publică aflată în subordinea lui. La Petroșani, e vorba de echivalentul, în lei, a una sută de euro. La est de Eden, primarul e mult mai generos: A alocat dublu!

Despre *Omul invizibil.* Cel din carte și cel din realitate...

Ralph Ellison a scris o carte extraordinară numită *Omul Invizibil.* De ce Omul respectiv era invizibil? Simplu: pentru că nimeni nu a avut ochi să-l vadă. Ellison a vrut, neapărat, să scrie și o urmare a acestui roman. S-a chinuit vreo 40 de ani și n-a reușit nimic. *Acum, ce nu reușesc eu să înțeleg este cum poate un scriitor să se încăpățâneze să scrie un roman care nu se lasă scris*, zice Saul Below. *Poți să încerci asta un an, ba chiar doi, dar nu 40 de ani. Nu poți să te oprești din scris timp de 40 de ani doar pentru că romanul pe care tu l-ai desemnat drept succesor de drept al Omului invizibil nu vrea să iasă. Este o concesie prea mare de dragul Istoriei Literaturii. Noroc că era un trompetist de jazz foarte bun,* a constatat, cinic, bunul său prieten.

La noi, în fiecare lună, toți primarii se prezintă la televizor ca să ne spună urmarea la lucrurile (invizibile) pe care, logic, că nu le-au făcut. Bla, Bla, bla... și nimic altceva. Când a murit unul dintre ei, veșnicul moderator s-a lăudat c-a făcut sute de emisiuni cu răposatul. Când a vrut să facă o selecție, a observat, cu surprindere, că, de-a lungul anilor, respectivul n-a spus nimic memorabil. Zilele trecute am fost la comemorarea unui scriitor care a murit, accidental, la 70 de ani. Cei tineri au vrut să-l vadă și să-l audă, așa cum a fost omul în viața de zi cu zi. Văduva sa nu a găsit mai mult de 5 minute cu el, vreme în care a citit două poezii la un cenaclu local. Atât. Dacă primarul locului l-ar fi luat cu el, la televiziune, și în timpul alocat lui, prin contract, ar fi vorbit și bietul Scriitor câteva minute, ar fi fost material suficient pentru un serial în (foarte) multe episoade. Pentru că, la noi, primarii fac parte dintr-o specie veșnică...

Post Scriptum *În principiu, mi-a zis, odinioară,/ Mama, poți scrie orice despre viață/ dar ar fi bine să spui adevărul./ Pe de altă parte, m-a sfătuit Tata,/ poți scrie orice despre moarte/ dar ar fi minunat dacă/ mi-ai ascunde adevărul...* (Am citat din *Inutila consecvență*, o poezie din *Cartierul Evidențiaților.*)

SFÂRȘIT

Știri de la Centrul Cultural Pitești

Centrul Cultural Pitești a organizat luna trecută noi evenimente cultural-educative și de dezvoltare personală, publicate pe pagina oficială de Facebook a instituției și pe site-ul oficial (www.centrul-cultural-pitesti.ro). Dintre ele, amintim:

■ Manifestări artistice dedicate Zilei Internaţionale a Copilului: Spectacol muzical-artistic susţinut de Ansamblul Folcloric de Copii ZAVAIDOC (coordonator prof. de canto popular Valentin Grigorescu), Grupul Folk P620 (coordonator chitaristul Andrei Bulf), Clubul Total Dance (coordonator coregraful şi arbitrul internaţional de dans sportiv Alfred Schieb); Spectacol de gimnastică ritmică susţinut de Olimpic Argeş Gym (coordonator antrenoarea de gimnastică ritmică Nicoleta Andrei, arbitru internaţional de gimnastică ritmică şi arbitru naţional de gimnastică acrobatică); Evenimente susţinute de Compania Hocus Pocus Trulala din Sibiu; Spectacol muzical susţinut de micuţa Fifi, alături de cele 4 Fifi Mascote: ursuleţul-Bubu, căţeluşul-Motoraş, pisicuţa-Bijou şi Pony-iepuraşul; Exatlon pentru copii care a cuprins jocuri specifice: aruncarea la ţintă, cursă printre jaloane, cursă cu sacul.

■ Prelegerea cu tema „Fiinţa, Fiinţarea şi Ipostasul în Gândirea Filosofică şi Teologică", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Cultură şi Credinţă în Societatea Contemporană", coordonat de conf. univ. dr. Marius Andreescu, de la Facultatea de Drept a Universităţii Piteşti, avându-l invitat pe preotul paroh, prof. univ. dr. Ion Popescu.

■ Dezbaterea cu tema „Sănătatea tridimensională", în cadrul proiectului de dezvoltare personală sub genericul „Viaţa merge înainte", coordonat de poeta ing. Simona Vasilescu, avându-l invitat pe dr. Mircea-George Laurenţiu.

■ Recitalul de muzică folk-hop intitulat „Sol Invictus", susţinut de M.C. Grăilă, pe numele real Octavian Dărmănescu, istoric, scriitor, cantautor.

■ Prezentarea volumului "SUNT", de Marin Dumitrescu, în cadrul Clubului literar-artistic „Mona Vâlceanu", coordonat de editorul, scriitoarea, profesoara de limba şi literatura română Maria Mona Vâlceanu.

■ Dialogul cu tema „Dacă folclor nu e, nimic nu e", în cadrul proiectului „Personalităţi culturale piteştene", coordonat de scriitorul Jean Dumitraşcu, avându-l invitat pe folcloristul şi publicistul Costin Alexandrescu.

■ Prelegerea cu tema „Relaţiile şi oglinda", în cadrul proiectului de dezvoltare personală „Clubul de lumină", coordonat de terapeutul şi scriitoarea Corina Caltan.

■ Dezbaterea cu tema "Starea de urgenţă în educaţie", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul "Adolescenţi şi mentori", coordonat de criticul literar, scriitoarea, profesoara de limba şi literatura română Magda Grigore.

■ Prelegerea cu tema „Ikigai", în cadrul proiectului de dezvoltare personală, sub genericul "Povestea înseamnă emoţie", coordonat de Ana Ionescu, trainer de dezvoltare personală, story teller, content writer.

■ Dialogul cu tema „Mihai Şora: omul şi gânditorul", în cadrul proiectului sub genericul „Colocviile Municipiului Piteşti", coordonat de redactorul-şef al revistei de cultură „Argeş", scriitorul dr. Leonid Dragomir, avându-l invitat pe scriitorul Sorin Antohi.

■ Dialogul cu tema „Relaţionare în cuplu", în cadrul proiectului cultural-motivaţional „Arta Devenirii", coordonat de scriitoarea Silvia Grigore, având-o invitată pe Carmen Iordache, coach de dezvoltare personală, astrolog şi profesor de Yoga.

■ Prelegerea cu tema „Sărbătorile solstiţiului de vară", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Literatura Română Necanonică", susţinut de scriitoarea şi profesoara de limba şi literatura română Iudita Dodu Ieremia.

■ Prelegerea cu tema „Operaţiunea Barbarossa", susţinută de istoricul Ştefan Dumitrache, viceprimarul municipiului Curtea de Argeş.

■ Spectacolul de folclor „Ia, Tezaur Românesc", dedicat Zilei Universale a Iei, susţinut de îndrăgiţi interpreţi ai cântecului popular: Mariana Ionescu Căpitănescu, Polina Gheorghe – care a fost şi animator, şi prezentator, Valentin Grigorescu, Simona Dinescu, Alin Gabriel Matei, Maria Beatrice Băndoiu, Ilinca Din, Diandra Popaiacu. A acompaniat Taraful „Adrian Grigoraş".

■ Dezbaterea cu tema „Dharma şi viaţa", în cadrul proiectului de dezvoltare personală sub genericul „Lumea interioară între mit şi ştiinţă", coordonat de promotorul cultural Alexandra Grigorescu, avându-l invitat pe călugărul tibetan Geshe Jampa Gelek.

■ Prelegerea cu tema „Anul cultural Cantemir: Muzicianul", în cadrul proiectului cultural-educativ „Istorie şi istorii cu Marin Toma", coordonat de redactorul-şef al revistei-document „Restituiri Piteşti", dr. în istorie Marin Toma.

■ Lansarea volumului „Documentele reeducării", vol. III, de Mircea Stănescu şi Vlad Mitric-Ciupe, eveniment editorial coordonat de scriitorul Jean Dumitraşcu.

■ Dialogul cu tema „Ayurveda, calea către Sine, către descoperire, acceptare şi vindecare", coordonat de promotorul cultural Maria Sorial, având-o invitată pe Laura-Simona Ilie, medic generalist, nutriţionist, practicant Ayurveda.

■ Prelegerea cu tema „Uşa, element Feng-Shui determinant pentru stabilirea spaţiului", în cadrul proiectului de dezvoltare personală „Călătorie în ştiinţe neconvenţionale – Feng Shui", susţinut de specialistul în Feng Shui, Sorin Dini.

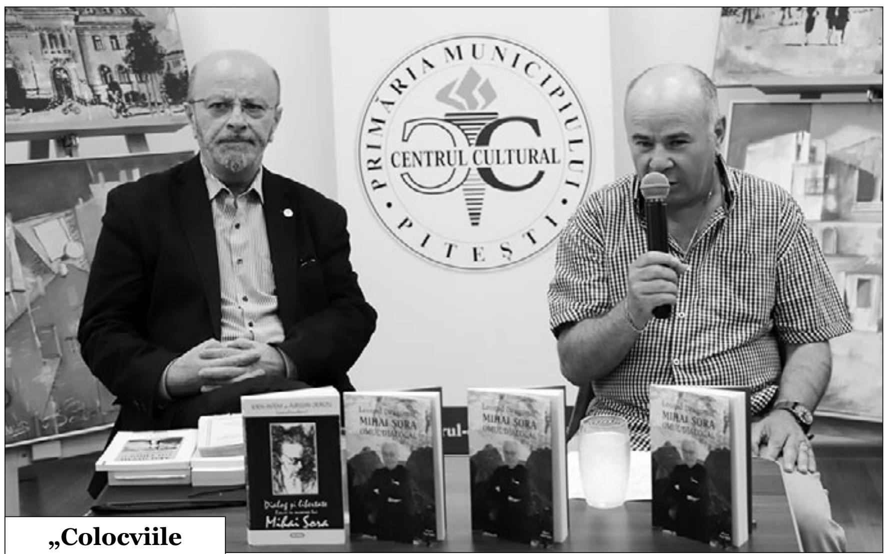
■ Prelegerea cu tema „Dostoievskieni şi tolstoieni", în cadrul proiectului sub genericul „Vaccin împotriva virusului manipulării", susţinut de sociologul, scriitorul, jurnalistul George Smeoreanu.

■ Dezbaterea cu tema „Elemente de limbă, cultură şi civilizaţie chineză", în cadrul proiectului „Confluenţe literare", coordonat de poeta şi profesoara Allora Albulescu, având-o invitată pe profesoara de limba chineză Olga Halibei, eveniment desfăşurat sub egida Fundaţiei literare „Liviu Rebreanu".

■ Spectacolul muzical-artistic intitulat „Vara din noi", susţinut de membri ai Trupei de teatru „Robertto", sub îndrumarea artistului Robert Chelmuş.

„Lumea interioară între mit și știință", invitat - Geshe Jampa Gelek.

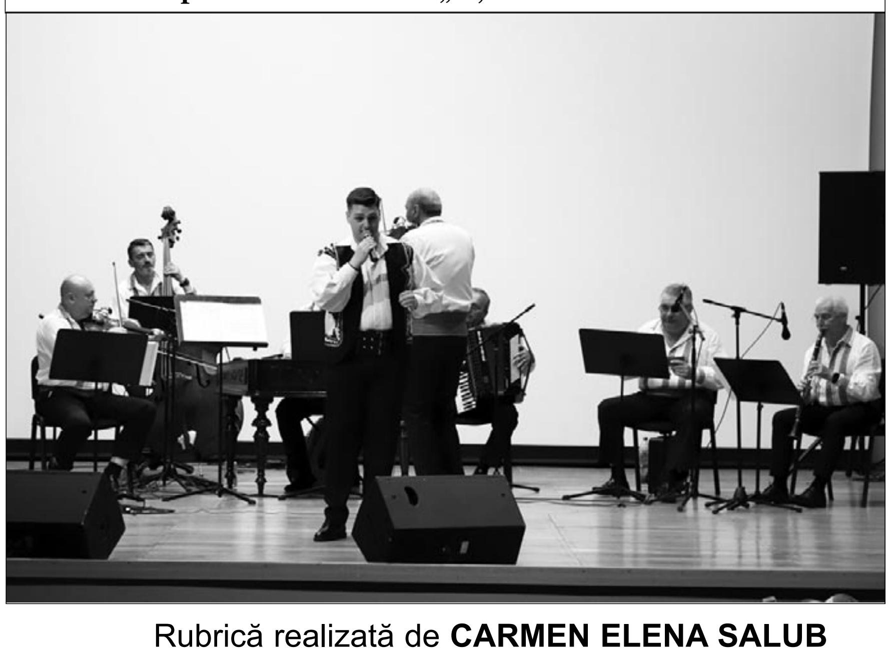
„Colocviile Municipiului Pitești", invitat - Sorin Antohi.

Spectacolul de folclor „Ia, Tezaur Românesc"

Lansarea volumului „Documentele reeducării", vol. III, de Mircea Stănescu și Vlad Mitric-Ciupe

Rubrică realizată de **CARMEN ELENA SALUB**

Vlad Alui Gheorghe

Polifonic

O grădină din care nu mai vrei să ieși

În perioada pandemică, tot mai mulți dintre noi ne-am găsit refugiul în a face lucruri cât se poate de diverse care țineau odinioară de exterior, cât mai în casă. Așa au apărut diverse grădini în tot sensul cuvântului în bucătării și balcoane de bloc, mici jungle artificiale în sufragerii, plante peste plante crescute lângă laptopuri și televizoare, diferite tipuri de plante aromatice pe dulapuri cu vase, mici flori apărute de lângă paginile calendarului de perete, și multă verdeață în locuri unde n-ai fi crezut vreodată că va apărea. Și prin toate aceastea dacă mergeai, dacă mai reușeai să te strecori prin casă până la o tastatură ancorată de-un laptop care mai producea niște lumină artificială, puteai da cu ușurință play unui album care parcă a prevăzut că ne vom face toți grădinari urbani. Albumul în cauză este „Lavender garden" al formației ieșene Fine, it's Pink.

Fine, it's Pink a apărut în 2013 în Iași și în scurt timp a reușit să se facă auzită la radio și pe scenele marilor festivaluri din țară, lansând în 2015 un EP de debut intitulat „Young Burns". De la momentul acela formația a trecut prin diverse formule de live, păstrând cei doi membri fondatori Ioana Lefter și Alexandru Barnea. Periplul lor prin lumea muzicală a fost unul în continuă ascensiune, lansând constant proiecte ambițioase, live-uri din ce în ce mai eclectice, și piese care veneau la nivel de influențe din mainstreamul cool internațional. Din start trebuie să remarcăm faptul că formația și-a propus să treacă granițele țării cu muzica lor, scriind piese doar în limba engleză, iar acest fapt i-a ajutat destul de mult, pentru că evenimentele internaționale n-au întârziat să apară.

Albumul „Lavender garden" a ieșit în lume în primăvara anului 2019 ca o încoronare firească a muncii depuse de formația ieșeană în anii precedenți, și este cu siguranță cel mai complex și deopotrivă experimental proiect pe care l-au făcut. În cele zece piese pe care albumul le înglobează, trupa merge pe creearea unui sentiment constant de neliniște. Ce înseamnă asta la un album electro-dream-pop? În cazul lor este vorba de valuri mici de emoții pe care le ai în mod normal, dar nu ești în totalitate conștient de ele. Primele nouă piese îți amintesc constant că este multă frumusețe în jur, dar îți și reamintesc că în orice moment totul poate dispărea într-o furtună pe care ți-o exemplifică prin ultima piesă de pe album, „Deer", o excelentă cascadă emoțională înregistrată live pentru a păstra fiecare detaliu muzical viu până la ultima bătaie de metronom.

În materie de versuri, albumul „Lavender garden" virează foarte des către o nostalgie împărtășită a membrilor formației. De altfel, într-o interpretare directă și bazată doar pe recurențe tematice din versuri, grădina de lavandă este un spațiu sigur în care cei din formație se retrag pentru a pune lumea pe pauză, pentru a-și lua câteva clipe de liniște înainte să se întoarcă în nebunia care-i înconjoară. Chiar în piesa care dă titlul albumului, există o trimitere directă către spațiul privat și sigur care te ajută să crești, oferindu-ți liniștea de care ai nevoie: „Took me a long time/ to understand what's mine/ I bloomed like a flower/ in our final hour/ In my lavender garden." (Lavender garden)

Neliniștea menționată anterior se găsește în mai toate piesele exprimată diferit, în funcție de trăirile momentului. Există și în piesa „Lavender garden" un moment de acest fel când vocea care aruncă strigătul de luptă se înmoaie și lasă liber și un reproș aruncat universului, lăsând să se vadă micile vulnerabilități: „You made my image from pieces/ I see you clearly/ Just like the waves wash the shorelines/ Tell me I'm pretty/ What are dreams made of/ I wonder every night/ But they all disappear Into hypnotic moonlight."(Lavender Garden)

Deși piesa „Lavender garden" dă numele albumului, există o altă piesă care însumează cât se poate de bine tot demersul urmat de Fine, it's Pink pe acest album, și aceea e piesa „Same game". Poate cel mai nostalgic cântec de pe acest album pornește cu versul: „Is the ground shaking or it's just me", un strigăt de ajutor camuflat într-un scurt proces de auto-analiză care va ridica adevăratele întrebări și va genera automat răspunsuri. În safe-space-ul de care spuneam că este tot albumul, există versuri care atrag după ele acea nostalgie perpetuă pe care formația nu se ferește să o exprime cât se poate de direct, lăsând loc de introspecție ulterioară pentru a-și putea formula cele mai bune răspunsuri: „We are swimmers swimming naked in the sea/ Mother told us not to swim against the stream/ I will hold you as long as you feel safe with me/ After all, we are swimmers swimming naked in the sea." (Same game)

Tot albumul „Lavender garden" înflorește la fiecare apăsare de play din fiecare boxă până în inima ascultătorului, și odată ajuns acolo, cu greu mai poate pleca, crescând încontinuu ca o grădină de apartament în care ajungi să te pierzi fără să vrei.

...se mai trezesc unii, mai scriu cărți demonstrând cu date fenomenul decăderii intelectuale provocat de marea revoluție digitală, dar cui îi pasă de cărțile alea?

Bun de tipar

Când viața bate literatura. Cu trotineta!

■ PERIFERIZAREA LITERATURII. În *R.L.* (număr dublu 23-24, iunie curent, Gabriel Chifu prefațează o amplă anchetă de opinie, intitulată, optimist, "De ce nu va muri literatura". Observând că generațiile tinere au o apetență din ce în ce mai scăzută pentru lecturi beletristice, scriitorul caută cauzele fenomenului: "Pe de o parte, periferizarea (literaturii n.m) e o consecință nefastă a evoluției tehnologice. Actualmente, suntem sub hegemonia imaginii, nu a verbului și sub tirania diverselor *device*-uri (laptop, telefon inteligent etc.) care ne conectează fără efort, instantaneu, în spațiul virtual, acest un-fel-de-nou-cosmos, iluzoriu, unde totul ne vine de-a gata, fără efort al minții. Și, pe de altă parte, școala românească este în prezent slabă, dezamăgitor de slabă, și scoate, promoție după

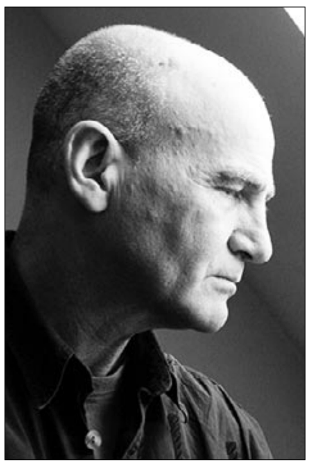

promoție, oameni precar pregătiți dintre care se aleg apoi profesorii altor serii de elevi, în mod inevitabil și mai prost pregătiți. Îmi aduc aminte că am fost șocat când am citit, într-o carte faimoasă, relatarea autorului, și el faimos, despre orele de seminar dintr-o universitate americană, unde exercițiile de exegeză a textelor lui Shakespeare fuseseră înlocuite cu puneri în scenă ale luptelor descrise în operele respective, iar rolul studenților înarmați cu lănci și săbii de jucărie era să reconstituie bătăliile descrise în acele opere. Eu veneam dintr-o margine neînsemnată de lume și veneam din comunismul întunecat, dar acolo toți tinerii scriitori din grupul nostru citeau enorm, cu pasiune, înțelegeau ce citeau și se întreceau în analize critice îndrăznețe, nu în jocuri infantile. De aceea, situația mi s-a părut o decădere fără margini: *Mai jos de atât nu se poate!*, îmi ziceam. Nu bănuiam pe atunci ce-mi rezervă, ce ne rezervă viitorul: analfabetismul funcțional în masă din școlile românești ale prezentului, unde bieții elevi habar n-au să lege într-un înțeles cuvintele pe care le buchisesc. Se pare însă că există totdeauna un rău mai mare decât răul pe care-l credeam cel mai mare".

■ ANALFABEȚI LITERARI. În aceeași notă, Nicolae Prelipceanu se întreabă, în editorialul *Vieții Românești* (nr. 4, 2023), dacă, nu cumva, pe lângă analfabeții funcționali, nu există și o altă specie. "Dacă există analfabeți funcționali, de ce n-ar fi și analfabeți literari? Dacă de cei dintâi se scandalizează media și, uneori, și instituțiile, de aceștia din urmă nu se sinchisește nimeni. Că de ce să ne pierdem noi timpul prețios cu ei, când știm că lectura cărților, mai ales a celor literare, nu aduce nici un ban? De ce să avem noi mintea *scrântită* de cărți, când putem să ne-o scrântim, fără să ne dăm seama de asta, cu jocurile pe telefoane și așa mai departe, că lista e lungă-lungă. Toată lumea se bucură că noile generații sunt tot mai alfabetizate digital, fără să-i mai pese cuiva de analfabetismele rămase, care merg mână-n mână cu *marea realizare* dintâi. Mă rog, exagerez, se mai trezesc unii, mai scriu cărți demonstrând cu date fenomenul decăderii intelectuale provocat de marea revoluție digitală, dar cui îi pasă de cărțile alea? Așa cum nu le pasă celor care stau cu urechile înfundate de căști din care emană zgomote foarte puternice că, la o anumită vârstă, vor fi surzi de-a binelea. Dar iată că am găsit, fără să intenționez, un nou termen pentru analfabetismul literar: surzenie literară. Căci multă lume e, azi, surdă din acest punct de vedere".

■ TESTAREA ESTE DESPRE TESTARE. În numărul din mai al *Convorbirilor literare*, Mircea Platon polemizează cu Howard Gardner, autorul așa-zisei Teorii a Inteligențelor Multiple. Gardner susține că examenele formale sunt nedrepte cu potențialul elevilor din cauză că nu testează punctele lor tari, din cauză că testează elevii în condiții formale, în afara zonei lor de confort, și din cauză că testează inteligența individuală, când de fapt inteligența este colectivă. Mircea Platon îl contrazice, bazându-se pe rezultatele acestei viziuni, obținute la noi. "După cum a demonstrat istoria școlară recentă a României, diluarea examenelor de admitere la liceu prin promovarea evaluării pe parcursul întregului proces de școlarizare a produs la elevi inflația notelor și a încurajat coruperea profesorilor și presiunea pusă de părinți asupra cadrelor didactice pentru a pune note mari elevilor. Pe de altă parte, tot istoria recentă ne-a arătat că și experții pot fi și sunt corupți de diverse interese economice și politice, și că mersul înainte al societății impune intervenția sistemului de justiție pentru a pedepsi experții corupți, care falsifică expertiza cu ajutorul prestigiului pe care li-l acordă poziția instituțională, titlurile academice și accesul mediatic. Experții corupți nu au fost deocamdată pedepsiți pentru că integritatea sistemului de justiție a fost compromisă de stimulente financiare, presiuni politice și șantaj. Gardner scrie de parcă testările formale nu testează nimic altceva decât abilitățile de testare, nu și niște cunoștințe care trebuie însușite. E pasul pe care l-a făcut dintotdeauna stânga preocupată să transforme orice realism în nominalism: nu se mai discută despre ce, ci despre cum. Cum cunoaștem, cum testăm? Testarea nu mai ⟶

Alexandru Jurcan

Pubela subconştientului

Citisem romanul *La chanson douce* de Leila Slimani, imediat după ce a fost recompensat în 2017 cu premiul *Goncourt*. Iată acum pe *Netflix* filmul inspirat din carte – *Dădaca perfectă*, 2019, regizat de Lucie Borleteau. Myriam (Leila Bekhti) şi Paul (Antoine Reinartz) au doi copii: Mila şi Adam. Myriam e copleşită de griji şi îşi doreşte o bonă, să nu mai schimbe scutece. După multe căutări, o angajează pe Louise, care pare perfecţiunea însăşi. Cei doi părinţi se eliberează de griji şi începe un fel de relaxare dorită. Nu, nu vă bucuraţi prea tare, fiţi puţin circumspecţi, nici chiar aşa! Louise se ataşează mult, prea mult de copii, se infiltrează în familie cu o obstinaţie de căpuşă. Nu cumva râsetul ei pare adesea glacial? De ce sărută atât de zgomotos copilul? Ce e cu muşcătura aceea? Dar să vedem şi partea plină a paharului... casa curată, felurile de mâncare, plimbarea copiilor în parc.

Romanul începe cu finalul poveştii, dar filmul păstrează un suspans clar. Gradaţia curge lent, gesturile premonitorii apar din când în când. Ce viaţă a avut Louise? Un soţ care a murit, o fată cu probleme, frustrări diverse. Paul observă la un moment dat că ea „are ochi de victimă”, care sperie. Ce s-o fi aflând, de fapt, în pubela subconştientului ei? Sugestivă e scena onirică în care invadează şerpii, când ea arde acele scrisori. Şi caracatiţa, ca o metaforă! Plus scheletul de pui, afişat ostentativ pe farfuria din bucătărie. De ce se înveleşte în cearceafurile stăpânilor, mirosind a transpiraţie erotică? Invidie şi frustrare. Tot greul filmului stă pe umerii actriţei Karin Viard (Louise). Zeci de nuanţe, de la generozitate la ură, apoi agresiuni în doze mici. Desenează perfect degradarea stării psihologice, marcând psihoza gradată delirantă. Pluteşte mereu o nelinişte, o sabie a lui Damocles neostoită.

Dacă romanul e perfect concentrat asupra psihologiei personajelor, fără să poţi ieşi din firele narative, filmul adoptă un ritm lent, cu scene redundante. Uneori ai putea inversa scenele domestice, fără a dăuna epicului. Pluteşte o doză de platitudine, asezonată cu un final brusc. Trebuie văzut acest *thriller* domestic pentru prestaţia actriţei Karin Viard.

Adrian Vasiliu

Muzică şi muzichie

Generaţia următoare

De la o vreme încoace am observat că timpul exercită o presiune discretă, dar constantă, asupra gusturilor mele muzicale şi mai ales asupra opţiunilor privind concertele. Trupele pe care la vremea adolescenţei nu aveam bani să le văd (asta, fireşte, după Revoluţie, că înainte principala problemă era dictatura ceauşistă) nu mai sunt, unele dintre ele, active. Sau nu mai au aceiaşi componenţi. Sau nu mai sună aşa cum îmi doresc, din motive legate de aceeaşi trecere a timpului. Şi-atunci ce fac? Nu mai prestez concerte? Sau mă adaptez şi încerc să caut opţiuni mai recente, figuri proaspete, voci noi? Am optat, nu neapărat cu plăcere, spre o abordare mai degrabă conservatoare, continuând să privilegiez artişti consacraţi, dar încercând să acord atenţie şi celor care vin după ei. Şi aşa am ajuns să descopăr că există deja o adevărată generaţie următoare, formată din artişti şi trupe care au învăţat de la cei dinaintea lor şi care vin cu entuziasm şi prospeţime să ocupe locurile pe care cei mai în vârstă încep să le lase pe scenele lumii. În plus, mulţi dintre oamenii care ne-au încântat şi încă ne mai încântă cu muzica lor au copii care le calcă pe urme. Şi voi da doar câteva exemple, pe care le-am văzut, şi auzit, personal, pe scenă. Nic Collins este toboşar ca tatăl lui, Phil, şi a cântat fără probleme în turneele de adio ale acestuia. Joe Sumner a deschis concertele mult mai faimosului său tată, pe care-l cunoaştem sub numele de Sting, şi a demonstrat că are o voce şi o tehnică instrumentală care îl vor duce departe. Elijah Hewson, juniorul unui anume Bono, are propria trupă, Inhaler, cu care umple deja sălile de concert, şi asta după ce albumul de debut al grupului a ajuns pe prima poziţie a topului britanic, performanţă pe care trupa lu' tata n-a reuşit-o. Iar Wolfgang, fiul regretatului Eddie Van Halen, chitarist talentat care mai are şi voce, pe deasupra, cântă cu formaţia lui, Mammoth WVH, în deschidere la Metallica. Ai cărei membri au şi ei copii care se ocupă cu muzica, şi au şi trupă, şi dau şi concerte. La fel ca multe odrasle de staruri din muzică, care ne dau, chiar dacă nu total, o veste bună despre viitor. Deşi, sincer să fiu, mă tem că cei mai mulţi dintre moştenitorii artiştilor cu care-am crescut, fie ei naturali sau simbolici, nu se vor ridica vreodată, cel puţin în ochii şi urechile generaţiei mele, la nivelul înaintaşilor. Deci rămâne la latitudinea noastră să ne adaptăm la ei, alternativa fiind refugierea în muzica celor care, încetul cu încetul, dispar mai întâi de pe scenă şi după aceea fizic, lăsând în urmă muzica pe diferite suporturi, dar fără farmecul inegalabil al prezenţei live.

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii, ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. Din acest motiv, vă rugăm să trimiteţi materiale originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc.
Revista **Argeş** primeşte doar texte în format electronic, cu diacritice, corectate (format *rtf, Times New Roman, 12 pct., la un rând, cu notele de subsol la finalul textului, nu în josul paginii).

Fiecare autor care semnează în revista **ARGEŞ** răspunde moral şi juridic de conţinutul afirmaţiilor sale. Materialele aduse în redacţie nu se înapoiază.

Număr ilustrat cu lucrări de ZOE VIDA PORUMB

Consilier artistic: IOAN MARCHIŞ
Corectură: JEAN DUMITRAŞCU

→este un instrument de evaluare a însuşirii unor cunoştinţe care, împreună, formează un sistem de orientare şi producţie în viaţă, testarea este despre testare”.

■ DE LA TEORIE LA ŞMECHERIE. Să coborâm însă cu picioarele pe pământ, de la teorie la şmecherie, cu ajutorul Oanei-Boca Stănescu, părinte în singura capitală a României: “În ultimii ani, în mediul urban, noi, părinţi şi profesori deopotrivă (ba chiar şi poliţiştul care dă vize de flotant), am privit impasibili la naşterea şi dezvoltarea, chiar sub ochii noştri, a unor experimente demografico-rutiere: şcolile de top din cartiere – mici întreprinderi care îi angrenează pe părinţi într-o vînătoare de oameni buni sau doar parteneri de „business” care să îi ia în spaţiu pe lîngă o şcoală-mit (există tarife-standard pentru treaba asta, în euro...), focare care destabilizează traficul din anumite cartiere, sufocă copiii în clase supraaglomerate şi îi educă în cîte trei ture. Directorii unor astfel de şcoli sînt, nu-i aşa, doar nişte victime: doar nu dau ei vize de flotant... Iar poliţiştii nu au de ce să facă anchete, cînd ştim bine că într-un apartament pot încăpea pe hîrtie cîte suflete este nevoie (căutaţi pe Google şi veţi afla că în trei apartamente din sectorul 3 locuiesc în jur de 15.000 de cetăţeni moldoveni). Că tot veni vorba despre aceste experimente numite şcolile de top, cred că ar fi sănătos să ne întrebăm ce facem cu ele în scenariul acela bun în care ne propunem să salvăm şcoala românească” (*Dilema veche*, nr. 1000 a.c.).

■ HOMO TROTINETICUS. În editorialul revistei *Curtea de la Argeş* (nr. 6, a.c.), academicianul Gheorghe Păun constată, din nou, infantilizarea societăţii de astăzi, pornind de la... trotinetă! Trotineta ca totem, semn al apartenenţei la ideologia progresistă, globalistă şi ecologistă. “Am parcurs de curând o foarte reuşită carte, *Cronicile bătrânului sefist*, cu uimirea, confirmare, de fapt, a unei observaţii «folclorice» mai vechi, că autorii de SF au prevăzut tot şi încă ceva pe deasupra, mai ales în direcţia avertismentelor, a distopiilor, a pericolelor ce pândesc prin cutele viitorului - au prevăzut tot, dar nu infantilizarea omenirii, plecând de la generalizarea smartfoanelor şi a trotinetelor... Şi putem uşor extrapola: va apărea cu siguranţă şi smart-trotineta, autonomă, controlată de IA, astfel încât Homo Trotineticus să poată căuta Pokemoni cu telefonul în timp ce merge, de undeva până altundeva, că oricum nu-l interesează prea mult, sau să asculte muzică cu ochii închişi sau să doarmă pur şi simplu... Încă o dovadă că, aşa cum s-a tot spus, viaţa bate literatura. Cu trotineta o bate...”.

ARGUS

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor.

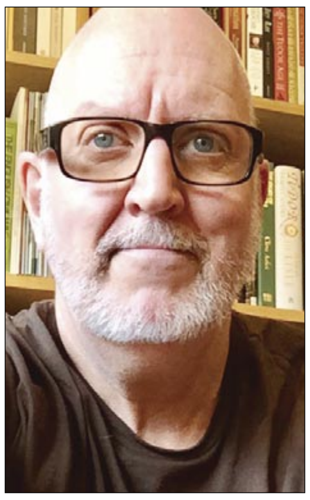
IMPORTANT!
Vă puteţi abona pentru anul 2023, costul abonamentului fiind de 50 lei/an. Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEŞ
● **Revistă lunară de cultură**
● Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
● Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
● Membră **ARIEL**

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului**
Redactor-şef: **LEONID DRAGOMIR** (leoniddragomir@yahoo.com)
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU** (fusaru@gmail.com, https://fusaru.blogspot.com/)
Consilier editorial: **NICOLAE OPREA**
Redactori: **MIRCEA BÂRSILĂ, JEAN DUMITRAŞCU** (jeandumitrascu@yahoo.com)

Redacţia: Piteşti, Casa Cărţii, Centrul Cultural Piteşti
tel./fax: 0248/219976
e-mail: revista.arges@gmail.com
https://www.facebook.com/Revista-Arges
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro
Revista poate fi citită, în format electronic, la adresa: https://centrul-cultural-pitesti.ro/revista-arges-prezentare/
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la VENUS PRINTING SOLUTIONS Iaşi

Alan Peat

Alan Peat is a UK based poet, author and musician. In 2021, his haiku were awarded prizes and honours in the International *Golden Triangle* contest and the New Zealand International Haiku contest; he placed both first and second (with Sherry Grant, and Pris Campbell) in the *Otoroshi Rengay* contest.

In 2022, he was the recipient of many awards, in the *BHS Ken and Norah Jones Haibun Award, the Haiku Poets of North California International Haibun contest,* in the *Sandford Goldstein* international tanka contest. As well, he was awarded first places in contests dedicated to novel forms of poetry (the *Heliosparrow* semagram contest, the *Time Haiku* ekphrastic haibun contest). He was also guest author at Cornell University's Mann Library for the month of October, during that calendar year.

In 2023, he won a *Touchstone Award* (haibun) that recognizes excellence and innovation in poems published in juried public venues during each calendar year. One of his haibun has been turned into a film for the *HNA Haibun* film festival, that will be screened in June this year.

As a musician he has played cornet with championship section British brass bands. Most recently he has built a recording studio at his home in Staffordshire.

Alan Peat este poet, autor și muzician britanic. În 2021, haikuurile sale au fost distinse cu premii și distincții la concursul internațional *Triunghiul de Aur* și concursul internațional de haiku din Noua Zeelandă; s-a clasat atât pe primul, cât și pe al doilea loc (împreună cu Sherry Grant și Pris Campbell) la concursul *Otoroshi Rengay*.

În 2022, a primit numeroase premii la diferite concursuri: *BHS Ken and Norah Jones Haibun Award, Haiku Poets of North California International Haibun,* concursul internațional de tanka *Sandford Goldstein*. De asemenea, a ocupat primele locuri la concursuri dedicate unor forme de poezie inovatoare (concursul de semagramă *Heliosparrow,* concursul de haibun ekphrastic *Time Haiku*). În același an calendaristic, a fost invitat ca autor de onoare la Biblioteca Mann a Universității Cornell în luna octombrie.

În 2023, a câștigat unul dintre Premiile *Touchstone Award* (pentru haibun), acordate drept recunoaștere a excelenței și inovării în poeziile publicate în reviste jurizate pe parcursul unui an. Unul dintre haibunurile sale a fost transformat în film pentru festivalul de film *HNA Haibun*, care va fi lansat în iunie acest an.

În calitate de muzician, a cântat la cornet în cadrul fanfarelor britanice. De curând, și-a construit un studio de înregistrări la locuința sa din Staffordshire.

ghidul păsărilor cântătoare

dau drumul să ascult o mierlă

pe ploaie

*
end of you snowdrops the first crocus after

sfârșitul tău ghioceii primii brândușele la urmă

*
guide to birdsong
putting a blackbird on
in the rain

ghidul păsărilor cântătoare
dau drumul să ascult o mierlă
pe ploaie

*
between your words
a wren in the corner
of my eye

între cuvintele tale
o pitulice în colțul
ochiului meu

*
my size
the shoes he said
would see him out

măsura mea
pantofii care a spus el
îi vor supraviețui

*
sharp frost
the small bird on the terrace
hardens

ger tăios
mica pasăre de pe terasă
înmărmurește

*
autumn forest —
through holes in fog pockets
a briefly glimpsed crow

pădure toamna –
prin golul fuioarelor de ceață
un corb întrezărit o clipă

*
alone
until the dark
coughs

singur
până când întunericul
tușește

*
salmon mid-stream swimming to be still

somoni înot prin mijlocul râului către repaus

*
a dead bird
suddenly holding
my hand

o pasăre moartă
deodată apucându-mă
de mână

*
winter now her last first snow

de acum iarnă ultima ei primă zăpadă

Vasile Moldovan

Vasile Moldovan s-a născut într-un sat din România la 20 iunie 1949. A absolvit Facultatea de Ziaristică din București (1979) și a fost co-fondator al Societății Române de Haiku (1991) și președinte al acesteia (2001-2009). A publicat frecvent poeme haiku, tanka și senryu în reviste de profil din România și de peste hotare: Asahi Shimbun, Mainichi Daily News, Ginyu, Haiku World, Ko (Japan), Albatros și Haiku (România), Lynx, moonset, Simply Haiku (SUA). De asemenea, a câștigat un număr de premii și mențiuni de onoare la concursurile internaționale de haiku, incluzând premiul I la Concursul Asociației Internaționale de Haiku (2011). Vasile Moldovan a publicat un roman istoric și șapte cărți de haiku, două de tanka, și una de renku (aceasta împreună cu Magdalena Dale). De asemenea, el a participat la întâlnirile internaționale de haiku din Bulgaria, România și Germania (2005), Japonia (2007), Ungaria și Olanda (2010).

Vasile Moldovan was born in a Romanian village on 20 June 1949. He graduated the Jurnalism Faculty in Bucharest (1979) and was co-founder(1991) and chairman of the Romanian Society of Haiku(2001-2009). He publishes haiku poems, tanka and senryu frequently in Romanian and foreign magazine: Asahi Shimbun, Mainichi Daily News, Ginyu, Haiku World, Ko (Japan), Albatross, Haiku (Romania), Lynx, moonset, Simply Haiku (USA). Also he won several awards and mentions of honour at the haiku international contests including the first award at the Haiku International Association Contest(2011). Vasile Moldovan published an historical novel, seven haiku books , two of tanka and another of renku(this one together with Magdalena Dale). Also he attended at the international haiku meetings in Bulgaria, Romania and Germania (2005), Japan (2007), Hungary and Holland (2010).

*
Vreme în schimbare –
de la un an la altul
tot mai puțini greieri

Changing weather -
form one year to another
less and less crickets

*
Se lasă seara –
un greier răgușit
face vocalize

Evening falls -
a hoarse cricket
vocalizing

*
Un om prin ceață
singur și fără busolă
spre nicăieri

A man through the fog
alone and without a compass
to nowhere

*
Opresc televizorul
pentru câteva clipe
ca s-ascult ploaia

I turn of the tv
for a few moments
to listen to the rain

*
Viguroasă iarba!
Dar aud pe cineva
bătându-și coasa

Vigorous grass!
But I hear someone
sharpning the scythe

*
Chiar și în roua
de pe crizanteme
curcubeul

Even in the dew
on the crysanthemums
the rainbow

*
Împovărat
de propria-i mireasmă
liliacul se-nclină

Burdened by
its own fragrance
the lilac is bowing

*
Nimic nu e ușor –
roua-i sudoarea păsărilor
ce-au cântat până-n zori

Nothing is easy -
dew is the sweat of birds
who song until dawn

*
Dintrodată
o stea căzătoare -
a cui să fi fost?

All of a sudden
a shooting star -
really whose was it ?

*
Steaua ce-a pierit
cu mii de ani în urmă
o vedem abia acum

The star that went out
thouthands of years ago
we see it only now

haiku

Traduceri de **MONA IORDAN**

Pagină realizată de **FLORIN GOLBAN**